

DORU NASTASĂ

**UN DISCURS DESPRE
UNITATEA CREȘTINĂ, ECUMENISM
ȘI SINODUL DIN CRETA**

**UN APEL ADRESAT ÎNTREGII BISERICI ORTODOXE,
CREDINCIOȘILOR, PATRIARHULUI ȘI IERARHIEI, PENTRU
UNITATE ÎN SUBIECTUL ECUMENISMULUI**

„Un Domn, o Credință, un Botez”

București - 2023

© Doru Nastașă

<https://www.unitateaortodoxa.ro>

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NASTASĂ, DORU

**Un discurs despre unitatea creștină, ecumenism și Sinodul din Creta:
un apel adresat întregii Biserici Ortodoxe, credincioșilor, patriarhului
și ierarhiei, pentru unitate în subiectul ecumenismului/ Doru Nastașă. -**

București : Smart Publishing, 2023

ISBN 978-606-068-071-0

CUPRINS

Cuvânt înainte.....	5
1. Ce îmi doresc de la această inițiativă legată de unitatea creștină.....	27
2. Lucrările scrise pe tema unității creștine, o <i>teologie ortodoxă a unității creștine</i>	28
3. De unde plecăm în discuția despre unitatea creștină.....	29
4. Cum facem această problematizare.....	30
5. Probleme în convergența argumentelor interconfesionale	33
5.1 Probleme de analiză.....	35
5.2 Probleme de strategie de abordare a soluționării unor teze și de contra-argumentare	42
5.3 Probleme de refacere completă a structurii de argumentare în diferite argumente și a folosirii unui alt instrument de analiză	43
5.4 Probleme de metodă a dialogului.....	44
5.5 Probleme de comunicare și de stil teologic necesar dialogului	53
5.6 Probleme de management. Unitatea creștină este o problemă de management sau teologică?.....	57
5.7 Probleme de integrare exterioară.....	67
6. Cele trei teze majore ale dialogului interconfesional. Direcția și metoda dialogului, suportul necesar de argumentare pentru aceste teze	68
6.1 Teza unității și a ruperii Bisericii. Poziția ortodoxă ecumenică față de catolicism.....	70
6.2 Primatul și impactul eclesiologic al acestuia, ruperea Apusului din Biserică.....	74

6.3 Protestantismul. Poziția ortodoxă ecumenică față de protestantism.....	88
7. Diferențe între teologia părintelui Stăniloae și teologia propusă pentru unitatea creștină.....	92
8. Ecumenismul.....	97
9. Sinodul din Creta.....	107
10.Ce trebuie făcut în Biserică în continuare pentru unitatea creștină, din punctul meu de vedere	144
11.Un Sinod al Unității Creștine.....	171
12.Un apel către întreaga Biserică Ortodoxă, credincioși, patriarh și ierarhie, la unitate pe subiectul Ecumenismului, într-un Sinod al Unității Creștine.....	214

CUVÂNT ÎNAINTE

Astăzi se vorbește despre soluții pentru unitatea creștină, dar nu se vorbește despre problema din cauza căreia nu avem unitate în creștinism. Avem soluții, dar nu avem problema unității creștine precis articulată. În discuția despre subiect trebuia început exact cu articularea problemei. De aici trebuia începută discuția, pentru că de aici ar fi venit soluționarea. Nu de la soluții care să creeze și să inventeze diferite probleme.

Astăzi trebuie făcută o problematizare pentru unitatea creștină. Și totuși, nu se reușește să se facă acest lucru din interiorul teologiei. Cam acesta este statusul de astăzi al teologiei pe subiect. Trebuie întâi enunțate problemele legate de unitatea creștină, natura acestora, analiza sau direcția-strategia de soluționare, pentru a înțelege clar, cu toții, în ce direcție mergem pentru soluționare. Nu doar să propunem soluții fără o analiză a problemei. Avem superficial soluții în unitatea creștină, fără probleme corect enunțate. E un mod derizoriu de a lucra pentru soluționarea acestei probleme. Dar aici suntem de fapt ca status al Ecumenismului. Ecumenismul e o soluție, dar fără o problemă articulată corect.

Sunt nenumărate voci care contestă Ecumenismul actual. Vocea antiecumenistă nu e înțeleasă de ecumeniști, de ierarhie, când ea există, și când sunt atât de multe poziții antiecumeniste în Biserică. Curios este că dintre antiecumeniști ajung mulți Sfinți în calendar, dar dintre ecumeniști niciunul. De ce cumva antiecumeniștii se adună în calendarul Sfinților, iar ecumeniștii în altă parte? Chiar ecumeniștii nu înțeleg că există un adevăr mare în poziția antiecumenistă, adevăr ignorat de aceștia? Că Ecumenismul e o problemă pe ansamblu, o ieșire largă din limitele Bisericii, o deviere largă de la ce ar fi trebuit să fie?

Pe subiectul unității creștine trebuie cu toții să ne trezim. Mai trebuie ceva care să fie adus de întreaga Biserică pentru a soluționa acest lucru. Și aceasta se va întâmpla doar într-un Sinod pe subiect, într-un Sinod al Unității Creștine. Sobornicitatea, adunarea Bisericii în plenitudinea adevărului, a contribuției criticii Bisericii, nu doar a unor scaune ierarhice, este cea care va aduce unitatea creștină.

De peste 50 de ani este în Biserică afirmația¹ părintelui Stăniloae legată de evoluția sistemului teolog ortodox. Și la fel este și afirmația părintelui Meyendorff. Tot acest timp este o sacrificare absurdă a unității creștine, o sacrificare sângeroasă a Apusului, din cauza aroganței, mândriei, autosuficienței teologice interne, din cauza privării Bisericii de un Sinod dedicat, a unei problematizări, a unei analize.

Fraza părintelui Stăniloae este emblematică deoarece conține pe scurt:

- O problematizare
- O analiză, o direcție
- Conține o strategie de soluționare

¹ Părintele Stăniloae a adus o frază emblematică pentru această discuție a unității creștine, frază ce trebuie menționată în capul discuției, care arată această necesitate teologică de evoluție: „Mișcarea ecumenică nu ar putea să contribuie la refacerea unității Bisericii lui Hristos **decât dacă Ortodoxia ar dezvolta o teologie care să impună, în mod convingător, adevărul integral și deplin eficient al lui Hristos întregii lumi creștine.** Căci acest adevăr nu se poate constitui din învățături *contrastante.*” (*Ortodoxia și internaționalismul religios*, preluare din *Omagiu memoriei părintelui Dumitru Stăniloae*, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Iași, 1994). Cred că este singura frază existentă astăzi în Ortodoxie care să deschidă corect această discuție despre direcția în care mergem pe subiect. Cred că astăzi doar atât avem pe subiectul unității creștine și de aici trebuie să construim de fapt tot demersul. Arată către viitorul teologiei, nu către trecut.

- Conține cumva totul despre direcția de urmat, rezumată într-o frază motto pentru o teologie ortodoxă a unității creștine
- Este de o importanță care cu greu poate fi evidențiată.

Ecumenismul este egal cu o pasivitate teologică care nu poate aduce nimic pe subiect. Ce a făcut sinodalitatea în ultimii 50-100 de ani cu această direcție arătată de părintele Stăniloae? Și ce reprezintă tot acest timp pierdut? Cât timp au avut direcția corectă în Biserică, ce au făcut cei care trebuiau să rezolve problema? Cine va răspunde pentru lipsa de mântuire a Apusului? Când faci un Sinod pe un subiect, dar nu înțelegi o frază capitală adusă de un mare teolog al neamului pentru acesta, frază care deschide de fapt subiectul spre soluționare și nu ai o problematizare pentru ceea ce s-a făcut, ce fel de credibilitate poți avea și cum mai poate crede cineva în ce spui?

Ecumenismul este o crimă teologică, pentru că se face ceva în virtutea unei inerții, fără o minimă socoteală asupra problemei și asupra soluției. E cineva să fi calculat corect ce trebuie făcut pentru unitatea creștină? Noi nu mai suntem în poziția istorică a teologiei ortodoxe, de aceea datoria noastră este cu totul alta. Și de aceea nu putem folosi istoria și inerția drept scuze pentru lipsa de rezultate. Ce a fost în istorie nu funcționează deplin în discuția despre unitatea creștină. Este lecția istoriei pe subiect. Nu putem să o ignorăm.

Inerția nu mai funcționează ca scuză într-un context în care totul este la îndemână pentru a clarifica orice problemă de orice natură. Astăzi avem totul la îndemână în științele actuale pentru soluționarea acestei probleme a unității creștine. Nu avem nicio scuză pentru a nu avea o soluționare. Din păcate, ancorarea în istorie este atât de puternică, încât nimeni nu concepe o teologie nouă, altceva la nivel teologic. Plafonul teologic istoric a devenit absolutul,

referința absolută în teologie. Părintele Stăniloae spune că trebuie altceva în teologie. Toți visează astăzi la soluția salvatoare a unității creștine, la o teză teologică. Caută o soluție după chipul istoriei. Nu va fi una teologică, va fi de management. Nu va fi un chip istoric, va fi un chip nou care va soluționa acest lucru. Nu va veni din interiorul teologiei, ci din exteriorul acesteia. Va fi într-o perspectivă diferită de cea pe care teologii, în virtutea inerției istorice, o presupun. Presupunerea că soluția unității creștine stă într-o teologie precum cea istorică este una greșită.

Putem judeca Ecumenismul pentru lipsa de rezultate? Biserica de mâine este cea care ne va judeca pentru ce facem. Trăim astăzi și vom fi judecați de generațiile următoare, care vor spune dacă este corect ce am făcut. În special pe problemele teologice, dar și pe problema unică în istoria Bisericii, legată de unitatea creștinismului. Generațiile următoare vor judeca totul, prin prisma soluției avute pe subiect, prin prisma atitudinii față de Biserică, prin prisma integrării și a lucrării sobornicității, prin prisma dialogului intern, prin prisma modului în care unitatea Bisericii a fost susținută.

Unitatea creștină va avea o soluție în generația aceasta. Soluția nu va fi adusă nici de ierarhie și nici de ecumeniști. Va fi adusă de antiecumeniști. Antiecumeniștii au păstrat în permanență dreptatea canoanelor ortodoxe și întotdeauna adevărul va ieși din păstrarea dreptei credințe și a limitelor ortodoxe – este un postulat istoric intern Ortodoxiei această afirmație. Din călcarea limitelor ortodoxe, din păcat și din păcate, nu va ieși niciodată adevărul – să fie clar acest lucru, așa ceva nu s-a întâmplat vreodată în Biserică. Mai ales dintr-o ieșire atât de largă din limitele Ortodoxiei, precum în Ecumenism. Depinde de ierarhie cum vrea să se poziționeze față de această contribuție care la un moment dat va apărea. Ierarhia până acum a mers pe o cale de ignorare a contribuției Bisericii în acest subiect – toate memoriile adresate ierarhiei au fost ignorate până

astăzi pe subiect. Când antiecumeniștii vor aduce o soluție pentru unitatea creștină, ce vor mai spune ecumeniștii? Acela va fi cu adevărat un moment istoric legat de acest parcurs, în care antiecumeniștii au avut dreptate în permanență.

Teologia de catedră și teologia de unitate a Bisericii sunt două lucruri diferite. Ca să spargi o problemă bimilenară îți trebuie puțin mai mult de o teologie de catedră. Sinodul din Creta e o teologie de catedră care pretinde că este teologie de unitate a Bisericii. Vine la pachet cu un anumit nivel teologic care nu poate fi depășit, și care nu poate susține discuții profunde legate de unitatea Bisericii, mai ales pe un subiect extrem de complex precum cel al unității creștine, dar care face și greșeli grave în exercițiul teologic, greșeli în toate nivelurile discuției, în nivelul logistic al unității, al înțelegerii actului unității, în nivelul dogmatic, în nivelul de problematizare, în nivelul de sobornicitate, de înțelegere a integrării necesare pe subiect. Cumva Sinodul din Creta este și o expresie a unui stil teologic actual, a unei inerții teologice actuale, nu a unui stil teologic legat de unitatea Bisericii.

Dezbaterile legate de unitatea teologică a Bisericii și pe o temă importantă a Bisericii sunt puțin mai complexe decât pedagogia teologică, și nu pot fi asimilate acesteia. Cumva astăzi pare să se fi pierdut simțul teologic al unității teologice, ce înseamnă unitatea teologică, ce înseamnă un act de unitate teologică, ce înseamnă o unitate ecumenică pe un subiect. Și pedagogia teologică pare să fie asimilată competenței unui act de unitate teologică a întregii Biserici. În manualele de teologie scrie că sfințenia e o condiție pentru a teologhisi, nu diplomele academice.

Sinodul din Creta este și o măsură a unui nivel teologic pe care nu îl avem, care nu poate asigura nivelul teologic necesar pentru susținerea unui Sinod de calibru pentru întreaga Biserică. Pe

subiectul cumva cel mai complex al întregii istorii a Bisericii, pedagogia teologică a considerat că inerția e o soluție – nu este. E o măsură nu doar a unui nivel teologic, ci a unei abordări teologice pe ansamblu. Sinodul din Creta a fost susținut prin autoritatea unor poziții teologice, și nu a puterii întregii Biserici, nu prin dialog.

Cumva mult clamatul dialog, care este unul din fundamentele sobornicității, a fost uitat în Sinodul din Creta, susținut prin puterea unor scaune și nu a dialogului cu întreaga Biserică. Sinodul din Creta trebuia fundamentat în dialog, nu într-un monolog al unor poziții teologice de autoritate. Sinodul din Creta e un exercițiu de autoritate ierarhică, nu de dialog intern al Bisericii. E cu totul altceva decât se pretinde. Dar, evident, monologul este confundat la un anumit nivel cu dialogul sau poate trece în perspectiva unora drept dialog. Când există această obișnuință a monologului, acesta poate fi confundat cu ușurință cu un dialog.

Era frumos ca acel Sinod să se fi remarcat prin dialogul intern larg al Bisericii, printr-un dialog excesiv, nu printr-o filtrare excesivă a acestuia, nu printr-o eliminare a unui dialog mult necesar pe subiect. Sinodul din Creta a filtrat pe cât a putut dialogul, nu l-a potențat – nu a vrut să audă decât propria versiune a subiectului. Cumva Sinoadele Ecumenice au potențat pe termen lung și foarte larg, dialogul. Dar Sinodul din Creta, în pofida propriei învățături cu privire la dialogul cu alte confesiuni, a renunțat la dialogul intern. Dar aici suntem în Biserică astăzi, la a spune una și la a face alta. Era frumos să se fi făcut mai mult decât s-a vorbit și să fi vorbit faptele pentru Sinod, nu criticile post-Sinod pentru lipsa dialogului. Era frumos să fi fost lăudat Sinodul pentru dialogul intern adus în Biserică, pentru cadrul de desfășurare, nicidecum criticat pentru lipsa de dialog – aceasta fiind una din criticile mari aduse acelui

Sinod. Era frumos ca aceia care vorbesc continuu despre dialog să fi făcut precum învăță, nu să fie criticați apoi pentru lipsa faptelor.

Sinodul din Creta e un îndemn la dialog, dar fără un dialog intern. Există un fel de duplicitate largă adusă de Sinod, în care se propune una și se face alta intern. Cumva Sinodul din Creta devine o imagine a stării în care este Biserica astăzi, în care vorbim despre dialog, și la fața locului există doar un monolog surd. Aici suntem după 2.000 de ani de creștinism, la același monolog condamnat de Cel care ne-a învățat să ne iubim, adică să vorbim și nu doar să ne poruncim unii altora. Se pare că la acest nivel la care e un Sinod nu există o învățătură primară despre Biserică, aceea a dialogului *cu întreaga Biserică*, nu doar dialogul în cadru redus. E o învățătură nerespectată de Sinod, care a adus toate problemele acelui Sinod, pentru că dialogul ar fi adus și soluționarea tuturor problemelor din acesta. Dialogul este o soluție, nu o problemă, ca să amintim din nou care este sensul acestuia.

De ce acest *Sinod-dialog larg extern, adică dialogul ecumenic* (pentru că aceasta propune Sinodul din Creta, un fel de Sinod larg, deschis, cu eterodocșii) nu este copiat identic și în interiorul Bisericii? De ce *Sinodul extern-dialogul ecumenic*, propus de Sinodul din Creta, nu are și un corespondent intern, un *Sinod intern al Unității Creștine*, dialogul ecumenic intern, Ecumenismul intern, în care, pe larg, să se discute cu întreaga Biserică exact problemele care se discută în exterior? De ce avem doar acest dialog extern, acest Sinod exterior, această sobornicitate exterioară? Nu este aceasta o duplicitate enormă în toată această discuție în care în exterior este potențat la maxim un dialog, dialog privat de orice viață în interior? Un dialog mort în Biserică, dar plin de viață în exterior? Este cumva antiteza maximă în această problemă, între ce se întâmplă în Ecumenism și ce se întâmplă în Biserică. Adică avem în exterior un Sinod de o sută de ani, un fel de pseudo-Sinod Ecumenic pentru

convergență externă, în care aducem toate resursele Bisericii, dar în interior sunt închise toate ușile Bisericii, există o izolare într-o cetate a sinodalității în care nimic nu poate pătrunde. E o diferență mare la care putem privi.

De ce Sinodul din Creta deschide dialogul ecumenic și nu dialogul intern? Nu avea nevoie Biserica de cu mult mai mult în interior, decât s-a făcut în exterior? Și de ce nu s-a făcut și în interior ce s-a făcut în exterior? Nu merita Biserica așa ceva? Nu meritau credincioșii? Sau ierarhii au hotărât ei singuri să rezolve această problemă? Și dacă ce s-a făcut în exterior trebuia făcut în interior? Nu s-a întrebat nimeni asta? Pentru ca apoi să se reflecte și în exterior tot ceea ce se putea aduce printr-o evoluție teologică internă? Chiar un teolog de valoare protestant sau catolic al zilelor noastre nu poate înțelege o teză bine scrisă? Chiar e nevoie să i se explice personal o teză? De ce nimeni nu a reușit să vadă efortul intern care trebuia adus în această inițiativă? De ce nu a văzut nimeni necesitatea unui Ecumenism intern? Sau de ce s-a ignorat această necesitate? Merita Biserica mai mult decât Ecumenismul exterior?

Cel mai de bun simț lucru pe care putea să îl facă ierarhia în Ecumenism era să deschidă ușile sinodalității și să discute subiectul cu Biserica. Acești o sută de ani vor fi o istorie de amintit, în care s-a desconsiderat Biserica și apelul acesteia la un Sinod. Cumva cimentează în timp o poziție în care ierarhia a ajuns, descoperă prin măsura timpului ruperea actuală între ierarhie și Biserică. Ierarhia nu mai aude astăzi ce zice Biserica. Aude doar propria versiune a unei poziții, fără nimic din versiunea Bisericii. Aici suntem, ca Biserică, astăzi, pe acest subiect.

Și ce ar trebui să se întâmple în Biserică, dacă ierarhia a greșit timp de o sută de ani? Cine a condus toată această direcționare a Bisericii în această inițiativă pentru atât de mult timp, și cu consecințe atât de grele la nivelul lipșirii eterodocșilor de mântuire? E o întrebare care are nevoie de un răspuns. Și dacă se greșește grav aici? Nu și-a pus această întrebare nimeni dintre ierarhi? Și dacă se greșește la toate nivelele, abordare, sobornicitate, teologică, direcție? Și dacă în loc de unitate reală se obține pierdere a timpului și cădere în erezie? Nu și-a pus nimeni aceste întrebări?

Dialogul este ascultare. Dialogul este fundamentat în ascultare. În care credincioșii ascultă de ierarhie și ierarhia ascultă de credincioși. Unde este această ascultare a credincioșilor de către ierarhie? Unde este această ascultare reciprocă a ierarhiei de credincioși și a credincioșilor de ierarhie? Parcă ascultarea era temelia duhovniciei și trebuia să fie reciprocă. Când doar unii ascultă, în Biserică există o problemă. Biserica ar trebui să fie un *toți*, nu un *Sinod*. Astăzi retorica *Sinodului* care este totul în Biserică, acoperă asurzitor învățătura evanghelică a *toți*-ului biblic.

Astăzi avem *Ca toți să fie una prin sinodalitate*, și nu *Ca toți să fie una prin unitatea adusă într-un Sinod, prin participarea întregii Biserici pe un subiect unic, de importanță istorică, larg, al Bisericii*. Sunt cumva formule diferite ale unității aduse și lucrate, prin catolicizarea Bisericii, prin diferite interpretări ale unității, ale actului în care în decizia de unitate a Bisericii trebuie să participe întreaga Biserică și nu doar ierarhia. Decizia actuală păstrată în Biserică, în Ecumenism, nu este decizia autentică a Bisericii – asta este problema de astăzi de rezolvat legat de Ecumenism.

Cineva trebuia să problematizeze mai clar ce înseamnă sobornicitatea², pentru a nu lăsa loc de interpretări discreționare,

² Și ca să recapitulăm pe scurt ce este sobornicitatea: sobornicitatea este unitatea în decizie a Bisericii, în Duhul Sfânt, plin împlinirea întregii învățături a Bisericii, prin dialog larg, deschis. Totul în Biserică este hotărât în plenul Bisericii, nu în plenul controlat al acesteia. Biserica trebuie să aibă o adunare plenară, reprezentativă, activă, pentru a avea unitate de decizie și de acțiune, pentru a avea în continuu un act unit, ca un întreg. Unitatea trebuie facilitată de ierarhie, nu controlată excesiv, pentru că Sinodul nu este infailibil doar prin sine, ci prin prezența întregii Biserici. Iar Biserica trebuie să poată aduce o critică deciziei luate în plen, critică ce trebuie exprimată în decizie, ce trebuie văzută în decizia luată în unitatea Bisericii. Iar critica se face prin participarea activă a Bisericii, prin participarea celor activi în problemă, ierarhi sau nu. Conceptul de participanți activi în problemă este eliminat în retorica „sinodalității doar prin Sinod”, când de fapt este un concept de bază, primar, pe lângă Sinod. Mai trebuie să lucrăm puțin la o formulă a sobornicității pentru a nu ne încurca în diferite retorici legate de Sinod ca unic reprezentant absolut al plenului Bisericii. Pe problemele mari ale Bisericii și poporul, și toți cei care au contribuit în problemă pot și ar trebui implicați într-o formă sau alta pe subiect. Cu toții suntem activi în Biserică, nu doar unii. Aceasta este unitatea Bisericii. Iar rolul Sinodului, datorită expertizei largi, este de judecare, de asumare canonică, de normare, de facilitare a unității deciziei Bisericii, nu de asumare unică a responsabilității contribuției teologice și decizionale, contribuție care este a întregii Biserici. Trebuie puțină atenție aici, pentru că ruperea Bisericii de sinodalitate duce la cu totul altceva decât ar trebui să fie Biserica. Și de ce este corectă această abordare? Pentru că în Biserică este importantă poziția ierarhică pentru a permite execuția unei decizii, decizie care este raportată la lege, raportare care poate fi adusă corect și din Biserică, nu doar de un ierarh. Ierarhul are funcție de execuție și expertiză largă în lege, ar trebui să cunoască legea foarte bine, nu este un absolut peste lege. Când credinciosul împlinește legea și cunoaște legea și învățatura acesteia, atunci și ierarhul este obligat, prin datoria sa față de lege, să o împlinească, dacă acel credincios vorbește în adevăr mai bine decât ierarhul, în situațiile de încălcare largă a legii. Și de aceea există această responsabilitate a credinciosului, în botez, pentru că este un membru activ al Bisericii, nu doar unul pasiv, având o obligație permanentă de a cunoaște, dar și de a contribui în acest *toți* când e necesar. Toți suntem subiecți în Biserică, nu suntem obiecte pasive conduse. De aceea și Biserica învață că atunci când adevărul e pus la îndoială *nimeni dintre credincioși să nu tacă, pentru că săvârșește păcat*. O anumită categorie de decizii ale Bisericii sunt atât de complexe, încât este nevoie de această analiză a plenitudinii, dar și de o acceptare

moderne, sau în neunitate cu sobornicitatea istorică. „Sobornicitatea” de astăzi nu este la fel cu cea istorică, din păcate. Nu pare să aibă același chip. Nu are aceeași expresie teologică. Nu pare să fie simțită în același fel de Biserică. Surpriza sobornicității în varianta actuală ar fi să nu reușească să rezolve problema unității creștine, iar soluția să vină din Biserică, cumva în afara sobornicității propuse de Sinod. Și apare o întrebare: cum va putea justifica Sinodul împlinirea sobornicității doar prin sine, cât timp soluția unității creștine este în afara sa? Ar fi o reușită a variantei moderne de sobornicitate. Sobornicitatea ar trebui să fie expresia unei decizii la care a participat toată Biserica, la care Biserica poate spune că este în acord, că o asumă, că este în legea ei, că este o decizie corectă, că mișcă întreaga comunitate în aceeași direcție. Dogma sobornicității și implementarea acesteia sunt lucruri diferite. Aici suntem ca Biserica astăzi.

Individual este greu de atins acel nivel teologic pentru a putea susține un întreg Sinod pe subiectul teologic cel mai complex al Bisericii. Niciunul dintre subiectele teologice ale Bisericii nu a durat atât de mult în soluționare precum unitatea creștină, și toate au avut o soluție în timp rezonabil. Și nici în forum redus sau doar în forumul ierarhic. Aceasta este o altă problemă legată de acel Sinod din Creta, care trebuie discutată. De ce nu a putut fi susținut de fapt? Și motivul este din nou sobornicitatea, dezbateră deschisă a Bisericii, dialogul, prin care asigurăm acea critică internă care să asigure o validare, dar și o eliminare a tuturor îndoielilor cu privire

a plenitudinii, de participare largă. Biserica nu acceptă doar decizii Sinodale, ci și participă, își exprimă acordul, este consultată, nu este un participant pasiv, orb, surd, care nu aude și e doar informată de ceea ce un Sinod a hotărât. O Biserică pasivă nu este decât un catolicism. Ortodoxia nu este un catolicism. Conștiința Bisericii trebuie să fie prezentă în Sinod, prin credincioșii care să își exprime acordul pe ce se discută, nu doar să fie notificați post-Sinod, pentru diferite hotărâri.

la un subiect teologic. Sinodul din Creta este o lecție de învățat legată de ce înseamnă unitatea teologică în Biserică.

Mizăm pe contribuții teologice individuale în unitatea creștină și trăim în iluzia unor capacități teologice care nu sunt disponibile decât colectiv, ca analiză colectivă. O analiză de o astfel de complexitate a unei probleme precum cea a unității creștine nu este disponibilă decât ca întreg, în întregul Bisericii. Nu poate fi atinsă decât ca întreg al Bisericii. Problema unității creștine trebuia rezolvată prin deschiderea Bisericii, prin sobornicitate, printr-un program larg, în care să se fi dezbătut ani de zile această problemă. Pentru că dezbateră ar fi adus necesarul de discuție și progres. Ar fi condus undeva.

Noi nu ar trebui să lucrăm în izolare în Biserică, mai ales teologic, pentru că nimeni nu va putea soluționa unitatea creștină astfel. Ci doar în dialog. Sloganul ecumenist al dialogului devine în Biserică o placă repetată la nesfârșit, transformată de fapt într-un monolog al unor poziții teologice care nu se aud decât pe sine. Dialogul extern este transformat intern în Biserică în monolog, într-un monolog foarte puternic, monolog care pretinde că e dialog. Masa de dialog interconfesional, efortul interconfesional de dialog, nu își găsește un corespondent intern, nu își găsește un corespondent în Biserică. Astăzi nu există o masă largă de dialog intern, ci doar scaune de pe care se dictează Bisericii.

Biserica oscilează întotdeauna între cele două paradigme de organizare, între Ortodoxie curată-sobornicitate și catolicism-centralizarea puterii. Ori orto-catolicismul, adică catolicismul adus în Ortodoxie prin instituționalizarea Bisericii, prin ruperea ierarhiei de Biserică, prin centralizarea excesivă a deciziei și puterii exclusiv în mâna ierarhilor (instituționalizarea permițând ierarhiei crearea unui statut favorabil centralizării puterii) și prin inexistența unor

mecanisme statutare prin care Biserica să poată aduce o decizie puternică în unitatea Bisericii, nu este ceva de dorit în Biserică.

Ortodoxia are astăzi această mare problemă internă de rezolvat, legată de unitatea între ierarhie și credincioși, o unitate mult mai largă decât cea administrativă. Unitatea administrativă, operațională, nu este unitate efectivă, deplină, cum retoric se afirmă în multe cazuri ca răspuns la întrebarea „cum este implicată Biserica astăzi”? Cum este administrativ? Dar asta suntem noi, doar o organizație administrată cu un act pur operațional, curent, imediat, pe problemele de ordin doi ale Bisericii? Dialogul cu Biserica, dialogul larg, integrarea cu Biserica nu este formalizat instituțional și de aceea este dificil pe astfel de probleme, precum Ecumenismul, ca Biserica să facă ceva. Biserica nu poate decât prin cuvânt, prin adevăr, să aducă o soluție pentru Ecumenism. Adevărul va deveni soluția Bisericii și va fi asumat pe deplin în Biserică – dar, ca de obicei, prin chinurile întregii Biserici. Credincioșii au o voce în Biserică, voce care trebuie ascultată, nu filtrată prin diferite artificii statutare sau prin diferite alte modalități de filtrare a acesteia.

Soluția catolică de centralizare a puterii este întotdeauna cea mai convenabilă. Elimină foarte rapid și convenabil critica din partea credincioșilor (o putere în Biserică) și permite clerului și ierarhiei o putere discreționară – reduce la tăcere critica. Dar ea va aduce întotdeauna rupere în Biserică – a se vedea lecția protestantismului, venită și din această rupere în catolicism, care e un principiu general de rupere care lucrează continuu acolo unde se adoptă astfel de inovații „inofensive”. Cumva protestantismul este un efect continuu al acestei ruperi între ierarhie-cler și Biserică, precum în catolicism. Și Ortodoxia ar trebui să fie atentă și la propriile protestantisme, pentru că nici ea nu este ferită de așa ceva, în lipsa acestui dialog. A bloca Biserica în a lua o poziție pe un subiect înseamnă să blochezi o voce a credincioșilor, înseamnă să

rupi această comuniune care trebuie să fie între ierarhie și credincioși. Iar aceasta va aduce întotdeauna frustrare, revoltă și rupere. De aici vine ruperea în Biserică, de aici vin ieșirile din Biserică, de la reducerea la tăcere a vocii credincioșilor, de la lipsa de dialog între ierarhie și credincioși. De aici au izvorât atâtea ruperi în catolicism, dar și în Ortodoxie, calendarul fiind expresia unui management prost făcut de ierarhie într-o schimbare, într-o comunicare și într-un dialog care trebuiau să fie împlinite cu credincioșii. Ruperea adusă de problema calendarului este adusă tot de o astfel de lipsă de comunicare între ierarhie și credincioși, de un zid ridicat pas cu pas între credincioși și ierarhie.

Sinodalitatea poate fi un bunker izolat de Biserică, care nu aude nimic și care se păstrează într-o mentalitate izolată, toxică, într-un catolicism intrinsec sau explicit (a se vedea istoria catolicismului, care este expresia perfectă a unei astfel de abordări), mentalitate care nu deschide ușile Bisericii pentru a auzi și pentru a primi contribuția Bisericii. Sau poate fi o sinodalitate deschisă, cu ușile deschise, în care toți suntem în sinodalitate și nu doar unii, în care duhul Bisericii pătrunde în acest cadru închis al sinodalității. Pentru a evita izolarea, sinodalitatea trebuie în permanență să aibă ușile deschise – adică un Sinod continuu, larg, o discuție largă, continuă, cu Biserica.

Cum putem avea unitate în Biserică, dacă nu avem un dialog larg, organizat, pe o temă precum Ecumenismul? Cum putem avea unitate în Biserică, dacă pentru unitatea creștină nu există un Sinod, un dialog larg cu întreaga Biserică? Am ajuns astăzi să ne rugăm de ierarhie să împlinească unitatea Bisericii pe un subiect unic în istoria acesteia. Astăzi Biserica este cu jalba în mână în fața unei ierarhii care nu aude decât propria versiune a subiectului, o versiune care nu a reușit nimic timp de o sută de ani. Și care, mai rău, a adus Sinodul din Creta ca o expresie a incapacității de a rezolva un subiect. Astăzi

Biserica este într-o stare de umilință în fața unei ierarhii care nu mai înțelege iubirea față de Biserică, ci doar controlul instituțional. Este acesta chipul Bisericii lui Hristos?

Și dacă privim Ecumenismul dintr-o altă perspectivă, din perspectiva în care în acești o sută de ani se putea realiza deja unitatea creștină? Dacă unitatea creștină era realizabilă acum o sută de ani, ce reprezintă acești o sută de ani? Și dacă se putea realiza acum 50 de ani? Și ce poziție au cei care fac Ecumenismul față de o astfel de perspectivă? Problema unității creștine nu poate fi atât de complexă încât să aibă nevoie de o sută de ani pentru soluționare. Trebuie puțin mai multă rațiune și atenție aici. Sinoadele Ecumenice au avut întotdeauna o soluție repede în istorie – dificultatea Sinoadelor Ecumenice a fost să convingă întreaga Biserică asupra soluției. Undeva e o problemă legată de unitatea creștină, fiind vorba de 2.000 de ani aici. În 10 ani trebuia închisă problema, dacă exista o soluție viabilă, un plan viabil. Aici noi nu putem să mergem pe varianta convingerii altora asupra propriei dreptăți, pentru că teologia ortodoxă a încercat deja sute de ani să convingă catolicismul și protestantismul asupra propriei dreptăți. Trebuie căutată soluția în altă parte, în exteriorul teologiei ortodoxe.

Cineva trebuie să răspundă în Biserică pentru această pierdere irecuperabilă adusă de Ecumenism, pentru paguba Ecumenismului. Cineva va plăti undeva paguba Ecumenismului. Ecumenismul asta este, o pagubă, un eșec istoric, o datorie adusă în special față de mântuirea protestanților și catolicilor. Va fi plătită de ierarhie. Ierarhia nu înțelege că în zelul Ecumenismului va ajunge să plătească paguba Ecumenismului, una în nenumărate dimensiuni. Surpriza Ecumenismului este că se va da socoteală nu pentru „dorința de unitate”, ci pentru pagubele aduse mântuirii creștinilor eterodocși, prin abordarea lipsită de unitate pe această problemă, lipsită de un Sinod al Unității Creștine.

Unica modalitate prin care ierarhia se putea scuza în fața lui Hristos pe acest subiect era printr-un Sinod în care să se fi discutat pe larg tema. Așa va plăti integral paguba Ecumenismului. Și asta pentru că au ținut soluționarea în mâna lor și au spus că răspund integral de soluția și de rezolvarea unității creștine. Sinodul din Creta este o responsabilitate individuală și nominală a ierarhiei pe subiect. Astăzi ierarhia este în poziția de a plăti integral paguba Ecumenismului, nu de a fi răsplătită pentru munca depusă în această direcție. Și dacă Sinodul din Creta, care evident că nu are o soluție, nu este ce trebuia să fie pe subiect? Ierarhia nu s-a gândit la acest lucru?

Cineva își face socoteala greșit pe acest subiect al Ecumenismului. În Ecumenism nu e vorba de plată și nici de vreo reușită, ci de pedeapsă. Ecumenismul este o pedeapsă pentru ierarhie, nu va fi o plată. Din nou, a fi izolat, precum este izolată ierarhia de Biserică, te păstrează într-o mentalitate izolată, toxică, în care nu mai auzi nimic și în care în loc să faci bine, faci rău. De aceea Biserica este sobornicească - adică suntem toți prezenți, suntem toți activi, suntem toți în fiecare lucru al Bisericii, nu doar unii, pentru ca critica Bisericii să elimine orice urmă de îndoială asupra oricărui lucru și să nu permită ca în Biserică să rămână probleme nerezolvate, nediscutate, deci rupere internă într-o formă sau alta. Dar, evident, cel mai convenabil pentru conducere este eliminarea criticii, lucru pe care catolicismul l-a făcut foarte ușor separând ierarhia de Biserică și care s-a făcut și prin instituționalizarea Ortodoxiei, într-un statut care creează un gol între credincioși și ierarhie. Este mai ușor să te auzi doar pe tine în orice subiect. Ortodoxia migrează astăzi spre o formă de catolicism, de concentrare a puterii. Uită de paradigma istorică de funcționare, de dialogul larg istoric, continuu, și trece într-un control instituțional excesiv, precum în catolicism. Asta este una dintre greșelile istorice ale Apusului, instalarea unui

control instituțional excesiv, rapid, în istorie, după modelul latin-roman, importat în Apus în catolicism.

Sobornicitatea asta spune, să ne adunăm, să rezolvăm problemele Bisericii, nu să rămânem în ideile noastre fără critica celorlalți – epistolele ne îndeamnă să ne adunăm, să primim critica Bisericii, ne îndeamnă să adunăm câțiva și să aducem o mărturie pentru temele noastre, într-o critică adusă continuu, nu într-o birocrație statutară care izolează ierarhia de critică. Iar o problemă de 2.000 de ani cu atât mai mult obligă la adunare, deoarece are o complexitate specifică, cumva imposibil de gestionat individual. 2.000 de ani de istorie ne spun clar că nimeni nu va rezolva individual această problemă. Pare să fie un postulat al celor 2.000 de ani. Iar un forum redus, care până la urmă se reduce tot la o abordare redusă, individuală, la fel, nu va avea putere să facă nimic pe subiect. Presupunerea că doar prin istorie se va rezolva unitatea creștină este una falsă, dar și dureroasă, pentru că blochează soluția autentică a problemei.

Sinodul din Creta e acel act semnat de ierarhie în fața lui Dumnezeu, în care spun că ei personal vor plăti integral lipsa de soluție și paguba adusă Bisericii pe subiectul unității creștine. Pentru că este semnat rupt de Biserică. Sinodul din Creta e mai mult o factură pentru ierarhie, decât o răsplată pentru o soluție. Ierarhia va plăti factura nerezolvării problemei, o factură pentru cei o sută de ani de lipsă de soluție și izolare de Biserică.

Este cam mare acea factură. Ierarhia nu înțelege cât de mare este factura Ecumenismului. Datoria Ecumenismului. Ce datorie poartă în spate prin lipsirea Bisericii de un Sinod autentic pe subiect. Dar e libertatea lor să își asume ce datorii vor, așa cum vor plăti și stricarea calendarului, și tulburarea Bisericii prin Ecumenism.

Astăzi nu există așa ceva ca Biserica în plenitudinea sa să nu aducă, să nu poată aduce o soluție pentru problema unității creștine. Cei care au controlat perspectiva soluționării unității creștine, fiind învățați într-un sistem teologic istoric, au greșit, fiind nevoie de ceva ce nu știau și nu înțelegeau pentru soluționare. Au blocat de fapt soluționarea, nu au ajutat la rezolvare.

Unitatea creștină avea nevoie de o perspectivă diferită, din afară, exterioară teologiei, nu de forța brută a unui dialog și nu de inerție istorică. 2.000 de ani de forță brută și inerție teologică ar trebui să fie suficienți pentru a gândi că „nu se poate” sau că „este foarte dificil pe calea istorică sau poate chiar imposibil”, că trebuie o analiză mai largă pe subiect. Totuși, sunt 2.000 de ani, nu o sută. Și chiar și o sută de ar fi, tot ar trebui să ne dea de gândit pentru a ne aduna într-un Sinod și a discuta problema și soluția unității creștine. Însă, din nou, trebuie să ne rugăm de ierarhie să asume canonic, normativ, pentru Biserică, ceea ce Biserica aduce ca dezbateră, ca soluție. Pentru că asta este problema acum, că există direcții corecte pentru unitatea creștină, că Biserica are deja poziții corecte, care însă nu sunt asumate ca normă, ca direcție a întregii Biserici.

Biserica are intern o soluție pentru unitatea creștină. Nu există ca într-un Sinod larg, deschis, să nu ajungem la o soluție. Însă astăzi Biserica este în genunchi în fața ierarhiei, pentru a nu pierde comunitatea într-o inițiativă care nu are sens, care nu are nicio protecție pentru comunitate, într-o inițiativă care nu știe decât de visarea la „unitate”, pentru a se face acest Sinod pe problemele unității creștine, a Ecumenismului și a Sinodului din Creta. Entuziasmul Ecumenismului este unul foarte suspicios. Cumva Ortodoxia este atrasă într-o euforie generalizată, universală, a unității creștine, care pare deja prea mult și uită deplin de tot ce ar trebui făcut în interior.

O sută de ani Biserica a adresat atât de multe memorii, solicitări, interpelări, scrisori ierarhiei, pe acest subiect, încât ar trebui creată o bibliotecă distinctă pe subiect cu toate acestea. Un fel de memorial al durerii Ecumenismului – *memorialul Ecumenismului*. O amintire a tragediei Ecumenismului în Biserică. Poate publica ierarhia cât s-a scris din Biserică împotriva Ecumenismului în tot acest timp? Există o astfel de analiză făcută în Biserică? Sau aceasta este ignorată? Cumva biblioteca scrisă de Biserică pe subiect nu este încă suficientă pentru a atrage atenția pe subiect, pentru a trezi o conștiință sinodală adormită, o conștiință care sfidează Biserica în apelul ei de o sută de ani. Mai trebuie scris pe acest subiect din Biserică împotriva Ecumenismului? E nevoie să aducem toată această mărturie direct în fața Sinodului, pentru a fi considerată cumva? Când există o bibliotecă scrisă pe un subiect de Biserică poate cineva ar trebui să spună cum că acest subiect este subiectul unui Sinod și nu subiectul ignoranței ierarhice și sinodale. Cumva poziționează ierarhia într-o sfidare grea față de Biserică.

Credincioșii sunt reduși în Biserică astăzi la o poziție asemănătoare celor din timpurile istorice, în care se mergea la stăpânire cu jalba într-o mână, cu cușma în cealaltă, cu capul plecat, sperând la mila domniilor, a domnitorilor, a stăpânitorilor. Cam asta este poziția credincioșilor astăzi în Biserică. Nu o putem vedea altfel în acest subiect. Cam la acest nivel suntem astăzi în Biserică, cumva la multe secole depărtare de ce ar trebui să fim. Pare că suntem într-o epocă antică, nu într-o epocă de unitate evanghelică, de dialog. Cumva modernitatea a adus dialogul-unitatea ca paradigmă universală, dar nu și în Biserică, unde monologul și autoritatea sunt încă de facto-ul de acțiune, iar dialogul este discursul și fațada retorică exterioară. Poate de aceea a fost în permanență nevoie de un împărat, cu mai multă autoritate, pentru a rupe acest feudalism instaurat și în Biserică, pentru a rupe lanțul

puterii ierarhice discreționare, pentru a forța o dezbatere, acolo unde cei care trebuiau să o facă nici nu aveau gândul la așa ceva.

Astăzi trebuie să spună cineva în Biserică: ajunge, stop, până aici cu Ecumenismul și cu lipsa de soluție pe subiect! Acest lucru trebuie oprit și corectat. Avem o problemă care trebuie discutată și corectată în Ecumenism și în unitatea creștină. Ecumenismul e o problemă ce trebuie discutată și corectată. În câțiva ani de zile poate deveni o cădere groaznică pentru Biserică. Ecumenismul are acest potențial de a deveni una din căderile groaznice ale Bisericii. Care nu va mai putea fi recuperată. Trebuie să luăm acum măsuri ca acest lucru să nu se întâmple.

Ecumenismul actual trebuie oprit. Unitatea creștină trebuie discutată, problematizată, iar un Ecumenism ortodox, un Ecumenism intern, trebuie să înlocuiască această cădere universală, din Ecumenismul actual. Trebuie să oprim Ecumenismul actual și doar după ce avem unitate pe acest subiect trebuie să mai facem ceva înainte. Biserica este în pragul unei căderi apocaliptice. Ecumenismul actual asta este, este temelie pentru o cădere universală, largă. Roadele aduse de Ecumenism ne arată că vom fi atrași în astfel de unități precum crislamul și precum unirea protestantismului în CMB, în comuniunea interconfesională văzută în diferitele direcții, în împreună rugăciune. Nu există alt destin pentru Ecumenism, decât al unei căderi generalizate, chiar dacă astăzi se visează că Ortodoxia este infailibilă în fața unor ispite apocaliptice.

Astăzi, după sute de ani de dialog și mai mult de atât (Ecumenismul fiind doar apogeul unui dialog bimilenar de fapt), Ecumenismul ajunge o muncă de o inutilitate largă, fără o cugetare a întregii Biserici asupra problemei de rezolvat. Este o ineficiență

purtată la nesfârșit, fără o analiză a ce nu merge într-o inițiativă de două milenii. E un adevăr de necontestat.

Nu putem munci în Ecumenism fără un rezultat. Ceva este greșit aici. Nu putem continua la nesfârșit în aceeași direcție. Cel puțin nu în același mod – sau cel puțin cineva care cugetă corect pe acest subiect nu ar putea lucra astfel. Trebuie schimbat ceva aici: sau teologii, sau teologia, sau abordarea pe ansamblu, sau strategia de soluționare, sau perspectiva, sau managementul. Ceva nu merge și trebuie schimbat în discuție, până vom observa că se întâmplă ceva în dialog, că există răspunsuri pozitive, până vom primi semnale pozitive că am nimerit *factorul natural declanșator al convergenței creștine*. O problemă care avea intern necesarul de claritate și calitate se rezolva singură, în timp – se autorezolva. Să nu ne mai ascundem pe subiect și să vorbim articulat unde suntem în Ecumenism: nu am progresat deloc. Deranjează adevărul? Atunci să aducă cineva o soluție pe subiect. Mersul înainte fără o soluție nu e o soluție. Trebuie schimbat ceva aici.

Unitatea creștină e acea problemă istorică în care individualitatea teologică nu va putea rezolva nimic, ci doar plenitudinea teologică a întregii Biserici. Este o problemă pentru întreaga Biserică, nu este o problemă pentru un cerc izolat din Biserică. Atunci când ierarhia Bisericii ajunge într-o impasibilitate în care nu reușește să înțeleagă decât propriul discurs și ignoră Biserica, este o problemă în Biserică.

Foarte interesantă este retorica dialogului, adusă de Ecumenism, care nu știe decât de dialog, dar uită de cel intern, rezervat doar unora, dialogul în cerc închis. Dialogul este descoperirea actuală adusă de Ecumenism, ca fundamentală pentru progres, dar sobornicitatea-unitatea bimilenară ortodoxă, fundamentată în același dialog, e desuetă în același timp. Un dialog

cu două fețe, una în exterior, și una de monolog în interior. Dialogul-monolog e adoptat în Biserică în locul sobornicității-dialogului deschis, larg. Arată multitudinea de fețe și de valențe ale noțiunii de dialog, adusă de Ecumenism și de ecumeniști și arată uitarea conceptului mai puternic de sobornicitate.

În continuare voi prezenta foarte pe scurt câteva puncte legate de subiectele unității creștine, Ecumenism și Sinodul din Creta.

Doru Nastasă,
București, 2023

1. CE ÎMI DORESC DE LA ACEASTĂ INIȚIATIVĂ LEGATĂ DE UNITATEA CREȘTINĂ

Îmi doresc o discuție corectă în Biserică despre unitatea creștină – atenția mea este în primul rând pentru discutarea și problematizarea corectă a acestui subiect. Atenția mea secundară este pentru Ecumenism și Sinodul din Creta.

Înainte de a discuta despre Ecumenism și despre Sinodul din Creta este nevoie să avem o teologie a unității creștine. Să problematizăm corect de ce nu avem unitate creștină. În lucrările aduse pe subiect, majoritatea conținutului este despre unitatea creștină, nu despre Ecumenism și nu despre Sinodul din Creta. Lucrările sunt o teologie ortodoxă a unității creștine. Problematizează ce trebuie făcut de fapt în teologia ortodoxă pentru acest subiect.

Aș vrea să spun că sunt ecumenist, dar nu pot, din cauza degenerării largi a acestei discuții (unirea protestanților în CMB, crislam, teologie ecumenistă în relativism și sincretism, degenerare discuție teologică către compromise teologice, criza universală religioasă adusă de Ecumenism).

Trebuie să spun că sunt antiecumenist, față de Ecumenismul actual, și că am o poziție antiecumenistă, împotriva ecumenismului curent, din cauza abaterilor împotriva ființei Bisericii produse în Ecumenism. Și, la fel, trebuie să spun că propun și că am adoptat o poziție pentru un altfel de Ecumenism, pentru un Ecumenism intern, pentru un Ecumenism ortodox, pentru care am propus cu totul alte coordonate decât cele curente.

2. LUCRĂRILE SCRISE PE TEMA UNITĂȚII CREȘTINE, O *TEOLOGIE ORTODOXĂ A* *UNITĂȚII CREȘTINE*

Lucrările publicate pe subiectele unității creștine, Ecumenism și Sinodul din Creta, sunt în număr de 7. Acestea sunt:

1. „Unitatea Creștină în Ortodoxie”
2. „O Catedrală teologică a unității creștine”
3. „Biserica Una, Ortodoxă, și Ecumenismul”
4. „Unitatea Creștină și Catholicismul”
5. „Unitatea Creștină și Protestantismul”
6. „Mărturia harului și a comuniunii”
7. „Unitate, Cincizecime, Biserică”.

Pe lângă acestea am mai publicat încă o broșură, „Programul discuției despre unitatea creștină, Ecumenism și Sinodul din Creta”, dar și acest discurs despre unitatea creștină, Ecumenism și Sinodul din Creta. Primele două lucrări, „Unitatea creștină în Ortodoxie” și „O Catedrală teologică a unității creștine” sunt cele care pot fi parcurse la începutul demersului, alături de broșura introductivă și de acest discurs.

Acestea conțin:

- a. O problematizare a discuției despre unitatea creștină
- b. O expunere pe scurt a abordării de management necesară pe subiect
- c. Problemele Ecumenismului
- d. Problemele Sinodului din Creta
- e. O sinteză actualizată a necesarului din dialog, a argumentului actualizat al unității în Ortodoxie
- f. Sunt și o sinteză a celorlalte 5 volume.

Ultimele cinci volume sunt o tratare pe larg a discuției, în diferite direcții. Ar trebui parcurse, dacă cineva dorește să vadă pe larg temele discutate după parcurgerea lucrărilor introductive.

3. DE UNDE PLECĂM ÎN DISCUȚIA DESPRE UNITATEA CREȘTINĂ

Plecăm de la problematizare. Astăzi nu există în Ortodoxie o teză de problematizare a acestei teme și probleme. Toate lucrările despre unitatea creștină divaghează în diferite aspecte marginale. Nu există astăzi nici măcar o teză de problematizare a discuției. Nu există astăzi nici măcar o teză de management pentru discuție.

4. CUM FACEM ACEASTĂ PROBLEMATIZARE

Este o problematizare grea. Nu s-a reușit să se facă istoric din interiorul teologiei. Părintele Stăniloae a încercat în „*Coordonatele ecumenismului din punct de vedere ortodox*” (revista Ortodoxia) să dea niște direcții, dar nu suficient. Părintele Stăniloae a încercat să facă ce am făcut în aceste lucrări, dar nu a reușit decât o schiță sumară, câteva direcții, din interiorul teologiei. Însă a pierdut în analiza sa câteva dimensiuni:

1. Dimensiunea de problematizare, pe care a încercat să o înceapă în fraza emblematică adusă de sine pe acest subiect
2. Dimensiunea de management
3. Dimensiunea de interferență cu alte domenii
4. Dimensiunea de strategii efective de soluționare
5. Nu a avut acces de fapt din interiorul teologiei la necesarul exterior al acestei discuții.

Acea teză a părintelui Stăniloae arată de fapt limitările actuale ale abordării interne, care nu poate vedea în exterior. Părintele Stăniloae este un geniu al teologiei istorice, de fond. Dar nu a putut vedea mai departe de circuitul teologic istoric intern pe acest subiect. Trebuie atenție mare la această teză a părintelui Stăniloae, pentru că ea arată nivelul la care Ortodoxia gândește și abordează această problemă, dar și lipsurile actuale din discuție.

După ce avem această constatare cu privire la teza părintelui Stăniloae, folosim afirmația sa, care este o frază deviză-motto a acestei discuții despre unitatea creștină. Cumva părintele Stăniloae a reușit să creeze și pentru un ecumenism ortodox o direcție clară în Biserică.

Părintele Stăniloae vorbește despre:

- a. O nouă teologie
- b. Un viitor teologic care va aduce unitatea creștină
- c. O lipsă severă în teologia ortodoxă
- d. O nouă teologie, a viitorului, care este condiție pentru unitatea creștină
- e. Teologia nouă trebuie să fie eficientă.

Cum trebuie făcută această problematizare?

- a. Printr-un audit intern, dar și extern
- b. Trebuie să aibă componentele:
 - i. Problematizare
 - ii. Management
 - iii. Domenii de intersecție
 - iv. Management organizațional, argumentare
 - v. Comunicare
 - vi. Structurare informație la nivel de dialog
 - vii. Metodă a dialogului.

Lucrările mele au adus în mare această problematizare și au accentuat pe cât posibil direcțiile necesare în teologie de a fi urmate.

Discuția despre unitatea creștină pornește de la fraza părintelui Stăniloae. Sinodul din Creta trebuia să pornească de la această frază. Să o înțeleagă în toată cuprinderea acesteia. Soluția nu e în interiorul teologiei, e în exterior. Nu e în istorie, e în prezentul și în viitorul teologiei. Soluția unității creștine este deja în Biserică și trebuie discutată. Nu se poate să nu fie deja în Biserică, descoperită cumva, undeva, de cineva, într-o perspectivă diferită.

Trebuie uitat trecutul teologic, în sensul în care doar un viitor teologic e o soluție autentică aici. Discuția despre unitatea creștină depășește de fapt limitele Bisericii cu mult și de asta e atât de greu de cuprins. Când discuți despre un întreg sistem teologic și despre comparație sistematică, discuți despre management. Teologii gândesc doar teologic, nu gândesc mai departe și la nivel de management, de structură organizațională, mecanisme implicate într-un astfel de dialog. Problema afectează teologia, dar nu e teologică *per se*. Este cu mult în afara granițelor teologice ale Bisericii.

O teză a unității creștine va fi prin excelență o teză de management a unui progres sistematic a sistemului teologic ortodox istoric, o teză a clarității și calității informației teologice, care va indica niște mecanisme de obținere a unei clarități mai mari în teologie. Va indica precis în fiecare teză mecanismele prin care trebuie obținută claritate mai bună pe teză. Nu recapitularea teologică, ci evoluția teologică, nu nivelul istoric de claritate, ci nivelul prezent este soluția unității creștine. Astăzi este nevoie de un nivel mai bun de claritate teologică, nivel ce trebuie obținut într-o teză distinctă, nu de forță brută și inerție.

Discuția despre unitatea creștină a depășit cu mult și pe larg granițele Bisericii. E mult purtată în afara Bisericii. De ce nu există astăzi o teză de management, o teză autentică a coordonatelor unui Ecumenism ortodox? Deoarece este o teză în marea majoritate de management care nu poate fi văzută din interior. Teologii nu vor face niciodată management la nivelul necesar unei astfel de inițiative.

Aduc câteva exemple în paragrafele următoare pentru a se înțelege exact ce propun în propria teologie, dar și afirmațiile majore aduse pentru aceasta.

5. PROBLEME ÎN CONVERGENȚA ARGUMENTELOR INTERCONFESIONALE

Marea problemă a unității creștine este că această parte teologică de convergență externă a rămas larg deschisă în istorie, nu a fost suficient de bine tratată, discutată, a rămas cumva fără suportul de analiză necesar. Și, trecând timpul, Biserica s-a obișnuit cu o contraargumentare primară în dialogul interconfesional, pe care o consideră suficientă pentru uz intern, suficientă pentru sine, dar care nu este suficientă pentru alții.

Unitatea creștină (subiectele din această zonă) nu a avut suficient de multă analiză în istorie și nu a avut un teolog al unității creștine. Cumva putem spune astăzi că nu a existat în istoria Bisericii un teolog al unității creștine, un teolog care să fi problematizat pe larg și care să fi adus Bisericii această analiză largă pe subiect, pentru a descifra care este problema și cum se soluționează. Este practic imposibil de numit un teolog al unității Bisericii și al ruperii prin primat, un teolog al primatului, un teolog al protestantismului, un teolog referință pentru o analiză completă pe subiect, pentru o analiză care să fie la un nivel de claritate și completitudine, corectitudine și structură de argumentare care să ofere Bisericii acel reper de la care să se plece în discuție.

Și aceasta trebuie să facem astăzi, să aducem aceste teze majore ale unității, a ruperii Bisericii prin primat și a protestantismului. Pentru că sunt teze cu goluri mari, descoperite, care au nevoie de o restructurare majoră pentru convergență. A rescrie aceste teze, a așeza aceste teze pe o structură corectă de discuție, trebuie făcut prin participarea întregii Biserici, deoarece sunt la un nivel de importanță al Bisericii întregi și nu pot fi gestionate și nu trebuie gestionate în izolare.

Nimeni nu poate și nimeni nu are voie să gestioneze în izolare aceste trei teze majore ale Bisericii: teza unității-ruperii, teza primatului și teza protestantă. Aceste trei teze majore au nevoie de o abordare ecumenică. Au nevoie de o discuție a Bisericii, pentru convergență externă. Pentru că înainte de a propune în exterior o teză (cum facem în dialogul ecumenic), ar trebui discutate cel puțin pe scurt, în interior, pentru a vedea dacă structura de argumentare este corectă, dacă abordarea este corectă pentru dialog. Dialogul ecumenic avea nevoie de o validare teologică internă asupra abordării, nu de teologie dintr-o teologie istorică, din câteva idei istorice.

Aceste trei teze majore trebuiau luate, refăcute și discutate în plenul Bisericii. Sunt subiectul sobornicității Bisericii, sunt pilonul convergenței externe. Sunt un prim pas în problematizare, sunt un prim pas de evoluție teologică. Răspunsul la întrebarea de ce să fie nevoie de o abordare ecumenică, de o nouă abordare în unitatea Bisericii asupra acestor teze, când ele sunt deja în uzul Bisericii, în manualele de teologie (dar într-o formă istorică, simplă, inițială), este pentru că tezele curente nu sunt suficiente pentru convergență – pentru că există o problemă largă în aceste teze, problemă care trebuie discutată, rediscutată pe larg în Biserică. Ce avem în manualele de teologie nu este suficient pentru convergență. Și trebuie rediscutate aceste teze pentru a fi reșezate într-un format corect pentru dialogul ecumenic. Presupunerea că actualul teologic este suficient pentru dialog este greșită. Trebuia un proiect pentru dialog, o metodă a dialogului, o strategie de abordat dialogul. Trebuia gândită puțin toată această parte a dialogului.

Aceste teze nu au în informația curentă teologică suficient pentru convergență. Au lipsuri structurale, de conținut larg, au goluri largi în analiză, care pe ansamblu alcătuiesc o diferență largă de alcătuit, o diferență largă de claritate, care împiedică puternic

convergența pe subiect. Mai jos am adăugat câteva probleme care ar trebui rezolvate în tezele curente ale dialogului.

5.1 Probleme de analiză

În primat de exemplu nu este făcută analiza corect:

- Lucrările despre primat nu au caracter de analiză, ci au doar caracter de informații primare.
- Lipsește o structurare a analizei pentru primat în tezele aduse pentru acesta. Fiecare teză despre primat începe dintr-un cu totul alt punct, nereușind să identifice o structură de argumentare, lista de argumente discutate, o metodă a dialogului, o conducere corectă a discuției pe subiect. Nu există coerență în discuțiile pentru primat, tocmai din cauza unei lipse universale a unei structurări a tezei, a unei teze universale care să dea coerență subiectului, arătând pe ansamblu o lipsă mare structurală la nivelul acestei teze, lipsă găsită și în alte dimensiuni ale tezelor aduse pe subiect.
- Lipsește întâi o analiză a categoriilor de argumente aduse și a argumentelor aduse pentru teză. (Analiza la nivel de argumentare formală)
- Lipsește o analiză la nivel de structură organizațională, din perspectiva managementului organizațional. (Analiza la nivel de management organizațional)
- Lipsește o analiză la nivel de raport față de unitatea Bisericii. (Analiza dogmatică)

- Lipsește o analiză biblică și istorică detaliată pentru primat. (Susținerea biblică și istorică, directă și în tipologie, a tezei)
- Lipsește o subliniere a antitezei și a punctului rădăcină al discuției, primatul ca suprarol eclesiologic și ca principiu catolic de unitate, decizia prin unul sau prin toți.
- Lipsește menționarea impactului eclesiologic al primatului.
- Lipsesc instrumente moderne de analiză.
- Nu există o teză în Ortodoxie în unitate și identitate cu teza Sfântului Iustin Popovici despre primat (în lucrarea „*Biserica Ortodoxă și Ecumenismul*”, analiza în unitate a tezei, față de pozițiile istorice)
- Din punctul meu de vedere avem doar 20% pe această teză. Cu o astfel de teză, care nu e structurată, nu putem susține un dialog.

Ce am încercat în teza mea adusă pentru primat:

- a. Am rescris complet teza primatului
- b. Am refăcut absolut toate analizele în toate dimensiunile necesare unei astfel de teze
- c. Este o teză în unitate și identitate cu teza Sfântului Iustin Popovici
- d. Teza propusă cuprinde rădăcina discuției, unitatea legată de decizia prin unul și prin toți și antiteza între primat-totalitarismul apusean și sobornicitate-unitatea eclesiologică prin toți, din Răsărit.
- e. Este o teză largă, comprehensivă, care tratează și vicariatul, și infailibilitatea, probleme conexe legate tot de primat.

- f. Din punctul meu de vedere este unica analiză care se ridică la un nivel de analiză comprehensivă pe subiect și este unica teză care urmărește o structură corectă de argumentare.
- g. Astăzi nu există analize aprofundate pe primat
- h. Teza teologului Edward Sicienski, care a scris o carte despre primat³, este o teză istorică, excepțională la nivel de menționare a tuturor ideilor istorice pe subiect, ortodoxe și catolice. Dar are următoarele limitări:
 - i. Este o abordare istorică - enumeră toate fazele și toate discuțiile majore despre subiect
 - ii. Nu are nimic dintr-o teză de analiză, nu identifică nimic în istorie din analiza necesară pe subiect. Ideile majore pe care le prezintă arată că în istorie nu a existat și nu există o teză largă și corectă de analiză – asta e concluzia majoră a acestei cărți. Că nu există analiza necesară pe subiect. Și că tot ce există în istorie este la nivel de idei primare.
 - iii. Teza teologului Edward Sicienski arată o deusolare mare istorică la nivel de abordare a tezei, arată o lipsă a unei structuri de argumentare, a unei abordări sistematice, arată lipsa înțelegerii necesarului de argumentare. Arată o istorie fără un fundament de analiză, fără o structură de analiză corectă pe teză.

³ Edward A. Sicienski, *The Papacy and the Orthodox: Sources and History of a Debate*, Oxford University Press, New York, 2017.

- iv. Catolicii nu au o teză pentru primat de fapt, asta este concluzia acestei cărți. Și egal, o altă concluzie este că nici ortodocșii nu au una. Și că tot ce există pentru primat sunt idei primare, încercări de a construi câteva idei, dar nu o teză. Aceasta este concluzia autentică a lucrării.

Ce se face astăzi în dialogul pentru primat se vede în lucrarea scrisă pentru primat, în dialogul cu catolicii, *„Slujind comuniunii. Regândirea relației dintre primat și sinodalitate”*:

- a. Abordarea este incorectă, la nivel de metodă
- b. Conceptul de metodă istorică nu poate fi folosit în acest context, nefiind de fapt un argument viabil care să rezolve tema – direcția e greșită, cartea și inițiativa nu au sens.
- c. Metoda istorică dorită în carte trebuie de fapt să fie o categorie de argumente și un anumit argument care să fie susținut într-un fel. Metoda istorică s-ar traduce în argumentare la un nivel de argumentare în tipologie și generalizarea unui argument, lucru care nu este corect din punct de vedere al argumentării pentru o astfel de teză. Această categorie de argumente nu poate fi folosită în argumentarea unui suprarol eclesiologic.
- d. Cartea trebuia să fie structurată altfel. În primul rând să aibă o teză, un capitol al categoriilor de argumente, o analiză formală a argumentelor propuse. Să aibă clar o teză a strategiei de argumentare la început. De ce există această „metodă

istorică” în această teză? Pentru că nu există această analiză la început, care să dea direcție pe teza primatului. Primul instrument de analiză de aplicat în această teză este cel al argumentării, pentru identificarea precisă a categoriilor de argumente și a argumentelor⁴ aduse. Această teză a primatului este adusă sub umbrela teologiei din cauza unei inerții istorice, când de fapt este întâi sub umbrela științei argumentării. Pe această teză întâi facem argumentare și abia apoi, la un anumit punct, facem teologie.

- e. Apoi cartea/analiza trebuia să folosească management organizațional și argumentarea formală pentru analiză – adică nu are un suport și instrumente de analiză corecte.
- f. Apoi să folosească instrumente dogmatice și să înțeleagă ce înseamnă pentru Biserică, pentru unitate, această organizare de roluri și supraroluri.
- g. Cartea nu găsește punctul central al discuției, nu se axează corect pe găsirea unui punct major de dialog, focusul unic pe centrul tezei, care este decizia prin unul sau prin toți, legată de actul de viață al Bisericii, care trebuie să fie în aceeași direcție, mișcarea Bisericii prin Părțile Bisericii sau prin primat.
- h. Cartea nu subliniază antiteza găsită în decizie între Apus și Răsărit și nici nu reduce teza la un punct major de divergență.
- i. La fel, cartea nu arată o metodă a dialogului pentru subiect, nu reușește să găsească cel mai eficient

⁴ Argumentele fiind al tradiției, necesitate, argumentul ontologic-decizie și unitate, motivațional, tipologie și generalizare a unui argument, alături de altele.

argument în jurul căruia să se poată purta discuții. Cartea nu are o metodă a dialogului, nu are un anumit argument⁵ pe care să îl susțină.

- j. Analiza nu este în unitate cu analiza Sfântului Iustin Popovici.
- k. Din punctul meu de vedere, ce se întâmplă în dialogul pentru primat este într-o direcție complet greșită, neproductivă, care nu va aduce niciodată nimic.
- l. Teza primatului nu are ce să caute în umbrela teologiei istorice. Este o teză care trebuie gândită sub o altă umbrelă. Teologia istorică nu va ajuta în acest subiect. Aceasta nu este o teză pentru teologia istorică, care duce într-o direcție greșită discuția pe această teză.
- m. Iar dialogul cu catolicii nu are o poziție ecumenică/ortodoxă de referință, poziție de la care să se plece în dialog, teza primatului fiind de fapt legată de teza unității și a ruperii Bisericii, care trebuia consolidată înainte și legată de primat. A discuta teza primatului fără o poziție ortodoxă în dialog, fără a o lega de ruperea Bisericii și de dogma unității, este o eroare largă.

Pe scurt, teza primatului trebuie refăcută. Primatul este o teză într-o zonă de interferență. Nu se poate face fără un MBA sau fără studii largi în zona de management organizațional, care se fac în mare în alte științe, și nici fără studii de argumentare. În primat de fapt se atinge o zonă foarte largă de argumentare, care are nevoie

⁵ Categoriile de argumente prin care poate fi susținut un argument pentru primat fiind un argument cantitativ, un argument funcțional, antiteză, tipologie-generalizare, altele.

de un instrument specific de analiză și de studii de argumentare, zonă trecută cu vederea istoric.

Teza despre primat depășește cu mult granițele și limitele teologice ale Bisericii. Zona de discuție despre unitatea creștină depășește limitele și granițele teologice ale Bisericii cu mult. Din punctul meu de vedere, catolicii ne țin de vorbă pe subiectul primatului. Ei știu că nu poate fi susținut. Și doar insistă pentru a-și impune o „tradiție catolică”, tradiție-cutumă care este egal o antiteză a sobornicității, a dogmei unității Bisericii, dar și un principiu de rupere, susținând în toate modurile posibile opusul sobornicității, dar și un principiu de distrugere a unității Bisericii. Primatul este o luptă între o cutumă apuseană și o dogmă capitală a Bisericii, cutumă care face eforturi monumentale pentru a lupta cu dogma unității Bisericii, cu sobornicitatea Sinoadelor Ecumenice. De aceea trebuie o teză care fără echivoc să arate ce este primatul în sinea lui, care este relația lui cu teza unității Bisericii, ruperea Bisericii prin primat-Roma. Și nu ar trebui să discutăm doar despre primat aici, ci despre teza unității și ruperii Bisericii, în care primatul este o cauză directă a acestei ruperi.

Mai importantă decât teza primatul este teza unității Bisericii și teza ruperii unității, explicarea actului ruperii unității Bisericii prin primat, printr-o decizie ruptă de decizia Bisericii, printr-un principiu centrifug față de decizia Bisericii, principiu găsit în primat. Sub primat se ascunde întreg catolicismul. Primatul este mentalitatea Romei de supunere a lumii întregi, de impunere a catolicismului. Odată acceptat primatul, se va accepta întreg catolicismul (pentru că nu există de fapt alt folos pentru primat). De aici și insistența catolică pe subiect și diferitele retorici și naivități propuse pentru acceptarea acestuia. Primatul este o pârghie de control absolut peste întreaga Biserică. Este instrumentul Romei pentru controlarea creștinismului.

5.2 Probleme de strategie de abordare a soluționării unor teze și de contra-argumentare

Filioque este o teză istorică, dezbătută de peste 2.000 de ani. Din punctul meu de vedere, nu se va putea rezolva pe calea istorică. Există mai multe abordări-strategii de soluționare pentru Filioque. Categoriile de argumente care pot fi aduse:

- a. Argumente interne, dogmatice
- b. Argumente externe, sintetice, de formalism, de argumentare.

Strategia de demonstrare a imposibilității tezei trebuie să fie diferită față de ce avem istoric, timp de 2.000 de ani. Trebuie fragmentată teza și trebuie demonstrată imposibilitatea unui subset redus. Nu trebuie neapărat demonstrată imposibilitatea tezei dogmatice – calea istorică nu va putea soluționa această teză.

În analiza propusă pentru teza Filioque nu am făcut o analiză la nivel de dogmă, am făcut o analiză la nivel de proces de analiză-dogmatizare – *validarea caracterului de dogmă pentru Filioque (notele caracteristice ale dogmei)*. Am folosit toate amănunțele rămase deschise pe lângă teză pentru a demonstra inconsecvența absolută a tezei la nivel de analiză dogmatică, la nivel de proces de dogmatizare. Noi nu trebuie pentru Filioque să demonstrăm doar prin consecințele dogmei treimice că Filioque nu e posibil, ci și sintetic, la nivel de proces de dogmatizare. Trebuie să demonstrăm sintetic, tehnic, că Filioque nu e dogmă. Este un alt argument și o altă abordare. Inerția istorică de demonstrare a invalidității tezei pe o cale pur dogmatică este una care trebuie reconsiderată.

Este o nouă analiză ce trebuie adusă în Ortodoxie pentru Filioque, o analiză de un alt tip. Și arată că se poate produce astăzi

în Ortodoxie o analiză nouă pe subiecte istorice, din alte perspective. Arată că analiza istorică nu este suficientă, nu are toate perspectivele necesare în ea. Arată că pe o teză majoră bimilenară se pot aduce completări, dar și direcții noi. Arată că întreaga teologie ortodoxă și întreaga contraargumentare ortodoxă poate susține completări și poate lucra și prin alte strategii de abordare a unor subiecte istorice.

5.3 Probleme de refacere completă a structurii de argumentare în diferite argumente și a folosirii unui alt instrument de analiză

De exemplu în teza protestantă. Teza ortodoxă împotriva protestantismului este una care se bazează în mare pe folosirea de citate, dar și pe enunțarea unor diferite consecințe dogmatice în diferite puncte, compararea de citate sau o analiză primară pentru diferite puncte ridicate de protestantism. Din punctul meu de vedere, nu este o teză structurată corect și nici suficient de bine făcută analiza. Nu are o claritate necesară pentru un dialog. Trebuie plecat de la definiția protestantismului, de la poziția de antiteză, de la premisa de bază a protestantismului și adusă și o analiză la nivel de formalism de argumentare. Peste această poziție protestantă de antiteză este construită o antiscriptură, o partiționare și separare de informația teologică revelată. Este creată în Scriptură o antiscriptură.

Am refăcut complet teza și am structurat mai corect argumentele și ideile principale care ar trebuie aduse într-un astfel de argument. Teza ortodoxă pentru protestantism nu are istoric ideile principale corect subliniate, nu are structura de argumentare corectă, nu are antitezele obținute corect subliniate și nu are analiza

facută corect pe fiecare punct, analiză care să sublinieze aceste antiteze maxime obținute pe fiecare punct. Teza protestantă nu are o metodă a dialogului, care ar trebui să se bazeze pe poziția de antiteză și pe extragerea clară a conceptelor din fiecare teză, pe obținerea unei antiteze în fiecare punct, dar și pe o comparație generală între poziția ortodoxă și cea protestantă.

Teza ortodoxă pentru protestantism este o teză cu un grad larg de neclaritate și incompletitudine. Este 10% din punctul meu de vedere, dintr-un necesar pe subiect. Trebuie rescrisă complet dintr-o altă perspectivă. Nu se poate purta un dialog interconfesional larg pe aceasta. Din punctul meu de vedere, teza actuală a Ortodoxiei nu are suficient de multă claritate pentru a susține coerent un dialog sistematic, pe ansamblu, între cele două sisteme teologice, ortodox și protestant.

5.4 Probleme de metodă a dialogului

Metoda dialogului trebuie să fie una excepțional de bine pusă la punct. Am încercat să punctez pe cât posibil una, în lucrările propuse. Am încercat să reduc fiecare teză la:

- a. Un concept rădăcină, o unică întrebare de răspuns
- b. Și la o antiteză bazată pe acest concept
- c. De exemplu pentru primat, legarea primatului de unitate-decizie și antiteza între unul și toți în decizie.

Un dialog pe diferite puncte teologice nu va avea niciodată nicio șansă de izbândă, dacă nu e redusă teza la o singură întrebare și la o antiteză care să poată fi susținută extensiv prin diferite argumente. Și la fel, la o categorie de argumente care să poată fi

susținută mai ușor și cu rezultate, pe fiecare punct teologic discutat. Dacă nu găsim pentru fiecare teză o metodă a dialogului, un anumit argument și o anumită categorie de argumente, focusul pe un anumit tip de argument și pe o strategie de argumentare, nu vom avea succes niciodată în dialog. Reducerea complexității dialogului trebuie facilitată pentru a permite convergența argumentului la nivel de comunicare, de analiză. Pentru soluționarea problemelor trebuie gândit și în modul *divide et impera*, în reducerea complexității acestora prin spargerea lor. Această strategie de reducere a complexității dialogului este una care trebuie urmărită în fiecare teză.

Aș întreba unde este acest curs de argumentare formală mult necesar în Ortodoxie pentru dialogul interconfesional, fiind necesară o parte largă de argumentare formală în dialog și unde este o secțiune dedicată în fiecare teză care să explice strategia de argumentare. Astăzi folosim dezorganizat informații în dialog, poate vor reuși protestanții și catolicii să înțeleagă ce e adus de Ortodoxie și de ce Ortodoxia e dreaptă. Nu vor înțelege fără o informație organizată. Metoda dialogului e de fapt un curs de argumentare necesar în Ortodoxie, care să arate cum facem această argumentare pe fiecare teză - era unul dintre pilonii dialogului.

Convergența internă istorică a însemnat în mare un efort dogmatic, de claritate dogmatică. Convergența externă este un efort diferit, de claritate nu atât dogmatică ci de claritate în argumentare. Pentru că există deja claritate dogmatică istoric, dar nu există claritate în calea argumentului, în argumentare. Ori *calea argumentării* și *calea dogmatică* sunt două căi diferite ale argumentului teologic. Și una a fost necesară intern și alta e necesară în exterior. Dialogul exterior este o discuție despre calea argumentării nu despre calea dogmatică.

Instrumentul de argumentare nu a fost folosit corect istoric în Ortodoxie și nici nu a fost dezvoltat suficient, ci doar cel dogmatic. Iar convergența externă implică o utilizare extensivă a unui instrument de argumentare nu atât dogmatic. Convergența externă este argumentare nu atât dogmatică. De aici și stresează o nevoie diferită. Convergența externă se axează pe corectitudinea argumentului nu pe corectitudinea dogmei. Istoric am asigurat corectitudinea dogmatică. Iar în exterior trebuie să dovedim mai mult corectitudinea argumentativă. De aceea trebuie verificată calea argumentativă și trebuie un accent mai mare pus pe calea argumentativă, complementar celui dogmatic.

Sistemic ce lipsește în teologia ortodoxă pentru convergența externă e în nivelele de argumentare, comunicare și în nivelul de analiză. Un nivel primar de informație teologică peste care s-a adăugat un nivel dogmatic și un nivel primar de argumentare mai are nevoie de încă un nivel de argumentare suplimentar, dar și de o clarificare în nivelul de comunicare și informație-analiză, toate așezate într-un management foarte bun al argumentării, al argumentelor, al punctelor lăsate deschise în argumentul ortodox.

Teologia trebuia în dialogul exterior să ia o turnură către o argumentare mai puternică pentru a formaliza corect argumentele sale. De aceea în exterior vom avea nevoie de argumentatori pricepuți nu doar de teologi. Calitatea argumentării ortodoxe trebuia crescută prin câteva mijloace. Iar dogma și convergența internă la nivel de dogmă nu sunt egale cu un nivel suficient de argumentare, rămas la un nivel insuficient, care nu poate aduce convergență – Sinoadele Ecumenice au adus claritate la nivel de dogmă, nu au adus un formalism de argumentare extensiv necesar în dialogul extern în care trebuie să explicăm cum am ajuns noi la dogmă și cum alții au ajuns în altă parte.

Nu atât dogma ci calea dogmei, calea argumentării e necesar să fie clarificată în dialogul extern. Iar istoric se observă istoric dificultatea ortodoxă în argumentare. Teologia ortodoxă e una axată pe dogmă, pe aspectul dogmatic, nu pe aspectul argumentativ extensiv necesar dialogului extern, convergenței exterioare. Pentru a avea un dialog interconfesional de succes trebuia creată o teorie și o problematizare a locului în care la nivelul informației și la nivelul instrumentelor de analiză aduse peste aceasta este localizată această dificultate de convergență. Teologia unității creștine va fi o teologie care va înțelege precis cum se aduce convergență în fiecare argument și nu o teologie care să înțeleagă ce trebuie suplimentar dogmatic să fie adăugat în teze – va fi o secțiune de argumentare teologică.

Dogmatic nu avem unde să evoluăm, ci doar argumentativ. De aceea cumva trebuie parcată discuția dogmatică pentru moment în dialogul interconfesional și trebuie începută o discuție laterală, despre argumentare teologică, despre o nouă secțiune teologică necesară dialogului. Teologii nu sunt argumentatori de profesie și trebuie să înțeleagă că această zonă pe care nu o acoperă corect este descoperită și trebuie consolidată printr-o armonizare cu o zonă de argumentare existentă în exterior. Este o lipsă majoră a dialogului. Unitatea creștină va fi împlinită prin convergența argumentelor teologice, care va fi adusă de pregătirea mai bună a argumentului teologic, de argumentatori care vor reuși să aducă lumină în argumentul teologic. Zona de convergență a argumentelor teologice e o misiune în care expertiza în argumentare este una obligatorie. Dialogul interconfesional este o zonă de argumentare prin excelență.

Trebuie atenție la necesitățile externe și la limitările teologice interne istorice în diferite direcții. Ortodoxia are nevoie astăzi să aducă acest nivel argumentativ, eficiența-argumentația corectă printr-o organizare a argumentării, printr-un management larg al

argumentului teologic. În exterior vom avea nevoie de argumentare puternică nu doar de dogmatică. Dialogul extern este un efort larg de management, argumentare, analiză și comunicare, nu este unul precum cel istoric intern, dogmatic. De aici și dificultatea de a fi rezolvat corect prin perspectiva istorică, una dogmatică prin excelență. Convergența internă și cea externă aduc și o schimbare de paradigmă a abordării dialogului. Cea internă implică o atenție la semantica internă dogmatică, iar cea externă la formalismul prin care s-a obținut o concluzie dogmatică. Deja convergența externă devine o altă teologie de adus în Ortodoxie și un alt mod de a gândi teologia.

Trebuie mai multă atenție legat de cum demonstrăm inadmisibilitatea unor teze, ce categorie de argument este cea mai potrivită pentru susținerea argumentului și pe ansamblu care este metoda argumentativă a dialogului. Pentru că de fapt dialogul interconfesional va necesita o analiză internă pentru fiecare teză din dialog a căii argumentative aduse pentru aceasta. Iar calea argumentativă este o completare teologică de adus astăzi în fiecare teză a dialogului, cale care trebuie rediscutată pe larg, în întreaga Biserică, pentru ca un dialog să fie de succes. Toate tezele ortodoxe din dialogul interconfesional trebuie să treacă printr-un proces larg de identificare a unei căi argumentative necesare în dialog pentru teză, de completare a tezelor la nivel de argumentare. Pentru dialogul interconfesional trebuia rescrisă argumentarea ortodoxă.

Astăzi ce facem în dialogul interconfesional este să compilăm argumentări din diferite propuneri aduse în istorie pe diferite teze, pentru a testa diferite argumente create după priceperea fiecărui teolog. Argumentarea teologică în diferite subiecte din dialogul interconfesional este una nestructurată la nivel de argumentare formală, teologia istorică neavând un formalism larg de argumentare formală – capitolele eclesiologice, dogmatice, nu au asociate și o

parte de argumentare formală (cum ar fi necesar în dialogul exterior). Ori exact acesta trebuie susținut în dialogul extern, alături de analiza suplimentară necesară în diferite puncte și de o îmbunătățire a nivelului de comunicare. Argumentarea ad-hoc, practica actuală teologică a dialogului interconfesional, arată o lipsă largă în teologia ortodoxă pe partea de formalism de argumentare. Și exact acest punct este cel care nu poate asigura convergența, pentru că de fapt convergența este egală cu o calitate largă a argumentării.

Convergența argumentelor din dialogul interconfesional va veni din calitatea argumentării pe diferite subiecte, nu doar din prezentarea a diferite informații teologice, dar nestructurate corect la nivel de argumentare. Pe scurt noi nu ne facem argumentarea corect pe subiectele din dialogul interconfesional, și aceasta trebuie rescrisă, pe lângă completările din analiză și din comunicare. Iar teologia neavând un curs de argumentare formală aplicat la teologie, nu are practica unei argumentări structurate și ajunge într-o confruntare nestructurată a argumentelor, care nu poate duce nicăieri niciodată. Structurarea argumentării nu se poate face fără un curs de argumentare formală aplicat la teologie, care să dea mai mult claritate și înțelegere argumentului teologic ortodox. Și fără un suport larg de argumentare cum se numește ce facem noi în dialog?

Dialogul interconfesional este în primul rând argumentare (nu atât teologie), argumentare care trebuie susținută corect prin informație, analiză, structurare a argumentului specific, structurare generală a întregului argument ortodox. Și aici cerințele de adoptare a unor instrumente formale de argumentare, de structurare și organizare largă a argumentării, pe baze științifice, nu ad-hoc, nu pe criteriul autosuficienței teologice istorice sau al triumfalismului ortodox. Autosuficiența istorică ortodoxă și triumfalismul istoric ortodox nu au de a face cu cerințele actuale de argumentare ale

dialogului interconfesional. Ortodoxia avea nevoie de o organizare largă a efortului de argumentare necesar în dialogul interconfesional, sub o coordonare dedicată făcută de cineva care să fi putut da niște direcții în acest sens. Partea de argumentare nu este acoperită istoric la nivelul cerut în dialogul interconfesional.

Ca precerință pentru completarea analizelor și argumentelor de adus în dialog ar fi crearea acestui curs de argumentare formală aplicată la teologie, pentru a servi atât intern cât și în exterior, pentru autocorectarea teologică a altor confesiuni, pentru a putea purta un dialog corect, productiv, în care toate părțile să fie aliniate la o metodă corectă a dialogului, care să aibă un instrument formal de analiză. Acesta trebuia să fie unul dintre instrumentele de analiză și metoda de dialog pe care Ortodoxia trebuia să o aducă în dialog. Cum se poate lucra astăzi în dialogul extern fără un astfel de curs și ce este un dialog extern fără un astfel de instrument?

Ce ar trebui să ne atragă atenția este că avem un Ecumenism dar fără o discuție pregătitoare largă, fără o teologie adaptată dialogului, fără nicio pregătire dedicată acestuia. Discuția pregătitoare este prea largă pentru a fi expedită, ignorată, desconsiderată, tratată superficial. Problema de rezolvat în unitatea creștină e problema incompletitudinii teologice interne, care are nevoie de o pregătire în Ortodoxie în prealabil. Și tocmai pentru că nu există această discuție Ortodoxia nu se poate pregăti și evolua, nu poate aduce nimic suplimentar în subiect. Pregătirea Ortodoxiei pe subiect însemna crearea unei catedre teologice distincte care să acopere specific acest punct, dialogul extern. Acolo ar fi trebuit centralizat controlul teologic asupra acestui subiect. O catedră care să acopere dimensiunile principale ale acesteia, o catedră teologică a

soluției unității creștine și a Ecumenismului⁶, adică a soluției teologice și a soluției logistice, era necesar să se fi construit pentru a acoperi această lipsă internă istorică.

Este clar că atunci când se propun mai multe coordonate pentru o locație a unui argument teologic acestea trebuie să fie specifice pentru ca să nu se încurce coordonatele argumentelor în diferite amănunte nespecificate precis. Coordonatele ortodoxe trebuie să fie mai specifice în diferite dimensiuni pentru ca locația finală a argumentului, adevărul, să fie identificată corect de alte confesiuni. Altfel dialogul ortodox devine o placă a „adevărului ortodox care e acolo” dar care totuși nu poate fi localizat de alte confesiuni. Acest „acolo” ortodox istoric trebuie să devină mai specific. Degeaba adevărul e acolo dacă nu se poate ajunge la el, dacă nu transmitem corect coordonatele fiecărei turnuri teologice, pentru ca urmând corect drumul argumentului să se ajungă la locația corectă și nu în derivă. Un indicator teologic care să indice precis la fiecare pas al argumentului pe unde trebuie în fiecare argument să se meargă ar fi folositor. Pentru că o metodă a dialogului cam asta va trebui să facă să arate sistematic fiecare pas în argumentare pentru a nu se mai rătăci nimeni la niciun pas, în argumentele teologice.

Astăzi de fapt se apucă în diferite confesiuni pe diferite căi greșite ale argumentării teologice, căi care trebuie corectate metodic. Pentru că dacă există idei preconcepute despre locația argumentului teologic atunci trebuie să oferim mai multe repere, mai specifice, mai clare, repere suplimentare, pentru a se înțelege calea argumentului și locația acestuia, pentru ca reperele greșite ale altor

⁶ Trebuie să separăm cumva discuția despre soluția teologică de cea despre cadrul de dialog, altfel se ajunge la o confuzie largă și la o discuție incompletă când Ecumenismul devine un termen care acoperă orice discuție pe subiect, când de fapt e nevoie să separăm cele două discuții, una pentru soluția teologică și una pentru cadrul de dialog.

confesiuni să poată fi înțelese ca fiind greșite. Altfel confesiunile se vor rătăci în niște coordonate greșite aduse istoric pentru diferite locații teologice și asta datorită unui mod generic de specificare din partea Ortodoxiei a diferite locații teologice. Și confesiunile tot aud de fiecare dată „e acolo, e acolo adevărul”, dar acest *acolo* nu poate fi atins, nu poate fi înțeles și nici localizat precis și devine o locație corectă doar în mintea celui care îl cunoaște dar nu și în mintea celui care are setate cu totul alte repere pentru „acolo”.

Această hartă a fiecărui argument teologic trebuie creată mult mai precis de Ortodoxie pentru a fi folosită în călăuzirea altor confesiuni în argumentele ortodoxe. Argumentele ortodoxe nu pot fi un „acolo” destul de generic, la care niciuna dintre confesiuni să nu poată ajunge. Astăzi avem această datorie ca pentru dialog să creăm o hartă mult mai clară a argumentelor teologice din dialogul interconfesional. Ce avem astăzi nu este suficient de precis, suficient de clar, nu poate călăuzi către argumentul ortodox alte confesiuni. Este prea generic. Această hartă a argumentării pe fiecare subiect ar trebui creată pentru fiecare punct teologic, fiind nevoie în acest dialog de o hartă generală a dialogului interconfesional între Ortodoxie și catolicism și între Ortodoxie și protestantism, pentru a se putea urmări în ansamblu acest dialog, pentru a se înțelege în general despre ce e vorba în dialogul între confesiuni.

Ortodoxia trebuia să discute ca parte dintr-un pachet teologic și dintr-un efort teologic necesar acestui dialog și acest curs de argumentare formală aplicată la teologie, o metodă corectă a dialogului. Până nu se va pune la punct argumentarea ortodoxă calitatea dialogului și a argumentării ortodoxe va fi una redusă. Cumva toată această teologie a dialogului devine o teologie nouă, cu diferite componente, care trebuiau înțelese și stăpânite bine intern înainte de a deschide acest dialog.

5.5 Probleme de comunicare și de stil teologic necesar dialogului

De exemplu, pentru noțiunile *tradiție, comuniune, unitate*, și nu numai, trebuie adus un nivel de comunicare mult mai clar, în special în definiții. Exemplu, o definiție pentru Tradiție trebuie să cuprindă:

- a. Tradiția este:
 - i. Categorie/noțiune primară: informație teologică cultică
 - ii. Atributele: este în unitate și identitate cu informația teologică revelată
 - iii. În călăuzirea Duhului Sfânt, în Biserică
 - iv. Alcătuieste un întreg cu informația teologică revelată
 - v. Nu există opoziție sau disensiune cu informația teologică revelată
 - vi. Sunt de valoare egală, datorită acestui raport.

Este o cu totul altă definiție decât orice definiție prezentă din Ortodoxie, o definiție cu accent pe claritate. Exact asta trebuie să facem, să avem o teologie cu accent pe claritate. Când începi o definiție, începi cu categoria/noțiunea primară. Definițiile pentru noțiunile principale trebuie refăcute în Ortodoxie. Nu sunt suficient de precise pentru un dialog. Definițiile pentru comuniune și unitate, Biserică, și pentru alte noțiuni de bază au aceleași probleme. Noțiunile primare prezente în orice definiție ar trebui să fie cuprinse corect în aceasta. Iar pe baza clarității în comunicare și discuțiile purtate pe fiecare subiect vor fi altele, și vor genera discuții mult mai articulate pe subiect. Nu e vorba doar despre câteva definiții aici, ci despre o claritate la nivelul termenilor și noțiunilor din discuția

teologică. Ortodoxia are o teologie mult descriptivă, care nu are întotdeauna cei mai fericiți termeni și cele mai fericite formulări în fiecare situație.

Ce am observat în acest demers legat despre unitatea creștină este că o astfel de teologie pentru dialog devine un stil teologic nou, distinct, o școală teologică distinctă, care are un mod specific de a gândi, altfel. Teologia dialogului trebuie regândită într-o manieră diferită, într-o școală și un stil teologic specifice acestui dialog. Nu poate fi adusă integral doar din teologia ortodoxă, așa cum este ea istoric. Teologia internă este egal un discurs intern al Bisericii, discurs care e posibil să nu fie pe deplin potrivit, dacă nu este pregătit și adaptat unui dialog larg, exterior. De aceea această zonă teologică a dialogului are nevoie de o pregătire largă anterioară, de o teologie care să reușească să aducă un discurs care să fie înțeles în exterior. Trebuie o teologie care să reușească să separe puțin nevoia și discursul intern de necesarul de claritate și de nevoia acestui discurs extern. Trebuie o teologie de convergență externă, nu doar preluată teologia ortodoxă și mers fără o pregătire a acesteia în dialog. Mai trebuie o adaptare teologică la acest dialog, pentru teologia internă, pentru a putea fi cel puțin auzită, dacă nu poate fi încă înțeleasă de alte confesiuni.

Priceperea teologică în teologia istorică poate fi o armă teologică cu două tăișuri în acest caz. Pentru că, dacă trebuie făcut altceva în teologie decât este istoric, iar conformismul teologic doar apară un stil teologic și nu o teologie, stil confundat cu teologia însăși, când e de fapt nevoie de adoptarea unui nou stil teologic pentru dialog, atunci ce se obține este o blocare a porții Bisericii, pe care trebuie să intre eterodocșii. S-ar putea să fie invers decât se așteaptă ca rezultat. Ortodoxia nu a dezvoltat istoric doar o teologie, ci și un stil teologic, un anumit mod de a gândi, de a prezenta, de a cuprinde teologia, un stil intern. Cumva să nu se obțină astăzi doar

o adunare a întregii teologii în poarta Bisericii, pentru ca nimeni să nu mai facă nimic pe subiect. Și nimeni nu va mai intra și trece pe acolo din alte confesiuni.

Stilul teologic ortodox actual are nevoie de o actualizare pentru dialog – e un stil teologic intern, istoric. E nevoie de un stil teologic nou, pentru exterior, de un mod mai clar de a face teologie. În mare cred că necesitatea în dialog e legată și de un stil teologic, de un mod de a gândi și de a face teologie diferit, orientat spre eficiență în argumentare. E nevoie de o școală teologică diferită față de ce avem în istorie. De aceea, cei care pretind că apară și că rezolvă problema s-ar putea să devină ei înșiși o problemă prin conformismul nu la o teologie, ci la un stil teologic care nu are intern tot ce e nevoie pentru a fi un stil teologic complet și nu e la un nivel de claritate pentru un dialog interconfesional.

Cumva teologia istorică trebuie să aibă o deschidere maximă pe acest subiect, pentru a ridica acest plafon teologic istoric, pentru a se înțelege ce se poate și ce trebuie făcut diferit în stilul teologic istoric, pentru dialogul interconfesional. Pentru că sunt lucruri de corectat, de îmbunătățit în stilul ortodox pentru dialog. Și nu ar trebui amânată discuția aici, legat de ce trebuie făcut în teologia ortodoxă și în stilul istoric, pentru a răspunde cerințelor unui dialog.

Poate cineva rescrie teologia din zona dialogului de la zero pentru ziua de astăzi, fără a fi influențat de stilul teologic istoric intern, care are o anumită cale, cu o specificitate istorică, internă? Și dacă zona teologică de dialog interconfesional nu suportă o astfel de abordare, precum cea istorică ortodoxă și e nevoie de un stil specific, tehnic, dificil de asumat pentru teologii care au trăit o viață într-o teologie istorică? Cam la asta se reduce această discuție despre un stil al dialogului, la schimbarea unei mentalități, a unui stil de a face, de a gândi teologia.

Trebuie să încercăm să fim și auziți, dar și înțeleși în dialogul interconfesional. Printr-un discurs ortodox care repetă continuu într-un mod ortodox *dreapta credință*, *Sfinții Părinți* și *dogmele ortodoxe*, nu facem decât să opunem protestantismului un set de afirmații similare celor protestante ale *Sola Scriptura*, *Sola Fide* și *Sola Gratia*, un discurs similar, care va fi respins cu mare ușurință. Teologia dialogului nu poate avea același stil ca teologia istorică internă, care nu va fi înțeleasă în dialog.

Și dacă stilul teologic istoric trebuie să se dea deoparte și trebuie făcut altceva, la nivel de stil teologic? Cine va face așa ceva în poziția actuală din Biserică, în care conformismul la un stil teologic este absolutul în Biserică și nu este înțeles decât acest discurs și stil teologic istoric? Și dacă trebuie rescrisă teologia pe această zonă a teologiei? Și dacă acest stil teologic al dialogului va trebui să pună mai mult accent pe argumentare, pe mecanisme de argumentare, complementar dogmei, ce vor face cei învățați doar într-un stil în care dogma și istoria sunt totul?

Acest stil pentru dialog impune o adoptare a unor obiective diferite în discurs. Stilul teologic al dialogului interconfesional devine un exercițiu larg de argumentare externă, de contraargumentare, poate nu atât unul dogmatic. Cumva mută accentul în dialogul exterior de la dogmă la argumentare și comunicare, competențele de argumentare și comunicare, nu atât cele teologice, fiind suprasolicitate la maxim în acesta. De aceea această teologie a dialogului devine și un stil teologic diferit. Dialogul interconfesional este egal cu un exercițiu excepțional întâi de argumentare și comunicare, și abia apoi teologic. Variabilele interne ale dialogului care trebuie să aibă niște valori maxime în dialogul interconfesional sunt cele legate de argumentare și comunicare, nu cele dogmatice.

5.6 Probleme de management. Unitatea creștină este o problemă de management sau teologică?

Biserica nu are la nivel organizațional un nivel de management foarte dezvoltat. Nu este o organizație cu un management actualizat, conform managementului unei organizații moderne. Biserica are nevoie de manageri de proiect, de manageri de program, care să cunoască și să aibă expertiză externă, cel puțin pe inițiative largi, complexe, cum este dialogul ecumenic. Biserica are nevoie pentru o instituție de dialog de o organizare specifică mult mai bună decât ce este în CMB/dialogurile bilaterale.

Un manager de program/proiect ar fi organizat de zeci de ori mai bine absolut toată această inițiativă, cunoscând din exterior ce înseamnă o organizație. De ce? Pentru că are o optică specifică, are o optică largă, adusă din organizații care folosesc instrumente mult mai puternice de management. Biserica nu folosește instrumente puternice de management, instrumente formale de management, de aceea este limitată în această direcție. Părintele Stăniloae în teza sa despre *Coordonatele unui Ecumenism ortodox* nu a văzut și nu a menționat această necesitate a Bisericii.

Are Biserica nevoie de un teolog sau de un manager pe această inițiativă? Întâi are nevoie de un manager. Discuția despre unitatea creștină are nevoie de un nivel de management specializat, care să dea o direcție acestei discuții.

În dialogul ecumenic, în Ecumenism, s-a greșit soluționarea actuală la fiecare problemă a dialogului:

1. În *tradiție* e și o problemă de comunicare, nu doar una teologică, nu doar una care să folosească instrumente de

- analiză teologică sau dogmatică. Ar trebui și oameni de litere să o rezolve printr-un instrument de comunicare.
2. În primat e o problemă de argumentare și una de management organizațional. Ar trebui oameni de management și un retor/argumentator – e materie și de ASE, și de drept.
 3. În protestantism e o problemă de argumentare – e o teză și de drept, dar și legată de informația teologică.
 4. Instrumentul de analiză pe diferite teze nu e doar cel teologic-dogmatic, ci este și exterior. Natura problemei dialogului și a convergenței nu e înțeleasă încă precis.
 5. Teologii nu pot vedea dincolo de propriul instrument de analiză creat intern, primar, istoric. De asta trebuie cineva din exterior, un manager, care să identifice precis natura problemelor, strategiile de soluționare, soluții disponibile, intern, în exterior, adiacente teologiei.
 6. Unitatea creștină nu e o problemă de soluționare doar cu instrumentele teologice, cu instrumentul istoric, instrumentul dogmatic, moral, canonic. E o problemă exterioară care are nevoie de instrumente de analiză exterioare teologiei, mai puternice.

Ecumenismul actual e un insucces deplin la nivel de progres teologic. Teologii nu văd mai departe de dogmă și istorie. Nu pot folosi un instrument de management pe acest subiect. Nu înțeleg ce e de fapt, nu au puterea să rezolve o problemă decât prin instrumentul teologic istoric, primar.

Exact în această neutilizare a instrumentelor corecte se vede că trebuie altceva, altcineva, care să soluționeze corect fiecare problemă din dialog. Teologii nu au puterea să se desprindă de dogmă, de teologie, de istorie. Teologii nu vor rezolva niciodată unitatea creștină, deoarece nu au puterea de identificare corectă a

naturii problemei convergenței argumentului creștin. Nu au făcut-o până acum. Și nu se pot desprinde de istorie. Stilul teologic intern este unul de autoprotecție, de conservare internă.

Constatarea cea mai dramatică în Ecumenism este că teologii timp de o sută de ani nu au văzut nimic în afară de teologia istorică. Că nu au puterea de a folosi alte instrumente în afară de cele interne. Și asta vine dintr-o autosuficiență internă, dintr-o aroganță teologică - nu se vede nimic decât un absolutism teologic istoric.

Ecumenismul e un insucces deplin la nivel de abordare pe ansamblu. Pentru că trebuia folosit exteriorul teologiei și nu istoria. Și asta pentru că expertiza internă este considerată absolută și ignoră orice în afară de propria optică, când aceasta este una limitată și poate fi îmbunătățită. Aici ne ajuta smerenia, și nu aroganța. S-a lucrat cu mare aroganță, nicidecum cu smerenie. Smerenia ducea teologia în altă zonă. Nu avem unitate creștină din cauza unui stil istoric conservator, autosuficient, din cauza mândriei și aroganței.

Părintele Stăniloae s-a smerit pe acest subiect. Și această smerenie l-a purtat în altă zonă, în care a înțeles că trebuie altceva. Că trebuie ceva mai eficient. Avem nevoie de altceva în teologie. Cumva, la un anumit nivel de experiență, îți dai seama că nu se mai poate continua în aceeași direcție – cei care au atins acest nivel au înțeles acest lucru. Dar și așa, nu au putut să iasă din prizonieratul teologic istoric intern. Nu au putut vedea mai mult, deoarece orizontul teologic intern este limitat la istorie. Soluția unității creștine nu va veni de la un teolog din circuitul teologic istoric, intern. Acesta nu va avea putere să se desprindă de instrumentele teologice și nu va cunoaște decât abordarea conservatoare istorică. Va veni de la un manager care va avea

putere să înțeleagă instrumentele corecte și să aducă o organizare și o structurare în toată această discuție.

Biserica nu are manageri de proiect și de program, care sunt vitali și sunt piesa de bază pentru execuție în organizații largi. De aceea, din punctul meu de vedere, lucrurile trebuie și pot fi așezate altfel pentru un dialog roditor, pentru a avea claritate la nivelul informației teologice, pentru a avea o calitate a informației teologice, pentru a ajunge la convergență creștină, pentru a avea o metodă a dialogului care să aibă sens. De aceea suprapreserez această nevoie de organizare, de audit, de înțelegere a nevoii principale teologice din Ortodoxie, cu privire la unitatea creștină.

Ortodoxia nu are nevoie de un dialog pentru soluționarea acestei probleme. Are nevoie de restructurare largă internă pentru această zonă de unitate creștină. Are nevoie de un audit larg la diferite niveluri. Și apoi de un efort larg de restructurare pe alte baze, mai corecte. Ortodoxia are nevoie de o catedră teologică care să facă acest lucru și de o abordare sistematică într-un program larg de dialog pentru convergență.

Unitatea creștină nu se poate face real fără un Sinod – este mult prea complexă discuția-dezbaterea-analiza necesară pe subiect. Nu poate fi expeditată într-un manual, într-o carte. Sunt mult prea multe de scris pe subiect. Iar când ajungi să scrii volume întregi pe subiect, atunci e clar că soluția nu este parcurgerea și înțelegerea unor rânduri dintr-o carte, ci într-o discuție largă a Bisericii pentru a înțelege în mare abordarea, și apoi urmărirea detaliilor propuse pentru implementare. Adică un Sinod, nu doar parcurgerea unei teze – pentru că nimeni nu va putea cuprinde în nicio carte tot ce e de făcut pe subiect. O discuție va potența soluționarea autentică și închiderea discuțiilor pe subiect.

Teza unității creștine este ceva de o complexitate de zeci de ori înmulțită față de problemele teologice istorice punctuale – spun acest lucru în urma unei analize aduse pe subiect. Pentru că sunt zeci de lucruri de observat, de corectat și de menționat. Are atât de multe fețe și aspecte, încât nu poate real fi gestionată atât de ușor individual, ci doar în forum larg și cu contribuții largi. Și are nevoie de un manager care are expertiză largă în analizarea unor sisteme mari și corectarea lor sistematică.

În discuția despre unitatea creștină nu te poți prezenta fără o teză scrisă. Ar trebui să vii cu o teză serioasă de analiză în diferite dimensiuni - management, argumentare, teologică, poziționare, organizațională, altele. Cum să fie înțelese componentele exterioare teologiei, care timp de două milenii nu au fost prezente în Biserică, fără un dialog larg pe subiect? Și cei care nu au experiență în acele zone, cum pot să le controleze, când ele aparțin de drept altora?

Unitatea creștină e o teză extrem de largă. Din păcate eu nu am găsit astăzi în Biserică o teză largă despre unitatea creștină. Astăzi nu avem în Biserică așa ceva. Dar, totuși, există experți pe un subiect pe care nimeni nu l-a rezolvat. Nu este nimeni în Ortodoxie care să fi scris o mie de pagini pe unitatea creștină. Nu e nimeni cu un doctorat în unitatea creștină. Nu e nimeni care să fi făcut unitatea creștină de patru ori și să o poată face a cincea oară, să o repete încă o dată. Nimeni nu are astăzi de fapt expertiză în unitatea creștină. Există o expertiză presupusă pe subiect, un fel de pseudo-expertiză, care e folosită extrem de mult retoric, dar care de fapt este inutilă. Nimeni nu are expertiză în unitatea creștină. Asta este de fapt concluzia mea.

Tot ce facem pe subiect este pe încercate. Dar avem totuși nevoie de analize de pornire pentru identificarea naturii

problemelor din dialog. Și avem nevoie de incrementare pas cu pas pe subiect. De aceea această activitate e subiectul unui program larg în care să fie luate sistematic toate problemele, să fie asumate, înțelese și să se pornească la soluționarea lor. Iar după ce există o incrementare solidă pentru soluționare, să se urmărească un dialog sigur. Primul pas e să găsim direcția corectă de mers în dialogul interconfesional, pentru că astăzi există o debusolare mare cu privire la direcția în care mergem în dialog.

Ca să explici unitatea creștină altuia nu poți să o faci fără să scrii o teză. De ce nu s-a întâmplat asta până acum? Și nu poți să faci asta fără să punctezi ce nu a fost în istorie, și să arăți ce nu a fost în istorie. Cerința e să vezi ce nu este istoric și să scrii ce nu este scris timp de 2.000 de ani. E cumva o misiune imposibilă de a vedea ce nu s-a văzut 2.000 de ani și de a completa ce nu s-a completat 2.000 de ani. Dar asta trebuie să facem și trebuie să o facem sistematic, pornind de undeva. Sunt prea multe de discutat și soluționat, de aceea nu pot fi expediate într-o discuție punctuală.

E ceva imposibil, dar care trebuie făcut. Și ce trebuie înțeles la început sunt strategiile de soluționare, pentru a le putea urmări sistematic. Și aici trebuie să ne adunăm într-un Sinod, pentru a putea deschide niște discuții, desfăcute niște direcții, pentru a da o direcție Bisericii pe subiect. Pentru că doar aceste discuții largi vor aduce Biserica în unitate, vor da o direcție puternică pe acest subiect. Biserica are nevoie de analiză, de organizare, de structurare, de un audit. Are nevoi multiple pe un subiect unic. Cumva astăzi rezolvăm ceva imposibil în unitatea creștină, nu ceva posibil - de aceea trebuie acest Sinod.

Unitatea creștină e o temă extrem de largă, care are nevoie de organizare în primul rând. Are nevoie de un manager de excepție, de un organizator bun, nu de un teolog bun. Iar dacă

cineva crede altfel să se uite la cei o sută de ani ai Ecumenismului care nu au astăzi o listă de probleme, care nu au o listă de strategii de soluționare – adică sunt un zero absolut pe partea de management. Teologii nu au mentalitate/mindset de manager. Nu vor face niciodată managementul de care e nevoie pe această inițiativă. Nu este jobul lor. Stau de peste o sută de ani cu nenumărate probleme nerezolvate. De ce?

La discuția teologică în problema unității creștine se ajunge foarte târziu. Întâi este o discuție despre management, apoi o discuție despre argumentare și abia la sfârșit e discuția despre teologie. Și atunci cum să se rezolve unitatea creștină, dacă primii doi pași sunt de management și argumentare și aceștia sunt săriți?

Trebuie să scăpăm de această iluzie a unui control pe subiect, control care nu e acolo. Astăzi, cei care lucrează în Ecumenism nu au de fapt punctul de pornire și teza de problematizare. Și atunci cum lucrează pe subiect? Cumva trebuie renunțat la abordarea istorică ultra-teologică, Ecumenismul astăzi fiind o abordare ultra-teologică, exacerbând dimensiunea teologică. Și trebuie o abordare lărgită, laterală, în care managementul, argumentarea, comunicarea, analiza suplimentară, integrarea exterioară, alături de teologie, să alcătuiască această soluție sistemică de care este nevoie pentru a rezolva această problemă.

Ultra-teologismul Ecumenismului este o problemă, nu o soluție. A vedea doar chipuri teologice în dialog, când problema e una mult laterală teologiei, e o problemă. Arată neînțelegere a necesarului pe subiect. De aceea era nevoie de un Sinod cu integrare largă, pentru ca ultra-teologismul să fie temperat și așezat corect lângă celelalte instrumente de analiză moderne, prezente în discuție, dar nefolosite sau folosite greșit din moștenirea istorică.

Ecumenismul actual este egal cu un ultra-teologism. De aceea e nevoie de un manager, care nu se împiedica de o optică unidirecțională, care va avea întotdeauna deschidere și care va putea contesta și debloca în mod sistematic fiecare punct greșit sau blocat al dialogului. Astăzi în Ecumenism avem o multitudine de probleme rămase nerezolvate, care trebuie luate pe rând, înțelese în natura lor și rezolvate.

De ce este importantă această mentalitate/mindset de management teologic, în toată această problemă? Pentru că doar cineva care are expertiză puternică în soluționare, în completarea a ce trebuie pe fiecare subiect, va reuși și în teologie să facă acest lucru, insistând de la identificarea problemei la găsirea de strategii de soluționare, de la dezbaterea problemelor până la soluționare. Managerii văd ce nu este deja, probleme, blocaje, ce lipsește, nu ce există. Aceasta a lipsit în teologie cumva, o abordare sistematică de soluționare, o insistență puternică de a rezolva problemele nerezolvate și de a completa teologia unde erau lipsuri, și cineva dedicat pentru aceasta. Și se observă larg în toată discuția despre managementul acestui dialog lipsa acestui mindset. Se observă o lipsă de abordare structurată a dialogului, a unei coerențe în abordare, o viziune, un plan, o listă de probleme de soluționat, o finalitate, o strategie de abordare, o strategie de soluționare, specifice managementului de proiect. Partea de organizare a acestei inițiative trebuia făcută de un manager de proiect cu experiență, completată de un manager de program care să fi organizat un program larg în Biserică pentru subiect.

Ca să vii în fața Bisericii să vorbești despre unitatea creștină trebuie întâi să scrii o teologie ortodoxă a unității creștine, cu ramuri și analize în toate direcțiile necesare. Astăzi nu știu dacă Biserica are un teolog al unității creștine. Biserica avea nevoie de un teolog și de o teologie a unității creștine. Și dacă nu s-a putut

din interior, atunci trebuia sprijinit un manager din exterior sau cineva care putea face acest audit necesar.

Astăzi Biserica este în căutarea soluției unității creștine în soluții teologice, când ar trebui să își caute o teză de management. Soluția unității creștine va fi o teză de management aplicată la teologie, nu o teză de teologică dogmatică. Biserica astăzi caută în zona greșită, în aria greșită de soluționare, propria nevoie. Unitatea creștină e în primul rând o teză de management, nu o teză de informație teologică sau de analiză dogmatică și nu se rezolvă prin instrumente teologice interne. De aici și imposibilitatea de cuprindere a acesteia și lipsa acesteia din Biserică.

Problema nu este în realitate accesibilă teologic, pentru că este o problemă care se ridică la nivel organizațional, e o problemă complexă de management, de management organizațional, de comunicare, la care teologii de fapt nu au acces. Problema unității creștine e ridicată de la nivelul teologic la nivelul organizațional și de management, la un nivel unde e nevoie de competențe de management, nu doar teologice. Teologii ar trebui să permită o discuție integrativă pe subiect, nu doar una ultra-teologică, pentru că discuția este cu mult mai largă decât cuprinderea teologică istorică. Și ar trebui să înțeleagă că până ajungem la discuția teologică sunt câțiva pași de dezbătut, care țin mai mult de management decât de teologie. Iar blocajul ultra-teologic nu face decât să nu înțeleagă problema și să o blocheze într-o perspectivă limitată. Doar un manager de profesie, obișnuit cu probleme care au nenumărate fațete, poate avea o perspectivă suficient de comprehensivă încât să vadă și să înțeleagă fațetele problemei unității creștine, și în același timp să nu se piardă în detaliile teologice. De aceea în tezele mele vor fi regăsite continuu liste de probleme, pentru că identificarea și punctarea problemelor este primul pas în soluționarea acestora.

Nu știu cât de mult pot să punctez aici că problema unității creștine se va rezolva prin management corect, prin management profesionist, nu atât prin teologi de carieră. Până nu există un plan, o analiză, un audit al direcției și până nu există un acord larg al Bisericii pe subiect nu se va întâmpla unitatea creștină. Și cea mai mare greșală aici va fi să numești un teolog pentru a rezolva ceva ce doar un manager de profesie poate rezolva. Dominanta discuției despre unitatea creștină este de management. Prima problemă de rezolvat este cea de management.

Așa cum fiecare lucru se face cu cap și cu rânduială (adică e nevoie de un management corect), și acest lucru trebuie făcut la fel, cu cap și cu rânduială. Trebuie pusă ordine în această discuție despre unitatea creștină. Nu ar trebui să fie chiar atât de dificilă, odată înțeleasă problema, natura acesteia și abordarea de soluționare. Odată adusă reorganizarea teologică internă ar trebui să fim la un alt plafon teologic și să purtăm un dialog pe cu totul alte premise de claritate.

Dialogul interconfesional trebuie condus de un manager de profesie, așa cum arhitectura pentru o catedrală o face un arhitect de profesie. Complexitatea discuțiilor și nevoia largă de organizare impun un efort dedicat din partea cuiva care asta face ca meserie. Nu cred că teologii vor reuși să adune de fapt această problemă, fiind complexă, implicând un efort larg de organizare care trebuie susținut de cineva cu experiență. Trebuie condus dialogul de un manager de proiect care să înțeleagă dinamica discuțiilor, blocajele, problemele și în mare să aibă o imagine de ansamblu asupra evoluției și direcției dialogului și să poată controla pe ansamblu într-un mod coerent ce se întâmplă acolo.

Trebuie să ne organizăm pe subiect. Aceasta trebuie să facem de fapt. Și trebuie cineva care știe și care e capabil să facă

această organizare. Asta e meseria unui manager de program, de proiect, să fie cu mulți pași înainte pe fiecare subiect, să aibă o viziune, o direcție, să înțeleagă problema. Un teolog nu va avea niciodată viziunea unui manager. Un teolog nu va fi niciodată un manager de profesie.

5.7 Probleme de integrare exterioară

Biserica nu a integrat nimic din exterior în propriile analize teologice. Teologia trebuia să integreze din:

- a. Management, management organizațional pentru primat, management organizațional pentru o instituție de dialog
- b. Argumentare și retorică, comunicare
- c. Strategie de argumentare pentru a revedea strategia folosită în diferite argumente
- d. Un nivel de prezentare a informației, pentru dialog, o metodă a dialogului
- e. O poziție ortodoxă istorică, pentru a avea unitate pe subiect și un acord al Bisericii, unitate pe inițiativă.

6. CELE TREI TEZE MAJORE ALE DIALOGULUI INTERCONFESIONAL. DIRECȚIA ȘI METODA DIALOGULUI, SUPTUL NECESAR DE ARGUMENTARE PENTRU ACESTE TEZE

Până nu se înțelege direcția dialogului în fiecare teză a dialogului, nu se poate merge corect în dialog. Un dialog dezorganizat, împrăștiat în toate direcțiile nu va aduce nimic niciodată. Aduag mai jos o metodă a dialogului pentru fiecare dintre aceste teze. La fel, aceste teze nu se pot susține fără o poziție teologică ortodoxă în câteva puncte majore, cu privire la lipsa comuniunii în catolicism și în protestantism, poziții care la fel, trebuie discutate de Biserică. Dialogul cu catolicii și protestanții trebuie bazat pe două poziții teologice clare, asumate de Biserică, în afara cărora nu se va putea susține un argument major, de întoarcere la Ortodoxie.

Dialogul interconfesional este în primul rând un exercițiu larg de argumentare, care are nevoie de un suport de argumentare extrem de puternic, foarte bine pus la punct, pe care un argumentator cu experiență îl poate sprijini mai ușor. De aceea accentul în dialog trebuie pus și pe partea de argumentare, pe organizarea categoriilor de argumente folosite, a argumentelor folosite, care argument este cel mai potrivit pentru a fi discutat, a strategiei de argumentare.

Dialogul interconfesional folosește mult partea de argumentare, care trebuie cuprinsă și sprijinită corect teologic. Suportul necesar de management, de argumentare și teologic sunt condiții pentru un dialog teologic coerent și eficient. Nu este suficientă o abordare doar teologică a dialogului interconfesional, acesta aducând și o componentă largă de management, dar și una

de argumentare, tratate cumva distinct. Teologia nu este o umbrelă care să poată acoperi și management și argumentare și alte instrumente de analiză în acest demers și în acest dialog. Și tocmai această încercare internă de a aduce ceva în aceste direcții, din interiorul istoric al teologiei, este nu doar insuficient, dar și neeficient. Iar în aceste dimensiuni trebuia o perspectivă a celor care stăpânesc implicit aceste instrumente de analiză.

6.1 Teza unității și a ruperii Bisericii. Poziția ortodoxă ecumenică față de catolicism

Mai jos adaug o scurtă schemă de abordare a dialogului pentru teza unității și ruperii Bisericii:

Unitatea Bisericii este:

1. Izvorăște din Cincizecime
2. Are temelie Apostolică
3. În adevăr. Structura dogmatică a Bisericii păstrează imutabilitatea și unicitatea adevărului veșnic într-o structură a Bisericii care să o arate ca fiind adevăr din Adevăr, care să păstreze această imutabilitate și unicitate.
4. Într-o identitate unică. Raportarea unică la adevărul din Adevăr al Bisericii și la identitatea Bisericii, raportat unic la identitatea lui Hristos, aduce Bisericii o identitate unică, prin Hristos. Adevărul Bisericii este și o identitate a acesteia, o definește într-un mod unic, raportat la Persoană-Hristos.
5. La nivel de decizie unică a Bisericii, pentru întregul Bisericii, decizie asumată de întreaga Biserică
6. La nivel de conștiință a Bisericii, în Tradiție și Scriptură, în toată moștenirea istorică a Bisericii
7. La nivel de caracter unitar în identitate, adus de unitatea diseminată întregii Biserici, asumată de întreaga Biserică, unitate care presupune atât participare, cât și asumare, aducând acesteia un caracter unitar
8. La nivel de act de viață, un act împreună al întregii comunități, un act ca un întreg
9. La nivel liturgic
10. La nivel ierarhic
11. La nivel de comunitate, care alcătuiește un întreg

12. *Sobornicitatea este actul intern al Bisericii* prin care Biserica se unește în decizie, pentru a mișca comunitatea în aceeași direcție, pentru a aduce această unitate în lucrare, în viață, în toate.
13. Sobornicitatea aduce Părțile Bisericii în comuniune, pentru a aduce această decizie unică, o mișcare unică a Bisericii. Părțile Bisericii fac parte din Întregul Bisericii, iar decizia Bisericii este luată prin toate Părțile Bisericii pentru a mișca întreaga comunitate în aceeași direcție, care asigură unitate în actul de viață. Biserica în întregul său se mișcă prin toate Părțile Bisericii, conform învățaturii și practicii Sinoadelor Ecumenice (nu prin primat, ca în Apus).
14. Este exprimată în formula teologică: *Biserica este Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolică.*

Unitatea Bisericii în timp este văzută în Sinoadele Ecumenice:

- Este definită în toate dimensiunile prin Unitatea Sinoadelor Ecumenice
- Sinoadele Ecumenice aduc toate dimensiunile unității în fața istoriei, neputând fi izvorâte în afara acesteia.
- Arată o unitate eclesiologică, în conștiința Bisericii, Tradiție, identitate, caracter unitar, lucrare de viață, liturgică, ierarhică, mișcare într-o direcție unică a Bisericii, decizie.
- Apusul a asumat ca de facto al Bisericii Unitatea Sinoadelor Ecumenice, unitate definită în toate dimensiunile menționate mai sus. De aici pornim în de facto-ul pentru definiția unității Bisericii, unitate care a conținut toate elementele necesare unității, Tradiția, conștiința Bisericii, ierarhia, identitatea, caracterul unitar intern, lucrarea de viață, totul.

Unitatea Bisericii este ruptă prin:

1. *Ruperea dogmatică față de Biserică, prin dogme, care aduce o rupere în toate dimensiunile, de adevăr, de Dumnezeu, de restul Bisericii, de identitatea Bisericii.*
2. *Ruperea de decizia unică și unită a Bisericii, de mișcare unică a Bisericii, care aduce o rupere la nivel eclesiologic, internă, o partiționare în Biserică, și care în timp creează o altă identitate, o conștiință paralelă conștiinței Bisericii, o conștiință care lucrează rupt de conștiința Bisericii, un alt mod de a gândi în Biserică, o mișcare diferită de a Bisericii.*

Aceasta a creat catolicismul în Apus, un alt mod de a gândi eclesiologic, o altă conștiință eclesiologică, ruptă de conștiința unității Bisericii, de conștiința Sinoadelor Ecumenice, o mișcare și acțiune ruptă de Biserică. Primatul a fost o eroare majoră a Apusului, eroare care a atins exact dogma unității Bisericii, catolicismul neînțelegând precis în istorie care a fost impactul acestuia. Apusul a avut în permanență acest primat intern, care a lucrat în Apus până a devenit un primat explicit, solicitat explicit de Apus. Iar când discutăm despre ruperea Bisericii, trebuie să discutăm și despre *poziția ecumenică ortodoxă față de catolicism cu privire la unitatea Bisericii.*

Poziția ortodoxă ecumenică față de catolicism:

1. *Schimbarea statutului eclesiologic de către catolicism, din Parte a Bisericii și a sobornicității Bisericii Una, în independență eclesiologică - au ieșit din mecanismele unității Bisericii.*
2. *Înlocuirea unității în sobornicitate cu primatul, într-o erezie eclesiologică majoră.*
3. *Înlocuirea autorității teologice în plenitudine cu autoritatea izolată în Apus, și crearea unei metode teologice rupte de metoda Bisericii în unitate, văzută în Filioque.*
4. *În mărturia harului și a comuniunii nu au absolut nimic care să fie considerat comuniune.*
5. *În harul creat catolicismul anulează teza autentică a mântuirii și nu poate mântui credincioșii Apusului.*
6. *Că diferențele sunt atât de îndepărtate, încât arată o poziție de independență istorică, dar și de creștere în afara unității, o poziție care îi scoate din identitatea unică, dar îi și oprește să asimileze autentic unitatea Bisericii, fiind în afara comuniunii Bisericii și fiind nevoie de reasumare a comuniunii în Biserică.*
7. *Trebuie să asume integral Ortodoxia pentru a avea comuniune și unitate.*

6.2 Primatul și impactul eclesiologic al acestuia, ruperea Apusului din Biserică

Nu există două unități ale Bisericii, cum afirmă catolicismul, Biserica fiind unitate în primul rând. Iar această inovație apuseană a primatului, legată specific de dogma unității Bisericii, care o definește în Apus prin primat în pofida unui mileniu întreg în care Sinoadele Ecumenice au descoperit unitatea Bisericii în sobornicitate, nu poate fi văzută decât ca un principiu centrifug, de rupere din Biserică. Sinoadele Ecumenice și Primatul aduc o antiteză majoră istorică, vizibilă, între aceste două principii, al sobornicității și al primatului, istoria confirmând de ambele părți, ca asumare de facto în Biserică a sobornicității, în Sinoadele Ecumenice.

Iar argumentul catolic că primatul a cenzurat Sinoadele Ecumenice este o afirmație care nu poate fi susținută deoarece Sinoadele Ecumenice s-au ținut în Răsărit, iar Răsăritul cunoaște cu mult mai bine decât Apusul ce a făcut în aceste Sinoade, neputând fi vorba de ce invocă aici catolicii. Chiar dacă s-ar admite ipotetic o astfel de variantă, o cenzură din partea primatului, acesta nu a schimbat decizia și actul Sinoadelor, deci decizia Bisericii tot la nivelul Sinoadelor s-a luat. Cel mult în această situație primatul ar fi doar un cenzor, dar cu un rol pur decorativ în istorie, el doar fiind în postura de a asuma/accepta/semna suplimentar actele Sinoadelor Ecumenice, neavând un rol activ, efectiv, adică oricum rolul lui ar fi onorific/decorativ, nefuncțional de fapt, neavând de fapt o contribuție și o alterare față de decizia Sinoadelor, deci argumentul catolic oricum nu poate fi susținut, primatul nereușind să altereze actul, decizia Sinoadelor Ecumenice. Cumva marea realizare a catolicilor ar fi în acest caz că au semnat suplimentar actele

Sinoadelor Ecumenice, o semnătură fără niciun fel de valoare teologică – adică această poziție de cenzor deschide o discuție largă despre contribuția teologică a acestuia, nulă timp de un mileniu față de contribuția Sinoadelor Ecumenice, contribuție care prin generalizare se poate declara nulă deplin în Biserică pentru toate timpurile. Iar dintr-o poziție de cenzor pontiful roman nu se poate erija într-o poziție de primat absolut, de decizie absolută a Bisericii, fiind un alt nivel de responsabilitate al Bisericii. O poziție de cenzor nu este egală cu o poziție de primat. Dacă pontiful roman era un primat de drept al Bisericii, ar fi adus el însuși Sinoadele Ecumenice, ar fi scris el singur teologia Bisericii. Cumva argumentul catolicilor se transformă într-un argument împotriva lor, în care ce doreau să afirme e invalidat prin lipsa oricărei contribuții reale a pontifului roman, timp de un mileniu, pontif care nu a afectat cu nimic decizia Sinoadelor Ecumenice.

Marea înfrângere adusă de Apus creștinismului este cucerirea de către Roma a creștinismului, în Apus. Roma a supus și creștinismul în Apus propriei mentalități asupra creștinismului, nu a adoptat mentalitatea creștină a unității Bisericii diseminată tuturor. Este marea înfrângere istorică a creștinismului în Apus. Sau poate, de fapt, este marea cădere a Romei, care în loc să fi învățat creștinismul, a învățat ea creștinismul cum este o Romă istorică. Individualitatea romană a fost mai puternică în Apus decât cea a creștinismului. Catholicismul este o lecție pentru creștinism despre cum arată o Romă în creștinism, despre ce înseamnă un orgoliu individual istoric în creștinism între noi, ca unul să se ridice peste ceilalți.

Cumva luciferianismul ceresc îl vedem în repetarea acestuia în povestea Romei, una similară. Roma a fost locul de cădere cel mai vulnerabil al creștinismului. Căderea luciferică a fost reperată și în creștinism de Roma, poate și în creștinism fiind nevoie de o cădere

similară, pentru a învăța și noi această lecție a mândriei, a orgoliului individual care pretinde prin diferite retorici supremație peste toți, adică același concept de cădere luciferică prin mândrie și prin a te vedea peste toți. Era imposibil să nu vedem acest lucru și în creștinism. Și care Biserică a dorit să strălucească istoric peste toate, nu a Romei? Nu este exact acesta discursul continuu al Romei, că Roma este cea mai mare Biserică? Poate de aceasta a îngăduit Dumnezeu căderea Romei și tragerea de către aceasta a nenumărate Biserici după sine (adică aceeași poveste precum cea istorică din cer), pentru ca toți să vedem ce înseamnă această lecție a istoriei care poate oricând să apară și în creștinism. Astăzi trebuie să înțelegem această lecție și să o corectăm. Trebuie să explicăm catolicilor că au fost victima unei amăgiri asemenea celei cerești istorice, că li s-a spus că trebuie să fie cei mai mari de unii latini care visau istoric la această mărire a Romei și teologică, nu doar istorică, atunci când de fapt în creștinism toți suntem la fel, în Hristos. În creștinism nu avem Rome. Acesta este conceptul care a stat la baza căderii catolicismului, un concept de supremație, o mentalitate a Apusului, mentalitate transformată în dogma primatului în stare de fapt, în de facto al Apusului.

Când te uiți pe o hartă a Imperiului Roman din secolul I, abia atunci înțelegi de fapt ce mentalitatea a avut Roma asupra propriei identități în primul secol și în primul mileniu – este ceva uimitor să privești o astfel de hartă a Imperiului Roman. Roma era lumea întreagă, definea prin ea însăși întreaga lume a aceluia timp. Ca să se înțeleagă mentalitatea Romei în istorie asupra propriei identități, trebuie neapărat privită această hartă. Și Roma a adus aceeași mentalitate și în creștinism, pe care l-a supus sieși și pentru care a creat primatul, dreptul dogmatic apusean la supremație, dintr-o răstălmăcire a câteva cuvinte ale lui Hristos prin care a creat un tron pentru sine. De aici vin toate problemele Apusului, de la

această mentalitate istorică a Romei asupra propriei identități. Această mentalitate de supraștie a Romei, această idee și acest gând sunt dominante constant în Apus, pe tot parcursul istoriei creștinismului apusean, Roma neconcepând o abordare diferită de aceasta în nicio direcție a istoriei, nici în cea teologică. Discuția cu catolicii despre primat ar trebui făcută cu această hartă în față pentru a se înțelege precis că în primat este vorba despre o mentalitate istorică devenită cutumă în Apus și nu despre o dogmă autentică a Bisericii. Nu știu dacă astăzi poate exista vreun argument mai relevant decât acesta pentru ca Roma să își înțeleagă propria poziție în creștinism.

În primat vorbim de fapt despre Roma. Primatul este o mentalitate nu o dogmă. Primatul este de fapt concretizarea dorinței și mentalității Romei de a stăpâni creștinismul, de a importa și în teologie conceptul latin istoric de dominare a întregii lumi, fiind un import de mentalitate latină de superioritate, concept care a suprascris în Apus mentalitatea creștină de asumare de către toți a unei unice identități în Hristos. Identitatea Romei a părut în Roma mai importantă decât identitatea creștină. Roma nu a asumat deplin creștinismul, ci a impus creștinismului apusean propria identitate. Marea problemă între Apus și Răsărit este cea creată între identitatea istorică a Romei, la care aceasta nu a putut niciodată renunța, și identitatea creștină.

Roma nu s-a putut niciodată desprinde de imaginea istorică a Romei, de o imagine în care stăpânea în primii ani ai creștinismului întreaga lume, un imperiu cum nu a mai existat istoric, imagine proiectată și în creștinism, și care în timp a devenit în Apus o cutumă, o tradiție și o dogmă. Puterea istorică a Romei a fost importată în creștinism într-un concept similar, al primatului. Pe imaginea istorică a Romei atotstăpânitoare s-a construit și primatul teologic al acesteia. Roma a adus în creștinism această

antiteză între refuzul unei culturi de a se anula pe sine în creștinism, între identitatea unui imperiu istoric care a creat în Apus un sincretism între identitatea istorică a acesteia și creștinism. Este ceva foarte mare la rădăcina catolicismului care l-a scos din creștinism, o mentalitate care nu a putut fi înlăturată din Apus. Și tocmai această mentalitate este cea care trebuie rezolvată pentru ca Apusul să aibă unitate în Biserică. Roma trebuie să se micșoreze pe sine pentru ca Apusul să aibă o viață în Hristos, să aibă o viață ca Parte lângă Părțile Bisericii.

Catolicismul este un sincretism între Roma istorică și creștinism. Acest sincretism scoate catolicismul deplin, pentru întreaga istorie din orice posibilitate de a fi admis ca o variantă corectă a creștinismului. Creștinismul nu poate avea importuri lumești, importuri cu concepte atât de puternice precum dominația latină absolută, nu poate fi definit și nu poate asuma în funcționarea sa concepte atât de puternice precum primatul. Primatul este un concept de putere și dominație absolută în esența lui, concept care nu poate fi admis în creștinism, care are o cu totul altă logică a puterii, concept care a definit Apusul și care l-a și rupt din Biserică.

Afirmația maximă pe care o putem face despre catolicism este că, dacă nu asumi deplin identitatea în Hristos și vei păstra din cele ale lumii, din putere, din istorie, vei cădea și te vei rupe de creștinism, de Dumnezeu. Catolicism vs. Ortodoxie aduce această antiteză între păstrarea celor lumești (care te rup de Dumnezeu), ca în Apus, și renunțarea acestora pentru Hristos, ca în Răsărit. Apusul trebuia să renunțe la conceptul de Romă în acest exercițiu larg de asumare a creștinismului. Iar astăzi, pentru a deveni un creștinism adevărat, Apusul trebuie să revină la Ortodoxie, la creștinismul după chipul autentic al lui Hristos.

Mai jos adaug o scurtă schemă de abordare a dialogului pentru primat:

1. *Primatul* este:

- i. Un suprarol eclesiologic al Apusului adăugat structurii organizaționale a Bisericii apusene.
- ii. Are o responsabilitate-funcție de decizie absolută în Apus - decizia întregii Biserici Catolice este prin primat, este la nivelul primatului, nu la nivel tuturor Părților Bisericii.
- iii. Este un dorit principiu de unitate al Apusului și se pretinde că asigură unitatea în Apus.
- iv. Devine de fapt un principiu centrifug, de rupere din Biserică, un concept de independență eclesiologică, care a schimbat statutul eclesiologic al Apusului, din Parte a Bisericii în Biserică prin sine, în Biserică în Biserică, în Biserică pe lângă Biserică. Primatul a adus o schimbare de statut eclesiologic în Apus, rupt astfel de Părțile Bisericii, de Întregul Bisericii.

2. *Impactul eclesiologic* al primatului este că în Apus decizia și mișcarea Bisericii apusene s-au făcut rupt de decizia restului Bisericii și la nivel eclesiologic. Primatul a creat o partiționare în unitatea Bisericii, partiționare în toate dimensiunile față de Unitatea Bisericii:

- i. Față de decizia diferită în Apus, prin Primat, nu prin toate Părțile Bisericii
- ii. De lucrare a unității conștiinței Bisericii – Tradiției și a întregii moșteniri a Bisericii, separată astfel în Apus de Răsărit

- iii. De lucrare a unității de viață – care în Apus a fost separată de Răsărit
- iv. De lucrare a unității de identitate – identitatea Bisericii nu a fost asumată și diseminată în Apus, iar Apusul a creat o identitate diferită de a identității Bisericii
- v. De lucrare a unității ierarhice – Apusul a avut o rupere ierarhică față de Răsărit
- vi. Prin acestea primatul a rupt Apusul de comuniunea și unitatea Bisericii și de comuniunea cu Dumnezeu.

Ar fi fost integrat Apusul în Biserică fără primat? Răspunsul este da. Apusul ar trebui să își pună și întrebarea inversă: care era destinul său în istorie?, dar fără primat. Și să își vadă viitorul exact în acest mod, acesta fiind unicul viitor viabil pentru Apus. Catolicismul nu are un viitor de fapt.

3. Categoriile de argumente în discuție:

- i. *Ontologice:*
 - a. Instituire structură organizațională în Scriptură fără primat (Ortodoxie), cu primat (catolicism)
 - b. Responsabilitate de unitate pentru întreaga Biserică, prin toți, prin Părțile Bisericii, sau responsabilitate de unitate asumată de primat, de unul singur
- ii. *Tipologie și generalizare* (primatul a apărut în Apus, în timp, și din cauza acestei obișnuințe a Apusului cu acest suprarol eclesiologic el trebuie asumat în întreaga Biserică), primatul ca *tradiție-cutumă apuseană*
- iii. *Eficiență-necesitate* – primatul aduce o eficiență în activitatea Bisericii
- iv. *Motivațional* – primatul este o cutumă de care Apusul s-a atașat istoric, cu care s-a obișnuit atât de mult și care este importantă pentru identitatea Apusului.

4. *Structura de argumentare catolică pentru primat:*

- i. Invocarea unui dorit *argument ontologic, al instituirii în Scriptură*, al unei definiții pentru rol
- ii. Invocarea unui dorit *argument ontologic funcțional, al deciziei Bisericii prin unul*, nu prin toți, în urma asumării argumentului ontologic al instituirii
- iii. Invocarea unei asumări în timp, în tipologie, adică asumarea prin obișnuirea, generalizarea unei cutume a Apusului.

5. *Metoda dialogului pentru primat:*

- i. Întrebarea dialogului este legată de argumentul ontologic al deciziei în Biserică: conceptul rădăcină aici este decizia Bisericii prin unul sau prin toți, prin Părțile Bisericii. Dialogul trebuie dus în argumentul ontologic funcțional.

6. *Suținere argument ontologic funcțional, decizia prin unul/prin toți:*

6.1 Susținere argument ortodox, al sobornicității, al deciziei prin Părțile Bisericii:

1. Instituire directă, prin definiție a structurii organizaționale, argumentul ontologic al instituirii directe:

- Argumentare în definiția paulină a rolurilor în Biserică.

2. Instituire directă, prin definiție, a unității în decizie, argumentul ontologic al instituirii acestei responsabilități pentru întreaga Biserică:

- „Părutu-s-a Duhului Sfânt și nouă” (și alte locuri în care se poate face fundamentare biblică), în care apar conceptele de decizie, unitate.

3. Argumentare în tipologie, asumarea argumentului instituirii responsabilității deciziei în toate dimensiunile vieții Bisericii,

- În Scriptură: Sinodul Apostolic (decizie prin toți, prezența toți-ului și a deciziei întregii Biserici),
- În Scriptură: principiul de unitate este lucrat continuu, în fiecare lucrare a Bisericii.
- În lucrarea Bisericii: Sinoadele Ecumenice sunt o asumare a acestei lucrări, cu o decizie asumată de toată Biserica.
- În tipologie: Răsăritul și primul mileniu al Bisericii a funcționat prin sobornicitate
- Apusul și-a asumat ca de facto Sinoadele Ecumenice și a recunoscut acest principiu decizional al toți-ului Bisericii. Alte argumente.

6.2 *Susținere catolică a deciziei prin primat:*

1. *Instituire a rolului primatului*, într-un pasaj controversat⁷ la nivel de interpretare catolică:

- Ca un contraargument ortodox, există deja în Scriptură o definiție directă, explicită, pentru structura organizațională a Bisericii, definiție care împiedică apariția diferitelor alterări, iar argumentul catolic e doar o alterare a acesteia. Cât timp Scriptura aduce pentru structura organizațională informație directă, explicită, definiții, nu se poate accepta o informație dedusă logic, cum este cea pentru primat, o informație de o altă natură.
- La fel, există în Scriptură o funcție de unitate a Bisericii, prin toți, iar pasajul catolic refuză coroborarea responsabilității primatului cu alte locuri, pe responsabilitatea-decizia care o pretinde prin sine. La nivel de decizie Scriptura alcătuiește un monument teologic, un mare monument teologic al deciziei prin toți.

2. *Generalizarea* uzului acestui suprarol în Apus în întreaga Biserică:

⁷ „Dar voi cine ziceți că sunt? Răspunzând, Simon Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu. Iar Iisus, răspunzând, i-a zis: Fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri. Și Eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui. Și îți voi da cheile împărăției cerurilor și orice vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri, și orice vei dezlega pe pământ va fi dezlegat și în ceruri.” (Matei 16, 15-19)

- Primatul a fost asumat în timp, conform catolicismului, și se dorește o generalizare în întreaga Biserică a acestei cutume apusene
- Aceasta este contrar sensului unui principiu de unitate, care trebuie să fie prezent și lucrat continuu de Biserică
- Dacă primatul era principiu de unitate, trebuia să fie legat strâns de fiecare Sinod Ecumenic.

3. *Eficiență* în lucrarea Bisericii

- Se mai aduce de către catolicism un argument al eficienței, argument ce afirmă în același timp că toată teologia Scripturii legată de roluri și responsabilități este incompletă, dar și ineficientă, și că nu a reușit să stabilească precis responsabilitățile – aduce indirect o contestare a teologiei Scripturii pe subiect, al eficienței biblice a unei structuri organizaționale. Enunțarea unei structuri organizaționale în Scriptură, enunțarea unor responsabilități, tipologia de lucru din Scriptură între roluri care ne arată asumarea responsabilităților în lucrare, alcătuiesc o teologie multidimensională a structurii organizaționale, în toate dimensiunile, roluri, responsabilități, asumare în lucrare, tipologie de lucrare, eficiență în lucrare. E o categorie de argumente care nu poate fi folosită în discuție, deoarece argumentul ontologic adus de Scriptură, al instituirii și deciziei în participare, obligă o discuție într-un argument ontologic.

În mare, dialogul cu catolicii pe această structură de argumentare și dezbatere ar trebui construit. Argumentarea și managementul organizațional ar trebui să explice suplimentar dogmaticii Bisericii legate de unitatea sa ce tipologii de argumente sunt folosite, argumentul major în discuție, raporturile între rolurile și responsabilitățile din structura organizațională, elemente care nu sunt prezente de obicei în discuție, în teza primatului.

Dialogul interconfesional pe subiect trebuie expedit mult mai ușor într-o schemă de acest tip, care poate fi susținută, discutată cu mult mai ușor într-un dialog, fiind la un cu totul alt nivel de accesibilitate, ca vizibilitate generală de argumentare. Iar susținerea argumentelor poate fi mult mai ușor văzută și consolidată pe o astfel de schemă de argumentare și de dialog. Un dialog stufos, în care sunt scrise tomuri de cărți și nu înțelegi de fapt categoriile de argumente, argumentele aduse, argumentul rădăcină în care se poartă discuția majoră, nu ajută pe nimeni și nu este folositor de fapt, dar și duce într-o direcție complet neproductivă. Un astfel de dialog nu se poate autosușține de fapt, dacă nu există o schemă simplificată de argumentare.

Discuția din dialogul interconfesional pe subiectul primatului poate fi complicată la nesfârșit, sau poate fi simplificată până se va înțelege despre ce discutăm de fapt, argumentul major în discuție, categoria de argumente folosite și cum este susținută fiecare argumentare, dar și contraargumentare. Dacă argumentarea nu este construită corect pentru primat, atunci nu se obține niciun rezultat concret, acela de înțelegere a primatului ca factor de rupere, înțelegerea ruperii Bisericii prin primat, și nu se va putea înțelege cum trebuie recuperată ruperea Bisericii (pentru că acesta este de fapt unul din obiectivele majore ale acestei discuții), adică prin refacerea nu a unor dogme, ci a deciziei rupte a Bisericii, prin reîntoarcerea la Ortodoxie a catolicismului, decizie care a creat o

identitate întreagă apuseană, decizie păstrată corect într-o decizie de unitate în Răsărit. Iar față de această unitate raportăm Apusul, prin primat, prin ruperea decizională a Apusului, prin ruperea în toate dimensiunile menționate mai sus.

Discuția cu Apusul ar trebui mult simplificată. Pe o astfel de schemă de argumentare se înțelege clar direcția în care se merge și se poartă discuția, argumentele ambelor părți. Și se poate ajunge la o concluzie de ambele părți poate mai rapid. Și la fel, se poate înțelege și devierea discuției în diferite alte direcții, iar discuțiile nu mai pot devia și nu mai pot fi mutate în locuri neproductive, ci doar pot fi consolidate, la fel și contra-argumentările, folosind această schemă, cumva fiind potențat relevantul discuției.

Până nu avem aceste câteva pagini de rezumat al abordării în dialog pentru fiecare teză nu știu ce progres putem avea în dialogul interconfesional. Iar acest rezumat nu este de fapt un efort atât de simplu, cum se crede, având nevoie de o precizie și acuratețe istorică foarte mare cu privire la punctele și argumentele care trebuie atinse, fiind nevoie de dezbateră acestuia într-un format larg, al Bisericii, și asumat de Biserică. Altfel vom merge înainte fără niciun fel de organizare pe subiect, în argument. Iar acest rezumat trebuia asumat și discutat într-un Sinod, ca direcție teologică pentru Biserică, drept punct teologic de plecare al dialogului pe subiect. Pentru că istoria nu are suficient în discuție. Astăzi trebuie aici să depășim pragul istoric pe subiect, nu să mergem înainte cu aceeași istorie.

Punctele principale în dialogul interconfesional trebuiau discutate la nivelul întregii Biserici, nu doar izolat. Biserica trebuia să reia intern discuția despre aceste teze și să reia argumentele principale din discuție, ca pregătire largă, în unitate, pentru dialog. Nu e un demers teologic atât de simplu acesta cu privire la sintetizarea acestor puncte, demers care să fie făcut izolat. Trebuia

obținut un acord asupra punctelor și poziției ortodoxe, la nivelul Bisericii. Și tocmai absența lui, absența acordului asupra acestuia la nivelul întregii Biserici, absența unui acord asupra argumentului și structurii de argumentare, duce discuțiile pe subiect în toate direcțiile, într-o dezorganizare largă pe subiect în dialog, care pe ansamblu este egală cu o eficiență nulă. Cât timp nu va exista o coerență maximă în argumentarea ortodoxă, dialogul va fi unul neproductiv. Tezele de convergență externă sunt un subiect ecumenic care trebuie tratat la nivelul de complexitate și importanță adus de discuție. Nu sunt subiectul unei abordări dezorganizate, individuale, caz în care nu vor conduce la rezultate. Primul pas al dialogului e să fie mutată discuția într-o zonă și pe o direcție corectă, în argumentele și în metoda care au sens, pentru ca mergând pe o argumentare eficientă să se ajungă la un moment dat la vizibilitate asupra convergenței argumentelor.

Ineficiența abordării actuale teologice interne se vede în dialogul interconfesional pentru primat, unde se muncește de zeci de ani fără o structurare corectă a argumentării pe diferite subiecte, care se poate face în câteva zile în Biserică, într-un forum larg. La acest tip de ecumenism ajungem, la unul al investirii a unui secol în diferite direcții, dar fără o structură de argumentare corectă pe subiectele abordate. Cumva și alte subiecte din Ortodoxie sunt la același nivel, au aceeași abordare în dialog.

6.3 Protestantismul. Poziția ortodoxă ecumenică față de protestantism

Mai jos adaug o scurtă discuție despre abordarea dialogului cu protestantismul.

A. Poziția ortodoxă ecumenică față de protestantism este:

1. ***Protestantismul este o antiteză creștină*** creată în afara unității, separată de unitate în toate dimensiunile. Aceasta este prima afirmație care trebuie făcută pentru protestantism.
2. ***Antiteza creștină*** este creată ***în toate dimensiunile teologice:***
 - i. AntiScriptură*
 - ii. Antiteză a unui act de cunoaștere în Tradiție*
 - iii. Mecanisme teologice care permit crearea unei antiteze teologice, prin retorică și antiScriptură*
 - iv. Antiteză a cadrului de mântuire istoric, găsit în axiologia eclesiologică, prin anularea responsabilității și prin considerarea harului ca fiind absolvitor general.*
 - v. Analizarea Sola-urilor ca noi principii existențiale, care înlocuiesc axiologia eclesiologică a Bisericii și creează un cadru existențial denaturat, diferit de cel hristic.*
 - vi. Antiteză teologică, în majoritatea teologiilor, folosind AntiScriptura.*
 - vii. Antiteză asupra actului de comuniune istoric al divinității (a întregului fond creștin, în catolicism sau Ortodoxie).*
 - viii. Antiteză a actului de comuniune eclesiologică, a actului de comuniune harică, în care protestantismul are o cu totul altă tipologie de comuniune harică.*

Poziția față de protestantism este văzută în tabelul de mai jos:

	Ortodoxie	Protestantism	Raport
Revelația	Păstrată corect din Scriptură	AntiScriptura	Antiteză
Har	Sinergic, Omul este subiect	Absolvitor, Obiectivează omul	Antiteză
Responsabilitatea	Păstrată, Legată de lege	Anulată	Antiteză
Legea	Păstrată (Scriptură-Tradiție)	Ghid orientativ (Prin anularea responsabilității)	Antiteză
Credință/Concept	Credință, în sensul biblic	Convingere, prin denaturarea noțiunii	Antiteză
Biserică	Primordială mântuirii	Nu e necesară	Antiteză
Taine	Primordiale mântuirii	Simbolice, nu sunt necesare	Antiteză
Structura organizațională	Primordială mântuirii	Nu e necesară	Antiteză
Axiologia eclesiologică	Primordială mântuirii	Anulată (Prin anularea responsabilității)	Antiteză
Principii existențiale	Axiologia eclesiologică	Sola-uri, Anulare axiologie	Antiteză
Unitate	Cincizecimică, istorică, în Biserică	Ruptă de unitatea Cincizecimică	Antiteză
Mântuirea/ Concept	Iubire-Stare	Gând-Convingere	Antiteză
Mântuirea/ Lucrare	În Biserică	Biserica nu e necesară	Antiteză
Identitate teologică	Fundamentală pentru comuniune	Nu e necesară, nu există Tradiție	Antiteză
Imutabilitate credință (structură dogmatică)	Da, în dogmă	Nu, combate dogma	Antiteză
Atributele credinței	Sunt împlinite, obligatorii	Nu sunt împlinite, nu sunt necesare	Antiteză

B. Metoda dialogului pentru protestantism

Definiția protestantismului este: *protestantismul este opusul catolicismului. Protestantismul este o antiteză a catolicismului.* Și folosind această definiție trebuie să demonstrăm că teza protestantă nu este o teză a Scripturii, ci una a AntiScripturii, o teză care în primul rând are ca premisă fundamentală implicită opoziția față de teza catolică peste care a construit o AntiScriptură, o partiționare în Scriptură, pentru a ajunge la concluzii teologice opuse celor catolice.

Exact cum anume dialogăm cu protestantismul? Care este argumentul rădăcină și întrebarea la care trebuie redusă discuția cu protestantismul? *Demonstrăm în primul rând că premisele argumentului protestant sunt inadmisibile pe ansamblu*, în toate tezele aduse de protestantism, toate tezele având identic aceeași caracteristică, de antiteză teologică față de teza catolică, dar și de selectare de premise diferite față de premisele argumentului catolic și aducând o ignorare a caracteristicilor informației revelate care obligă utilizarea unui anumit set de premise în argument, și asta pentru a obține concluzii teologice opuse celor catolice. Demonstrăm rădăcina poziției protestante, de antiteză față de teologia catolică, și crearea peste această poziție a unui întreg suport teologic pentru a sprijini poziția de antiteză, și nu o construcție legitimă teologică peste Scriptură. Demonstrăm că protestantismul este separat de Scriptură de fapt, prin crearea acestei poziții de antiteză, printr-un argument major, la nivel de formalism de argumentare.

Iar argumentarea trebuie să se bazeze pe sublinierea continuă a acestui raport de antiteză adus de protestantism față de teza catolică (și ortodoxă), deci și față de informația teologică revelată, directă, față de revelație. Iar antiteza este adusă nu doar unei teze teologice, ci și informației teologice revelate, extrase în mod direct

din Scriptură, arătând că egal construirii unei antiteze teologice, protestantismul a construit și o AntiScriptură, un suport teologic în textul Scripturii care de fapt nu mai poate fi numit revelație, un suport care este un opus al revelației, suport care nu păstrează caracteristicile corecte ale informației teologice. Protestantismul a denaturat întregul unei realități aduse de Scriptură, forțând deplin semantica unor texte, refuzând coroborarea lor, ignorând informația directă pe subiect și doar forțând contextual și semantic diferite informații.

Arătăm că suportul din Scriptură folosit de protestantism este unul care alterează informațiile teologice revelate, ignoră informațiile directe, refuză coroborarea, în mod sistematic, în fiecare teză adusă. Fiecare teză protestantă trebuie demonstrată ca fiind inadmisibilă într-un proces de erminie teologică, din cauza premiselor inadmisibile, sau forțate, sau necoroborate în întregul Scripturii.

7. DIFERENȚE ÎNTRE TEOLOGIA PĂRINTELUI STĂNILOAE ȘI TEOLOGIA PROPUȘĂ PENTRU UNITATEA CREȘTINĂ

Părintele Stăniloae a adus pe subiect:

- a. O afirmație emblematică, adusă anterior
- b. O teză a coordonatelor unui ecumenism ortodox
- c. O teză a problemei intercomuniunii.

Ca să se vadă diferența între perspectiva internă și cea externă o să fac o comparație între abordarea mea și abordarea părintelui Stăniloae pentru Ecumenism, care se vede în aceste trei puncte de mai sus. La acestea mă refer în principal, pentru că sunt punctele de plecare relevante în discuție. Părintele Stăniloae a semnalat că este o problemă în teologia ortodoxă. Și a menționat claritatea, calitatea informației, eficiența informației ca strategie de soluționare. A menționat viitorul teologiei, ca soluție pentru unitatea creștină și localizarea ei internă. Cineva trebuie să arate unde este găsită această eficiență de care vorbește părintele Stăniloae. Și nu sunt atât de multe opțiuni, iar cele care sunt, sunt găsite în afara teologiei, în analize complementare, diferite, din alte perspective.

Teologii de astăzi speră în unitatea creștină la un anumit tip de soluție teologică, la o abordare teologică similară istoriei, abordare care nu va veni niciodată. O soluție pentru unitatea creștină nu va fi precum cele interne istorice. Timp de două milenii teologii ar fi observat din intern dacă exista una. Teologii și teologia trebuie să se pregătească pentru o soluție externă.

Există mai multe perspective de analiză ignorate de teologie. Cine poate garanta că analiza istorică este unica soluție pentru convergența teologică? Cine poate garanta că nu există alte perspective de analiză? Că informația teologică prin filtrul a mai multe domenii nu va ajunge la o claritate mai mare? Analiza teologică istorică e făcută prin instrumentele de analiză interne, istorice, primare, nu prin cele externe – este o observație critică pentru discuție.

Ortodoxia are astăzi pentru unitatea creștină în mod eficient doar un singur paragraf, cel al părintelui Stăniloae. De ce? Pentru că trebuie completată teologia, și nu recapitulată. Iar lucrările propuse asta și fac, analizează starea curentă a diferitelor teze și aduc o analiză suplimentară pe fiecare punct, refac analizele istorice folosind diferite instrumente de analiză nefolosite istoric. Sunt o completare-refacere a tezelor majore din dialog. Unitatea creștină are astăzi o problematizare greșită. Nu e vorba despre ce este în istorie, ci despre ce nu este. Astăzi trebuie completată istoria, nu recapitulată. Părintele Stăniloae nu a spus degeaba acea frază emblematică, motto-ul teologiei unității creștine, definind cumva un nou traseu teologic pentru întreaga teologie ortodoxă în unitatea creștină.

Părintele Stăniloae s-a străduit să structureze această discuție, fiind una dintre necesitățile primare pe subiect. A adus o direcție generală în fraza sa emblematică. Eu am adus o teologie întreagă, exterioară, cu mai multe direcții de analiză. Părintele Stăniloae a adus o lucrare a coordonatelor unui ecumenism ortodox, care e limitată, care nu are coordonate de management exterioare, de argumentare, care nu are integrare exterioară. Are o cuprindere limitată, la fel ca întreaga teologie ortodoxă, fiind o oglindă a stării actuale a teologiei ortodoxe și a abordării ortodoxe. Perspectiva teologică existentă astăzi în interiorul Ortodoxiei este limitată. Părintele Stăniloae a adus o teză despre problema intercomuniunii,

teză limitată care nu are câteva componente necesare discuției, atributele credinței, axiologia eclesiologică, teologia identității. Teologia părintelui Stăniloae nu are puterea să se desprindă de istorie și să vadă mai mult de aceasta. Există o diferență largă între perspectiva internă și cea exterioară, între ce am propus și ce a zis părintele Stăniloae. Dar în mare direcția e la fel, abordarea e la fel. Există unitate și identitate între aceste abordări, din punctul meu de vedere. Mergem în aceeași direcție, dar altfel. Unul prin interior și istorie și unul prin exterior și prezent. Am mers pe același drum cu părintele Stăniloae, dar în afara teologiei istorice. Și am ajuns la o cu totul altă perspectivă și la alt orizont teologic.

Trebuie atins un nou orizont teologic pentru unitatea creștină. Tezele propuse încearcă să aducă acest orizont teologic. Asta trebuie înțeles astăzi, că e nevoie de o teologie care să arate și să aducă un alt orizont teologic. Ar trebui văzut cum a gândit părintele Stăniloae abordarea problemei și cum am gândit-o eu. Deși sunt o abordare una internă și istorică și una externă și prezentă, sunt totuși în unitate. Au o legătură între ele, prin direcțiile identice în fiecare, prin principiile adoptate. Istoria vs. viitorul teologiei este o comparație necesar de făcut.

Este puțin în istorie care să ne ajute. Istoria nu are puterea deplină pentru așa ceva. Sau, dacă are, este prea puțin și este foarte dificil de soluționat problema unității doar prin ea. Istoria este fundamentul, este răsăritul teologiei. Iar prezentul va aduce soluția pentru ce căutăm. Fără a înțelege acest delta între părintele Stăniloae și ceea ce am propus eu nu se poate înțelege precis unde e teologia astăzi pe acest subiect. Părintele Stăniloae însuși a profețit așa ceva. El a deschis discuția despre o nouă teologie, nu eu. Discuția asta e deschisă deja în teologie de mult prea mult timp. Din păcate, din interiorul teologiei nu poate nimeni să abordeze nimic și să construiască nimic. Nu este vorba despre a discredita istoria care este

fundamentul, baza pe care se va construi orice și cu care trebuie să fim în unitate și în identitate. Însă e vorba despre a înțelege clar că există limitări majore, care nu pot fi depășite decât printr-o evoluție puternică. Nimic nu va putea fi făcut fără istoria teologică, și orice se va face va fi în unitate și identitate cu istoria. Însă e nevoie de o actualizare teologică majoră. Asta trebuia să înțelegem în Ecumenism. În istorie s-a făcut tot posibilul, la un maxim posibil în acele timpuri. Aceste timpuri permit însă un alt orizont teologic care să ajute la o convergență mai facilă. Și aici trebuie să ajungem, la orizontul teologic al acestor timpuri.

Soluția unității creștine nu e un teolog din interior, ci unul din exterior. Nu va fi un teolog *per se*. Soluția unității creștine nu va fi precum teologia istorică. Nu mai poate fi căutată într-o teologie istorică, în formatul istoric. Trebuie căutată într-un format nou, în analize noi, într-o abordare diferită. Soluția unității creștine va veni de la un manager care va ști să gestioneze corect soluționarea acesteia. Este un proces sistematic de evoluție, nu este un proces de recapitulare și cunoaștere istorică. Toți caută soluția la un teolog. Nu va veni de la un teolog, ci de la un manager care să știe să așeze corect un plan de soluționare, de evoluție, de creștere a orizontului teologic.

Dacă în mod natural nu a fost istoric depășit indicatorul de calitate al informației teologice pentru convergență, atunci e clar că ne trebuie o soluție sistemică de creștere a calității informației teologice. Și asta ține de managementul teologic, nu de teologie. Ce avem în interior este o teologie internă, pentru convergență internă. Nu e o teologie pentru convergență externă. Obiectivul pentru care a fost scrisă teologia istorică a fost pentru convergență internă. Iar în istorie această teologie nu a avut puterea de convergență externă, pentru că îi lipsește un indicator de calitate la un anumit nivel care să aducă convergență.

Trebuie altceva la nivel de teologie. În istorie s-a atins un plafon teologic. Din punctul meu de vedere, Biserica nu este pregătită pe acest subiect. Are doar fraza părintelui Stăniloae și teologia propusă. Soluția unității creștine va fi o teologie de convergență externă. Va fi una viitoare. Va fi altfel, prin mecanisme exterioare. Nu va fi creată de un teolog din circuitul teologic istoric.

Trebuie înțeles că în unitatea creștină trebuie privit la un viitor al teologiei, nu doar la trecutul acesteia. Astăzi Biserica nu este pregătită pe acest subiect și nu poate conduce în mod propriu această discuție. Trebuia o teză de problematizare, de analiză a unde suntem în discuția despre unitatea creștină. Această teză nu a putut fi creată din interior. Dialogul e o fluidizare interconfesională a lipsurilor minore din analiza informației teologice, nu este o analiză în sine care să depășească lipsurile majore din istorie, dificultățile istorice din analiză, pentru care e nevoie de un efort distinct de analiză.

8. ECUMENISMUL

Este un nume pentru o identitate specifică a dialogului, și cuprinde CMB, dialogurile bilaterale, dar și tot ce s-a făcut în acest cadru larg. A degenerat larg în crislam⁸, în unirea protestantismului în CMB, în rugăciuni împreună cu alte confesiuni, în diferite acte greșite de comuniune interconfesională și interreligioasă, în diferite propuneri teologice care de care mai greșite. Nu are nicio premisă corect așezată pentru unitatea creștină. Duce în direcții greșite. A construit o discuție și un cadru general pentru relativism și sincretism religios, adică a creat un context apocaliptic religios universal. A deschis o discuție prea largă, universală, despre un obiectiv creștin major, despre unitate, discuție care s-a transformat în diferite deziderate sociale, unitate socială, unitate sincretistă, unitate în relativism, unitate de tot felul. Astăzi Ecumenismul este cel care a sădit universal o discuție despre o unitate care poate fi orice la fața locului. Această universalitate a discuției despre unitate trebuia controlată, nu permisă o degenerare a acestora în diferiteerezii.

Ecumenismul nu are nicio idee despre problematizarea necesară pe subiect. Nu are nicio teză fundament pentru discuție. Nu merge nicăieri. Nu are niciun rezultat. Trebuie oprit în forma în care este acum. Trebuie regândită instituția ortodoxă de dialog și creat un Ecumenism cu adevărat ortodox. Părintele Stăniloae a vorbit despre o teză a Coordonatelor unui Ecumenism ortodox. Aceasta este o teză care trebuia scrisă în Ortodoxie și care trebuia să

⁸ Iar când găsim islamul, mozaismul și creștinismul împreună, sub umbrela conceptului creștin de unitate, este clar că teologia nu și-a făcut datoria, și că discuția a degenerat larg, într-un sincretism și relativism religios universal, fiind vorba despre cădere, despre erezie, despre o erezie apocaliptică, nicidecum despre convergență teologică. Crislamul prevestește o apocalipsă religioasă universală.

fie baza unui Ecumenism ortodox. Astăzi nu avem o teză a Bisericii pentru aceste coordonate, dar totuși avem un Ecumenism. Lipsște această bază mult necesară Ecumenismului. Ecumenismul actual are această șansă de a se dovedi o iresponsabilitate teologică istorică, nu un efort istoric de soluționare.

Ecumenismul actual nu va duce la unitate creștină. Doar circulă astăzi universal dezideratul unității, nefiind susținut de nicio soluție teologică. Și de asta va genera o unitate prin forțare. Iar o naivitate ortodoxă care crede că povestea Ecumenismului este despre speranța unității creștine și care nu vede uriașul risc al căderii prin Ecumenism într-o unitate de orice fel devine o iresponsabilitate teologică largă. Ecumenismul actual este o visare generală la unitate. Asta sprijină astăzi Ortodoxia. Asta sprijină astăzi ierarhia. Până nu se rezolvă problema teologică a unității creștine intern, ar trebui închise ușile Bisericii pentru a nu mai potența în afara acesteia ridicarea acestui trunchi al unui pom care rodește deja fructe otrăvite, copacul Ecumenismului rodind deja unități de diferite feluri. Și când va deveni suficient de viguros acest copac, va distruge orice în jurul lui, cu sprijinul celor care vor fi în diferite unități și care vor forța și pe alții să adere la unitățile ecumeniste (de tipul crislamului, de tipul unității protestante în CMB).

Îndatorirea ierarhiei este să lucreze unitatea Bisericii. Nu versiunea lor de unitate. Pentru aceasta vor fi judecați întâi, pentru păstrarea dreptei credințe și pentru păstrarea unității Bisericii. E o judecată cu adevărat grea. Este greu să dovedești unitatea Bisericii într-un subiect când Biserica a ridicat o poziție și nu e, nu a fost prezentă la o discuție pe acesta.

Iar unitatea nu înseamnă o idee preconcepută despre cum trebuie să arate o soluție asupra misiunii Bisericii, o inerție istorică, ci una discutată cu Biserica. Ecumenismul trebuia discutat cu

Biserica și nu mers în inerție, într-o presupunere. Ecumenismul actual e doar o presupunere cu privire la o soluție, nu e o soluție. Nu are nimic de a face cu o soluție. Un front istoric al dialogului interconfesional, pe care fiecare parte a dialogului a trimis armate de teologi, dar fără rezultate, ar trebui reevaluat la nivel de problemă și abordare. Soluția stă într-o schimbare radicală a abordării de soluționare, în schimbarea paradigmei dialogului, în schimbarea armelor istorice, a strategiei de luptă împotriva neadevărului.

Unitatea Bisericii pe subiectul unității creștine nu e presupunerea sinodală cu privire la o soluție. Astăzi unitatea Bisericii a devenit retoric egală cu orice presupunere sinodală cu privire la soluția istorică și la Ecumenismul actual. Ecumenismul este doar o presupunere cu privire la o soluție. Și dacă soluția ierarhiei e greșită? Cum pot justifica o unitate, dar fără o soluție și fără un dialog-Sinod? Cum pot justifica o unitate în afara soluției unității creștine? Dacă Biserica are o soluție pe subiect, care este unitatea sinodală, dar în afara unității Bisericii soluția fiind egală cu unitatea Bisericii de fapt? Ce fel de unitate este unitatea actuală sinodală fără o soluție și fără un dialog larg intern? Cum este proiectul sinodal al unității creștine față de alte proiecte ale Bisericii? S-a discutat pe larg în Biserica un proiect pentru unitatea creștină?

Cumva versiunea actuală de sobornicitate a Bisericii, dar și versiunea actuală de unitate a Bisericii par să nu aibă intern chiar sobornicitatea și unitatea, adică soluția unității creștine, care ar fi trebuit prin dialogul intern, prin natura unității, să fie prezente în Sinod. Arată că nu este de fapt lucrată corect nici sobornicitatea, și nici unitatea Bisericii. Arată că există o problemă în statutul Bisericii, statut care nu exprimă corect conceptul de sobornicitate (care nici nu este menționat în statut), cel puțin pe problemele mari ale acesteia. Episcopul și Sinodul trebuie să fie față către față cu credincioșii, conform învățaturii Epistolelor. Aceasta este

sobornicitatea autentică a Bisericii. Nu o sobornicitate prin memorii. Aceasta nu este sobornicitatea Bisericii.

Fără buy-in, acord, consens, sprijin, participare, dialog, tracțiune din partea comunității, nu va exista real unitate. Și Sinodul se va erija într-o guvernare ca orice altă guvernare care va declara o unitate fără să fi înțeles ce înseamnă o unitate de fapt, fără să fi împlinit acordul Bisericii, trăind într-o visare a unei instituții care declară o unitate doar prin sine, dar fără cei pe care îi conduce. Conceptul de unitate nu poate fi rezervat unei singure instituții care nu are pârghii largi de comunicare, de legare a acesteia de comunitate. Fără aceste pârghii și legături nu există unitatea dorită. Cum se obține unitatea extinsă în afara unității administrative, nu prin dialog? Și care este mecanismul larg, extins de dialog al Bisericii, în afara dialogului administrativ?

Unitatea e împlinită prin acest acord larg, prin această participare largă la un act. La fiecare act al Bisericii întreaga Biserică participă în act, în decizie, sau prin contribuție, sau prin analiză sau prin acord, nu doar printr-o execuție pasivă a decretelor unei guvernări. Creștinismul nu este o simplă guvernare a ierarhiei. Ierarhul fără dialogul cu credincioșii este un monarh teolog ca orice monarh istoric. Și trebuie să evităm această erijare a ierarhiei în monarhism, în rupere de credincioși. Un ierarh este un părinte pentru comunitate în primul rând, nu un monarh.

Pe subiectul unității creștine nu mai este timp de discuții inutile. Trebuie luată și tranșată această problemă într-un Sinod local care apoi să fie continuat într-un Sinod Pan-Ortodox. Și evitarea unei discuții nu face decât să mute data discuției întregii Biserici. O discuție a Bisericii e inevitabilă pe acest subiect. Cumva sinodalitatea este astăzi expusă deplin pe partea de problematizare și soluționare a problemei, nereușind timp de 100 de ani să înțeleagă

nimic din problemă. Și atunci care e rolul sinodalității, dar și credibilitatea acesteia în toată această acțiune de 100 de ani? O târăgănare a acestei discuții nu va folosi nimănui, iar acest mod de a întârzia lucrurile la nesfârșit nu înțeleg cui folosește.

Rolul Sinodului este de instanță înaltă de judecată teologică, de integrare, de normare, de asumare canonică, de a aduce întreaga Biserică pe o direcție corectă (nu pe o direcție sinodală), nu de monopol asupra deciziei Bisericii, nu de cenzură asupra acțiunilor Bisericii. Are un rol de analiză finală, canonică, nu de monopolizare a analizei și contribuției Bisericii. Sinodul are cu totul alt rol decât cel pretins astăzi. Are un rol de integrare, nu de monopolizare. Are rolul de a aduce contribuția întregii Biserici în totul Bisericii. De direcționare, nu de monopolizare a deciziei.

Și la orice pretenție și invocare din partea Sinodului pentru monopol asupra acestei probleme ar trebui răspuns de fiecare dată: și ce ați făcut cu problematizarea unității creștine, ce ați făcut cu o problematizare începută și existentă în Biserică zeci de ani, uitată într-un colț al Bisericii, nebăgată în seamă de o instituție care s-a așezat în poziția de frunte a Bisericii, încununându-se cu titlaturi atât de înalte? E nepotrivit să vorbești despre unitatea creștină când problematizarea unității creștine este începută și așezată în Biserică de 50 de ani într-un loc vizibil, adusă de teologul neamului și nimeni nu face nimic cu ea. Nu poți să ai pretenții teologice în fața unor astfel de realizări. E greu să pretinzi nivelul și ascultarea pe care le pretinde Sinodul de la Biserică, în fața unor astfel de constatări.

Smerenia va rezolva de fapt această problemă a unității creștine. Iar titlaturile înalte și preaînalte se vor dovedi a fi destul de scunde pe acest subiect, cumva invizibile în fața înălțimii unei teologii aduse de părintele Stăniloae și din Biserică. Cei înalți și preaînalți vor fi foarte scunzi pe problema unității creștine, invizibili

în fața unor soluții din Biserică. În Biserică avem toți o înălțime medie sau poate scundă, ca să folosim smerenia creștină. Ecumenismul va scurta cu mult înălțimea unor titulaturi, care vor ajunge cu mult mai scunde decât altele mai simple, din întregul Bisericii. Ierarhia trebuie adusă într-o simțire corectă a propriei înălțimi în aceste timpuri. Ecumenismul o să așeze în final mentalitatea corectă a pozițiilor și rolurilor în Biserică, văzându-se cine a contribuit și cine de fapt aduce contribuție în Biserică, dar și rolul fiecăruia în Biserică. Ecumenismul este o ocazie unică, istorică, de a se măsura aceste înălțimi din Biserică, create artificial în diferite titulaturi, pe o problemă numai potrivită pentru astfel de înălțimi, dar care nu au fost la înălțimea necesară pe această problemă. Am fi așteptat să fi fost rezolvată problema de aceste înălțimi ale Bisericii, mai ales la pretențiile aduse, de a controla și stăpâni această problemă. O problemă numai bună pentru acestea nu a putut fi atinsă nici teologic și nici la nivel de management. Ne-am fi așteptat ca o astfel de problemă să fi fost cu ușurință depășită de ierarhie.

În viață, dacă nu recapitulăm noi înșine această lecție a smereniei, ne va aminti Dumnezeu cât de neputincioși suntem, deși purtăm titulaturi care spun altceva despre noi. Ar mai trebui renunțat în Biserică la unele titulaturi de înălțime, care nu prea corespund unei stări de fapt a lucrurilor. Smerenia, a înțelege că există nenumărate limite pe care ca oameni le avem, că avem nevoie unii de alții, chiar de am purta titulaturi mari, este o lecție care nu trebuie niciodată uitată. Unitatea creștină este o astfel de problemă în care ar trebui să ne amintim în permanență că trebuie să avem smerenie și nu pretenții exagerate.

Ierarhia trebuie să se oprească să desconsidere Biserica, pentru că din această desconsiderare de fapt se ajunge la rupere internă. Aceasta este cauza ruperii în Biserică. Pentru că vor ajunge la un jos istoric în care cei înalți au fost de fapt prea scunzi pe diferite

subiecte. Iar Ecumenismul este un astfel de subiect în care desconsiderarea aduce această rupere internă în Biserică și expune ierarhia într-un mod total nepotrivit, în nenumărate direcții.

Dincolo de orice discuții, Ecumenismul este o vărsare de sânge protestant și catolic, pe altarul unui orgoliu instituțional care nu a înțeles problema, dar care merge într-o direcție fără să aibă idee de ce trebuie făcut pe subiect. Titulaturile instituționale nu știu cum să rezolve astăzi această problemă. Nu au teza de problematizare necesară pe subiect. Nu au punctul de început.

Ecumenismul actual este egal și cu un triumfalism istoric ortodox, dăunător în acest caz, în virtutea unor reușite istorice interne. Din păcate istoria internă teologică trebuie văzută complet invers raportat la dialogul interconfesional și la lipsa de convergență externă. Istoria nu are un Sinod al convergenței externe și istoria spune o poveste a unui eșec ortodox în exterior, nu a unui succes. Ortodoxia nu are nimic pe subiect în istorie, doar diferite încercări, dar nu o problematizare a ce lipsește pe subiect. Iar cei care au experiență în reușitele istorice interne, trebuie să înțeleagă că nu vor fi niciodată suficiente și pentru exterior și că acest plafon teologic cu care s-au obișnuit și care devine un fel de tabu teologic, incontestabil, este chiar cel care trebuie contestat.

Acest status-quo al unui plafon teologic cu care teologii s-au obișnuit este cel care trebuie contestat în toată această discuție. Iar cei care s-au obișnuit cu el și care l-au transformat cumva într-un absolut pe subiect sunt primii dușmani ai unității creștine, apărând acest tabu istoric cu prețul sacrificării unității creștine, a unui blocaj adus într-o discuție largă necesară despre analiza suplimentară de adus în Ortodoxie. Toată această zonă de dialog este de fapt descoperită larg în analiză, comunicare, are goluri largi în analiză, neînțelese astăzi deplin în teologie, care nu reușește să le acopere

sistematic. Cât timp nu avem analiza și argumentarea finalizate pe subiectele din dialogul interconfesional, ce căutăm în Ecumenism? Și nu trebuia să ne atragă atenția tocmai Ecumenismul că este o problemă care trebuie rezolvată, legată de analiză, de argumentare, de management, legată exact de ce a spus părintele Stăniloae, de lipsa unei eficiențe interne teologice, eficiență legată de incompletitudine în diferite direcții? Când intri prea mult într-un subiect și ai impresia că stăpânești 100% din acesta, când este de fapt doar la 20% din necesar, atunci apare această problemă vizibilă în acest subiect al unității creștine în care tezele ortodoxe sunt incomplete pentru dialog dar în virtutea unei istorii par că ar fi la un grad larg de completitudine când de fapt mai este de lucrat pe acestea. Astăzi trebuie un efort larg de rafinare a tezelor istorice ale dialogului, pentru a putea fi acceptate universal. Iar dacă nu se pot da direcții în acest sens, atunci trebuie un efort al întregii Biserici în această direcție.

Astăzi ce este nevoie în Ortodoxie este de cineva care să vadă toate problemele rămase descoperite în diferite dimensiuni, să le scrie pe o hârtie și apoi întreaga Biserică să se adune și să discute o soluționare a lor. Pentru că teologii nu văd absolut nimic în fața lor, într-o liniște teologică istorică absolut suspectă cu privire la teologia ortodoxă. Această liniște teologică este o problemă de fapt. Este o nevedere a unei stări largi de fapt, a unei incompletitudini largi în analiză, care nu poate fi observată din cauza complacerii într-un sistem teologic, a unei obișnuințe cu un sistem teologic, obișnuință care a devenit o a doua natură. Și care a creat un plafon teologic care nu mai este contestat de nimeni. Nu atrage nimănui atenția această liniște și autosuficiență teologică internă? Aici este problema pe care trebuie să o rezolvăm, în această autosuficiență teologică istorică internă. Și aici trebuie cineva care să aibă mai multă putere să facă asta, poate din exterior, din afara circuitului teologic intern, cineva

care să aibă o pregătire pentru astfel de problematizări, care să poată contesta eficient acest status-quo.

Antiecumenismul este poziția de facto în Biserică față de Ecumenism. Însă ierarhia refuză să vadă antiecumenismul credincioșilor și al clerului, nevăzând că, din cauza controlului și cenzurii interne excesive, clerul nu poate aduce niciun gând de poziție diferită, când el este de fapt aliat poziției Bisericii împotriva Ecumenismului. Tăcerea preoților și a clerului pe subiect este de fapt un strigăt mut, care asurzește Biserica, cu privire la poziția lor antiecumenistă. Întreg clerul și preoțimea participă la acest strigat mut, asurzitor. În Biserică nu există de fapt unitate pe subiect ci Biserica doar a fost redusă la tăcere. Tăcerea Bisericii nu este unitatea pe care ar trebui să o avem. În Ecumenism nu suntem în unitate ci doar într-un control instituțional puternic, în care Bisericii i se spune să tacă, iar vocea antiecumenistă adusă din Biserică este ignorată sistematic. Acesta este chipul modern al unității Bisericii.

Tăcerea clerului, puțina opoziție a monahismului, dar și opoziția largă a credincioșilor, arată cum, pe măsură ce controlul instituțional slăbește și nu mai are efect, crește și opoziția față de Ecumenism până la una deplină, opoziție care este de fapt linia de bază a Bisericii pe subiect. Puținii oameni ai sistemului instituțional nu sunt o unitate a Bisericii și nu aduc imaginea de ansamblu pe subiect – dar pot crea o imagine greșită pe subiect. Poziția Bisericii pe subiect ar trebuie reconstituită din opoziția voluminoasă a credincioșilor, din poziția puțin vocală a monahilor, care încă mai pot aduce poziții pe subiect, și din tăcerea asurzitoare a întregii preoțimi și a clerului. Iar în afara acestora sunt puținii oameni ai sistemului și diferitele titulaturi instituționale care se complac într-o „unitate instituțională” în care ierarhiei i se confirmă continuu propria variantă pe subiect din interiorul

sistemului. E cumva o antiteză între o poziție obținută prin control instituțional puternic și una prin libertate de conștiință. Și se vede până unde reverberează controlul instituțional în Biserică, unde slăbește și unde nu mai poate face nimic prin acesta. Acolo unde controlul instituțional nu are pârghii de a forța o altă poziție decât cea oficială, acolo începe de fapt o zonă de contestare puternică a Ecumenismului. În interiorul sistemului Ecumenismul nu poate fi contestat iar această stare de fapt nu este una normală.

Controlul instituțional excesiv spune o cu totul altă poveste decât cea a ierarhiei cu privire la dialogul intern necesar pe subiect. Astăzi Ecumenismul e impus printr-un fel de regim care, după ce a consolidat pârghiile instituționale de control, după ce a introdus o cenzură puternică și un control puternic intern, ca orice regim, cenzurând orice poziție în afară de cea oficială, controlând fiecare gând al clerului, a început apoi să creadă deplin că acest regim deține și e egal cu unitatea Bisericii pe subiect. Ecumenismul este impus printr-un regim care a reușit să domine prin mecanisme de control, nu prin dialog. Când totul e controlat în Biserică cum putem să mai vorbim despre dialog, când e clar că astăzi Bisericii i se spune că trebuie să repete varianta oficială a subiectului și că nu există decât o singură variantă pe subiect?

Cel mai rău în toată această poveste este că ierarhia privează Biserica de o soluție pe subiect. Acele mâini care refuză un Sinod, o dezbatere largă, un Sinod al Bisericii pentru a discuta problema teologică, cadrul de dialog și Sinodul din Creta sunt pline de sângele protestanților și al catolicilor, neînțelegând ce e de făcut pe subiect și blocând o soluționare corectă în plenitudinea Bisericii a acestuia. Sângele protestant și catolic vărsat în Ecumenism pătează astăzi multe mâini în Biserică, mâini care nu înțeleg ce e de făcut pe subiect, dar care merg înainte în virtutea inerției.

9. SINODUL DIN CRETA

Ce a vrut să rezolve pentru Biserică Sinodul din Creta? A vrut să adopte o direcție pentru soluționarea unității creștine? Să aducă o diplomație prin „acceptarea” unui alt nume pentru erezii, dar cu un compromis al smintirii și tulburării Bisericii? Ce a rezolvat pentru Biserică acel Sinod?

Sinodul din Creta este un Sinod care a dorit să dea o direcție Bisericii în subiectul unității creștine, pentru misiunea Bisericii. Acel Sinod nu a rezolvat nimic de fapt. Nu a adus nimic pozitiv în discuția despre unitatea creștină. Nu a dat o direcție, nu a problematizat nimic din ce trebuia să problematizeze, dar a și tulburat toată Biserica. Pare o încercare a ecumeniștilor de a-și legitima inițiativa, de a avea o hârtie semnată în plenul Bisericii pentru direcția adoptată. Din afară pare o încercare de împlinire a unui formalism, nicidecum o încercare de a rezolva ceva. Cumva este mai mult ca utilitate o scuză legală pentru acțiunile din Ecumenism, decât o inițiativă de problematizare. Sinodul din Creta e o hârtie pentru ecumeniști, pentru continuarea Ecumenismului, o încercare de legitimare birocratică.

Sinodul din Creta are doar trei idei simple pentru subiect: continuarea dialogului, CMB, dialogurile bilaterale. Nu are nicio substanță la nivel de contribuție necesar să fie dată Ortodoxiei pe subiect. E un Sinod de legitimare a unei inițiative în curs, nu e un Sinod de problematizare. E un Sinod de continuitate, nu de soluționare. Nu aduce o direcție corectă Bisericii.

Însă are următoarele probleme:

- E un Sinod cu probleme logistice, cu probleme formale, care transformă Biserica din unitate în democrație-autocrație.
- E un Sinod cu probleme dogmatice, având o formulare problematică, formulare care contestă unicitatea Bisericii.
- E un Sinod care aduce o problemă de poziționare eclesiologică față de alte culte și confesiuni.
- E un Sinod care a fost semnat de ierarhie, fără să se fi înțeles actul teologic efectuat.
- E un Sinod fără integrarea criticii Bisericii, fără sobornicitate. E un exemplu de catolicism în Biserică.
- Prin Sinodul din Creta, Ortodoxia se îndreaptă larg spre o formă de catolicism, spre un orto-catolicism.
- Sinodul din Creta este o direcționare greșită a Bisericii, neavând fundamentul de analiză pentru problema unității creștine, problematizarea unității creștine, începută cu mulți ani înainte în Biserică de părintele Stăniloae. Este invalid la nivel de direcționare teologică, neavând punctul de plecare corect, neavând discuțiile teologice necesare pentru direcționarea corectă a subiectului.
- Este un Sinod care nu are nimic din necesarul unui astfel de Sinod pe subiect.

Marea problemă a Sinodului din Creta e că arată că nu există simțire teologică autentică în Biserică. Sau, dacă există, aceasta este ignorată. Sinodul din Creta e o lipsă largă de profunzime teologică, pe toate nivelurile grele ale discuției. Cei care au făcut Sinodul nu înțeleg chestiunile profunde legate de unitatea Bisericii. Nu înțeleg ce înseamnă unitatea Bisericii.

Sinodul din Creta este o teologie de catedră, nu o teologie de unitate a Bisericii. Sinodul din Creta aduce o teologie de catedră care pretinde că este teologie de unitatea Bisericii, că are și că poate avea profunzimea teologiei de Biserică. Nu are capacitatea de problematizare, de analiză profundă. Este superficial. Nu are ce să caute în unitatea Bisericii. Sinodul din Creta nu are nici cea mai mică idee despre cum trebuie abordat subiectul unității creștine. Este o inerție grozavă care ascunde o lipsă a unei soluții și a unei viziuni necesare pe subiect. Sinodul din Creta spune în mare că nu există astăzi în Ortodoxie o soluție pe subiect.

Pentru Sinodul din Creta era nevoie de unitatea Bisericii. De integrare largă cu întreaga Biserică, nu de filtrarea accesului Bisericii în Sinod și în subiect. Sinodul din Creta e un fel de a spune credincioșilor să nu se amestece în treburile ierarhiei. Este un fel de a consfinți catolicismul din Ortodoxie. Sinodul din Creta, sau mai bine zis Conclavul din Creta, marchează această separare între credincioși și ierarhie, după milenii de sobornicitate. Este o oglindă perfectă a stării actuale a Ortodoxiei, a catolicismului intern, intrinsec, prezent în aceasta, care nu reușește decât să tulbure Biserica prin această rupere internă adusă. Așa se va face unitatea creștină, spunând Bisericii să tacă, precum în Sinodul din Creta, nefolosind critica Bisericii? Până când vom tăcea, până ne vom ruga și împărtăși împreună cu protestanții și catolicii? Sau, de fapt, asta se face deja acum. Trebuie Biserica să tacă sau trebuie ierarhia să discute cu Biserica propria abordare pentru subiect? Nu pare a fi o cale corectă pentru această inițiativă.

De ce sinodalitatea are în exterior un apel permanent la dialog interconfesional și nu aude nimic din apelul intern făcut la dialog către sine de către credincioși? De ce Sinodul din Creta a consfințit necesitatea unui dialog interconfesional, ecumenic, extern, dar nu ridicat necesitatea dialogului intern? De ce Sinodul

din Creta nu a așezat premisa unui dialog larg, intern, pe acest subiect? Sau, poate, folosind acest Sinod din Creta adus de sinodalitate ca mărturie a unei necesități externe, să îl folosim pentru a solicita sinodalității același dialog, pentru necesitatea internă, de nenumărate ori mai mare și mai importantă decât cea externă? Datoria exterioară de dialog nu ar trebui împlinită și în interior, când credincioșii o solicită?

De ce Sinodul din Creta consfințește CMB, dialogurile bilaterale, nenumărate instituții de dialog exterioare, ca necesare pentru dialog, alocă nenumărate resurse pentru acestea, iar în interior nu există nici gândul la un dialog pe acest subiect, cu întreaga Biserică? Este Biserica defavorizată într-un dialog preferențial? Este nepotrivit acest mod de a pune problema, de a avea un Sinod exterior larg, un dialog ecumenic larg, iar în Biserică să nu existe nici măcar o singură discuție în o sută de ani. Este o antiteză largă între dialogul voluminos, exterior, într-un volum precum cel al Sinoadelor Ecumenice, și cel intern, care nici măcar o unică oportunitate nu a avut în o sută de ani, căruia nu i s-a acordat nici speranța de a fi în viață, un dialog intern fără viață, de peste o sută de ani.

De ce Sinodul din Creta proclamă pe larg această sobornicitate exterioară, dialogul ecumenic, dar uită deplin de sobornicitatea internă a Bisericii? Nu poate fi aplicat Sinodul din Creta și în interiorul Bisericii, pe același subiect? Nu putem avea și în interior o instituție de dialog intern precum cele menționate în Sinodul din Creta? Și nu putem avea un Sinod din Creta, dar cu fața întoarsă spre Biserică, nu spre alte confesiuni creștine? Dacă aplicăm acel document al relațiilor Bisericii cu alte confesiuni creștine chiar la Biserică, la credincioșii Bisericii, într-un document similar, ce obținem, nu obținem sobornicitatea Bisericii, obligația împlinirii acesteia, care nu e împlinită pe

subiect? Dacă în locul confesiunilor creștine punem credincioșii Bisericii în acel document al Sinodului, ce obținem din acel document?

Ar trebui văzut acel Sinod din Creta și acel document și într-un alt mod, în care acel Sinod devine o obligație pentru un Sinod similar, dar cu credincioșii Bisericii, tocmai pentru cele considerate necesare pentru eterodocși, și tocmai pentru ce s-a scris că este necesar și important pentru unitatea creștină. Pentru credincioșii Bisericii nu există scaune de dialog precum cele pentru alte confesiuni creștine? De ce acest Sinod, pentru a consfinți un dialog exterior, nu este folosit identic pentru a consfinți și un dialog interior?

Devine Sinodul din Creta o obligație de a împlini și în interior, pentru propriii credincioși, exact ce s-a solicitat în exterior? Cu siguranță că ce este semnat de ierarhie ca obligatoriu pentru exteriorul Bisericii, un dialog și un Sinod pe subiect, este obligatoriu și pentru interiorul Bisericii. Pe scurt, ierarhia a confirmat în Sinodul din Creta, indirect, necesitatea și obligația împlinirii unui Sinod similar, intern, cu întreaga Biserică, prin poziția adusă față de alte confesiuni, poziție care nu poate fi diferită în interiorul Bisericii, la nivel de dialog și la nivel de împlinire a unui Sinod pe un subiect atât de important astăzi.

Sinodul din Creta are efecte dogmatice clare în Biserică. Pentru că are o formulare dogmatică, într-un context dogmatic (paragraful în care este enunțată acceptarea fiind unul într-un context dogmatic, în care se începe cu enunțarea dogmei unicității Bisericii, deci în care s-a creat un context dogmatic pentru întreg paragraful), în care formularea adusă este una greșită și proclamă existența mai multor Biserici, nu o Biserică unică. Un Sinod nu este un loc pentru formulări echivoce, și un Sinod ortodox nu

poate avea formulări care să nu fie perfect clare pentru Biserică. Or, o formulare care spune clar că există mai multe Biserici nu poate fi decât dogmatică. Creta ajunge să fie o eroare dogmatică, eroare care trebuie corectată. Acea formulare este una dogmatică, este tratată dogmatic și este erezie.

Un Sinod se presupune că lucrează cu formulări directe, fără echivoc. Când se spune fără echivoc într-un Sinod că se acceptă protestantismul și catolicismul drept *biserică*, atunci nu putem trata decât direct, ca biserică legitimă aceste comunități și că acceptăm în Ortodoxie o dogmă a multibisericilor, a unui trup deformat al lui Hristos. Ortodoxia nu este un loc al formulărilor echivoce și în Ortodoxie nu s-a lucrat sinodal cu astfel de formulări vreodată. Sinodul din Creta este un Sinod în primul rând. Adică are un context dogmatic implicit setat în formulări. Iar apoi are pentru textul respectiv un context dogmatic explicit, setat prin începerea afirmațiilor cu declarația asupra unicității Bisericii, setând un context dogmatic în general.

Natura problemei Sinodului din Creta legată de „acceptare” este una de comunicare, care se rezolva la sursă, nu la destinație. Atâta timp cât Biserica a raportat o problemă legată de comunicarea făcută în acel Sinod, indiferent care era problema, trebuia luată și refăcută comunicarea. Pentru că, dacă o comunicare a folosit termeni dogmatici și a deschis mai multe opțiuni de interpretare, atunci acea formulare este obligatoriu să fie revăzută. Un text sinodal nu ar trebui să ajungă într-o astfel de situație încât să deschidă opțiuni largi de interpretare, să fie echivoc.

Contextul dogmatic general, fiind vorba de un Sinod, de la care se așteaptă un context dogmatic, un context extrem de precis și legat de dogmă, contextul dogmatic al paragrafului în care este

încadrată afirmația (care începe cu declarația despre unicitate a Bisericii, deci care setează un context dogmatic de interpretare), vocabularul și terminologia dogmatică a paragrafului, faptul că se discută unicitatea Bisericii și apare un raport de acceptare asupra unor alte entități creștine ca fiind de aceeași categorie ca Biserica, aduce Biserica întregă în fața unei interpretări pur dogmatice pe un paragraf. Nici nu poate fi văzut sau interpretat altfel. Nu există de fapt alte opțiuni de interpretare pe acel paragraf problematic. Totul din paragraf indică o semantică dogmatică.

De aici și tot acest amalgam de sensuri în care se începe o frază cu un enunț dogmatic, apoi apar multiple opțiuni de interpretare care nu pot fi făcute decât într-un context setat anterior, dogmatic, începându-se contextul în mod cel mai dur posibil dogmatic, pornindu-se de la declarația de unicitate a Bisericii, setând un nivel maxim dogmatic de interpretare, punând întreaga Biserică într-o atenție și alertă maximă pe următoarele cuvinte, sens și context pe care Biserica așa îl percepe, dar pe care sinodalitatea refuză să îl accepte în comunicare. Când totul este legat de dogmă, terminologia, frazele dogmatice, enunțurile dogmatice, când formularea este atât de ambiguă încât permite, dar și impune o extinderea naturală într-o direcție dogmatică, atunci este justificată mișcarea naturală a Bisericii spre o astfel de asumare dogmatică. Într-o problemă de comunicare ar fi trebuit înțeleasă poziția Bisericii și nu repetat doar monologul sinodalității, care evident că nu a înțeles nimic din poziția Bisericii.

Sinodalitatea nu poate justifica acest punct al asumării interpretării dogmatice a formulării despre acceptare, neexistând vreo posibilitate de a-l apăra, în mare argumentul contextului dogmatic, a terminologiei, a unor enunțuri care indică o direcție dogmatică arătând că aceasta este modalitatea naturală de asumat

acest text și nu alte pretenții de interpretare dorite sau impuse instituțional.

Când spui că accepți numele de *biserică* pentru alte confesiuni în mod direct accepți imediat și calitatea lor de *biserică*. Nu există diferență de fapt între nume și categorie-calitate, un nume neputând fi doar o etichetă – astfel de comunicări nu pot fi acceptate în Ortodoxie. Și o astfel de poziționare, dar și de comunicare, nu poate fi acceptată ca fiind corectă. Ortodoxia nu a lucrat cu afirmații echivoce sau neclare. Nu poate fi acceptată o titulatură ruptă de categoria și noțiunea pe care o exprimă ideea care potențează și pe care pare că se bazează ideea de apărare Sinodală, că acceptarea unei titlaturi nu este de fapt o acceptare la nivel de categorie-noțiune. O astfel de explicație este nepotrivită, neputând spune că numim ceva într-un fel, dar că nu acceptăm că are identitatea categoriei desemnate prin nume. Acea titulatură acceptată pentru o confesiune exact asta ne arată, categoria-identitatea pentru confesiunile de care vorbim și nu putem rupe o titulatură de categorie. Adică acceptăm categoria de „biserică” pentru alte confesiuni, dar nu o acceptăm de fapt, cam asta spune în esență Sinodul.

Iar ideea că în Ortodoxie am ajuns să lucrăm cu etichetele altor confesiuni și că un Sinod a avut grijă la etichetele teologice ale acestora este una derizorie – un Sinod ortodox nu ar trebui să se ocupe cu astfel de probleme. Ar trebui mai degrabă să aducă soluții teologice pe o problemă. De unde a apărut această necesitate milenară pentru alte confesiuni?

Ierarhii care au semnat actele din Creta nu vor să audă ce au semnat de fapt, când au semnat de fapt o greșeală teologică. Iar Sinodul din Creta ajunge la o situație de tipul în care „bisericile” acceptate sunt erezii, nebisericici, antibisericici, sunt cu totul altceva

în uzul istoric al Bisericii, sunt cu totul altceva la nivel de poziționare istorică. Ajungem la o teologie oximoronică, în care bisericile acceptate sunt erezii în toată regula, sunt antibiserici, iar Biserica evită acest termen de poziționare, folosind cu totul altul pentru alte confesiuni. Pe lângă problema dogmatică mai este o problemă de poziționare față de alte confesiuni, față de poziționarea teologică istorică, poziționare făcută prin diferiți termeni. Sinodul din Creta aduce această schimbare de poziționare față de un subiect istoric, schimbare care nu putea fi făcută fără o fundamentare largă (și care oricum nu se poate face, nefiind fezabilă pe subiect).

Sinodul din Creta ajunge la situații de formulări teologice cu totul nepotrivite, în care în aceleași fraze ajungem să avem o biserică erezie, o biserică antibiserică, o biserică de fapt nebiserică, în care nu mai putem gestiona corect nici formulările, nici poziționarea teologică, nici nimic, devenind o problemă largă de comunicare prin „acceptare”, adică prin alcătuirea unui canon și a unei norme de comunicare, stabilită de Sinod astfel. Sinodul din Creta aduce o noutate în Biserică, un canon de comunicare adus la nivelul unui Sinod (devenit mare la nivel de contribuție teologică printr-un canon de comunicare și printr-o acțiune de continuitate a unei inițiative), canon care nu poate fi acceptat din cauza tipologiei și a normei de comunicare implicite, istorice, teologice, din Ortodoxie, normă care spune cu totul altceva.

Dacă textul Sinodului din Creta are o complexitate dogmatică sau de comunicare sau de orice fel, atât de largă și atât de adâncă, încât să nu fie înțeles de Biserică, atunci sinodalitatea a creat o problemă în acel Sinod, nu a rezolvat una. Formularea acelu Sinod cu privire la acceptare nu poate fi încadrată în tiparul de formulări ale Sinoadelor Ecumenice, referință pe subiect, fiind una nepotrivită deplin. Biserica a înțeles precis comunicarea făcută, o

comunicare echivocă, neputând spune că o Biserică întreagă nu a înțeles o comunicare – problema nu este în Biserică, ci este în comunicarea făcută de Sinod.

Or, Sinodul ar trebui să fie responsabil cu propriile acțiuni și propria comunicare și nu să acuze continuu Biserica de neînțelegere – este imposibil să acuzi o Biserică întreagă de neînțelegere, caz în care trebuia o erată, o corecție largă, o formulare precisă la nivel de intenție, de ce se așteaptă de la formulare. Iar acea formulare avea nevoie de corectare, nu de explicații, fiind nevoie de o corectare pentru Biserica tuturor timpurilor, nu doar pentru acestea. Acea comunicare nu poate rămâne așa în Biserică. Interesant este că un Sinod, în loc să aducă adevăr-claritate, a adus dezbateri în Biserică. Nu este dezbateri largă din Biserică semn al unei probleme? Sau Sinodul nu poate accepta că a creat o problemă? A clarificat Sinodul o problemă sau a creat una?

Nu se poate ca o Biserică întreagă să nu înțeleagă o comunicare făcută. Iar dacă este această situație adusă de acel Sinod, atunci cu siguranță că este o problemă în Sinod și nu în Biserică, deoarece comunicarea unui Sinod trebuie să se adreseze întregii Biserici, din toate timpurile, comunicare care va avea continuu aceleași contestări. A veni din partea Sinodului cu cea mai mică justificare pe subiect este egal cu o culpă a Sinodului, care nu a reușit să elimine absolut orice neclaritate, orice ambiguitate, orice problemă, care nu a reușit să aducă Bisericii ceva clar, așa cum este de așteptat un produs sinodal al unui Sinod dorit mare, dorit în unitatea Bisericii.

Dacă un Sinod nu a reușit la nivel de comunicare să aducă o comunicare suficient de clară încât să nu fie problematică pentru Biserică, atunci trebuie să revadă formulările făcute și să revină asupra lor, pentru a nu pune Biserica în fața unor formulări pline de

echivoc, smintitoare, care pretind una, dar sunt cu totul altceva, care aduc o normă pe un subiect istoric tratat altfel în Biserică. Sinodul din Creta trebuie revăzut pentru a nu sminti și tulbura continuu Biserica pe un subiect care nu poate rămâne astfel în Ortodoxie.

Este interesantă abordarea de tipul: „Biserica nu a înțeles ce e scris, dar Sinodul are dreptate...” – este nepotrivită scuza că Biserica nu a înțeles un text Sinodal. Biserica trebuie să descifreze ambiguitățile și problemele de comunicare sinodale sau Sinodul are obligația de a produce un text clar? Dacă discutăm despre obligații și responsabilități, cine avea responsabilitatea pe acest act de comunicare, Sinodul să comunice clar sau Biserica să acomodeze și să descifreze intenția sinodală, ambiguitatea unui text sinodal?

Sinodul din Creta este și o lecție asupra unei lipse de asumare a responsabilității, asupra unui act de comunicare făcut greșit, cumva care se extinde larg în nenumărate alte direcții tratate la fel, în care Biserica nu înțelege ce i se comunică. Iar a ajunge la o astfel de negociere între Sinod și Biserică, la a evita timp de ani de zile o asumare a responsabilității, o corectare a unei comunicări ambigue, cimentează poziția în care este astăzi sinodalitatea față de Biserică și doar o descoperă deplin într-un Sinod, într-un act major, dorit a fi reprezentativ pentru sinodalitate. Așa se lucrează astăzi în Biserică, așa se asumă responsabilitatea, în care Biserica nu înțelege ce i se spune într-un monolog al ierarhiei, monolog care nu știe decât că are dreptate, chiar dacă a scris altceva, și care nu vrea timp de ani de zile să corecteze ceva ce e clar greșit, deși este propria ei responsabilitate să o facă. Era mai demnă o asumare și corectare a unei greșeli, o pocăință demnă, decât o scuzare continuă timp de ani de zile.

Dacă Biserica a înțeles cu totul altfel acel text, de ce nu este modificat de Sinod pentru a fi clarificat? Adică unde este problema

în a face asta? Pentru că unica explicație este că sinodalitatea dorește păstrarea unei stări de fapt, a unei erezii, pe un subiect care nu va fi în veci acceptat de Biserică în acea formă. Nu pot fi acceptate scuze ierarhice de tipul „textul nu produce efecte dogmatice”, cât timp noțiunile și termenii folosiți în contextul respectiv și în formulările respective sunt eminentamente eclesiologice, dogmatice, legate de Biserică, unicitate, acceptare, denumire-categorie.

Cât timp operezi doar cu termeni dogmatici și cât timp setezi un context în care discuți despre unicitatea Bisericii, o formulare ajunge să aibă caracter dogmatic, ajunge la nivel de comunicare largă să fie tratată dogmatic, nicidecum intențional sau prin alte note care nu se pot extrage din acel text. Biserica a primit un text cu noțiuni dogmatice, un text plin de termeni dogmatici, de rapoarte dogmatice, în care a găsit o acceptare a unei categorii pentru o altă entitate creștină, categorie care spune precis că acea entitate creștină este egală cu noi, interpretare semantică unică, adusă de întreaga Biserică pe acel text, interpretare semantică care este dogmatică prin excelență și care nu poate fi măsluită altfel în niciun fel.

Dacă nici măcar o formulare mai dificilă dintr-un Sinod nu poate fi pusă pe picioare în mod corect și tulbură Biserica, atunci sinodalitatea are mari probleme în abordarea unui Sinod, nefiind la nivelul la care să poată duce greutatea unor comunicări pentru întreaga Biserică, nereușind să așeze câteva cuvinte într-o propoziție care să clarifice un subiect și să nu smintească Biserica. Acel Sinod este o teologie superficială care nici la nivel de comunicare nu se poate autosuține, care nu își găsește cuvintele, formulările, exprimările corecte, pentru a ajuta Biserica și nu pentru a o tulbura. Așa arată astăzi actele din Sinoadele Bisericii, actele adevărului Bisericii, pe care Biserica de fapt nu le înțelege, nu le poate asuma, pe care nu le poate citi de fapt, acel text cu privire la acceptare fiind

dificil și de citit, dar și de înțeles. Și mai ales cum putem crede că un astfel de Sinod poate conduce Biserica în unitatea creștină și că o va putea realiza când nu reușește intern să gestioneze o problemă de comunicare, o problemă simplă legată de unitatea Bisericii pe un subiect?

Nepotrivirea acestei situații este că avem de a face cu o problemă ascunsă în câteva cuvinte, analizată deja din toate perspectivele, care are 2-3 opțiuni de interpretare, care poate fi rezolvată în câteva discuții simple și poate fi găsită ușor o soluție de ieșire din impas. Dar totuși sinodalitatea nu reușește să adune Biserica (pentru că despre asta vorbim, despre capacitatea sinodalității de a împlini sobornicitatea internă, adunarea Bisericii, claritatea internă pe un subiect) și să găsească o soluție corectă pe subiect, pentru a aduce unitate și pace, ci doar forțează la nesfârșit propria variantă a discursului, cumva într-un mod în care sinodalitatea ar trebui să fie la o maturitate a unui dialog înțelept și să faciliteze acest dialog, dar refuză copilărește o maturitate care ar trebui regăsită în sinodalitate.

Sinodalitatea trebuia să fie o instituție prin excelență a dialogului larg, intern, dar de fapt se dovedește o instituție a unei autoizolări largi față de credincioșii cu diferite poziții. Este o repetare a problemei calendarului, care dovedește că nu este cunoscută procedura corectă pentru împlinirea unui dialog instituțional, larg, cu credincioșii. Nu există de fapt acest exercițiu de dialog cu credincioșii, aceasta este constatarea pe această problemă, o constatare văzută continuu în ultima sută de ani. Instituționalizarea Bisericii a pierdut una din esențele unității Bisericii, dialogul intern, instituționalizarea unui dialog larg, pe diferitele nevoi, și a păstrat doar o parte administrativă, operațională.

Cumva nu există această capacitate de dialog internă, dovedită în această situație, într-o situație copilărească, existență de ani de zile, în care sinodalitatea refuză să discute cu Biserica, într-un fel a unei poziții adoptate copilărește. Dialogul este în același timp și o formă de maturitate, de asumare, de capacitate de a-ți susține propria poziție în fața Bisericii. Sinodul din Creta este și un test actual pentru sinodalitate, care își asumă cu mare putere un rol important în Biserică, dar nu reușește să rezolve problemele mici apărute pe parcurs, probleme care solicită mai mult dialogul intern, care sunt fundamentate în dialogul intern, dovedind că nu are acest exercițiu al dialogului, mult clamat retoric în toate direcțiile.

Un test simplu pentru sinodalitate, pentru disponibilitate și deschidere la dialog, cum este acesta adus de Sinodul din Creta și de problema creată în Creta (fiind un test chiar pentru sinodalitate), este picat cu brio. Un examen de maturitate al dialogului intern al Bisericii, care a fost pus puțin la încercare în sinodalitate, a fost picat fără niciun fel de drept de apel. Maturitatea care ar trebui găsită în sinodalitate la nivel de dialog cu Biserica, la nivel de integrare cu Biserica, nu are astăzi ceva care să poată primi vreun minim de notare.

Astăzi există dificultăți largi teologice în a susține un astfel de Sinod al Bisericii, dificultăți care se văd la toate nivelurile. O sinodalitate de acest fel, care nu își găsește cuvintele potrivite într-un Sinod, de fapt nu poate susține Biserica în această inițiativă și discuție despre unitatea creștină. Ca să vorbești despre unitatea creștină ar trebui cel puțin să fii la nivelul la care să scrii corect o frază într-un Sinod, în fața întregii Biserici, să scrii o frază clară, nu o frază tulbure, nu o frază care să tulbure Biserica, o încurcătură logică, dogmatică, eclesiologică, o încurcătură văzută de Biserică, dar protejată ierarhic din cauza unor semnături depuse și scuzată apoi într-o suită largă de scuze, precum cea legată de lipsa efectelor

dogmatice, scuză care este văzută de la mare depărtare, dar care nu ajută cu nimic. Astfel de detalii se adună pentru Sinodul din Creta și alcătuiesc o imagine de ansamblu asupra unui nivel teologic care nu a putut de fapt susține Sinodul în dimensiunile sale principale și care nu poate susține de fapt nici discuția despre unitatea creștină. De aceea nu avem unitate creștină.

Dacă nu se înțelege că atributele unui Sinod sunt claritatea, adevărul și unitatea cu întreaga Biserică și că orice Sinod are aceste criterii de bază, atunci nu ar trebui să se facă astfel de sinoade. Acel Sinod trebuie corectat nu pentru că Biserica nu reușește să se dumirească cu privire la ambiguitățile și la problemele de comunicare aduse, ci pentru că este datoria unui Sinod să lase curat lucrurile aduse în Biserică. Un Sinod trebuie să lase o moștenire Bisericii universale și să împlinească claritatea și adevărul, nu să fie ambiguu și într-un echivoc pentru generațiile următoare, care cu siguranță că vor avea puterea și ele să conteste mult mai critic decât cele actuale, controlate instituțional, ce s-a produs într-un Sinod. Sau acesta este noul stil de facto de lucru sinodal?

Indiferent unde a fost problema, în comunicare, dogmatică, este datoria Sinodului să o corecteze, nu este datoria Bisericii să facă un exercițiu complex de logică, la solicitarea sinodalității. Nu se poate lucra așa pe un text sinodal. Când apar discuții timp de ani de zile pe un text este clar că există o problemă acolo, de o anumită natură, problemă care nu poate rămâne în acest mod în Biserică, care nu poate fi păstrată în Biserică. O acceptare atât de generică se extinde în toate dimensiunile din păcate, inclusiv la nivel de dogmă, iar sinodalitatea nu are niciun fel de scuză în formularea făcută. Abordarea Sinodului este una greșită pe subiect, când îi revine integral datoria să corecteze orice ambiguitate adusă și nu să tragă la răspundere Biserica pentru incapacitatea de ascultare de tot felul de propuneri care mai de care mai deosebite.

Ce ar trebui să înțeleagă sinodalitatea este că această contestare a Sinodului din Creta este continuă, nu se oprește, că este la același nivel ca după efectuarea Sinodului, în 2016. Sfidarea față de această situație, nepăsarea față de părerea Bisericii nu pot anula o stare de fapt: după cel puțin 7 ani de la Sinodul din Creta acesta este contestat la fel de puternic. Timpul nu poate acoperi un Sinod greșit, iar acel Sinod nu va fi niciodată un factor de stabilitate și unitate în Ortodoxie, ci doar unul de tulburare a Bisericii. Sinodul din Creta va tulbura încontinuu Biserica în nenumărate dimensiuni, stare ce trebuia înțeleasă și corectată de sinodalitate, nu adoptată o politică de așteptare a unei acceptări tacite și impuse Bisericii, de ignorare a obiecțiilor, poate problema va dispărea – nu va dispărea, pentru că nu a fost rezolvată. Iar următoarele generații vor contesta la fel acest Sinod, în pofida visării sinodalității că acesta va fi primit în Ortodoxie.

După 7 ani Biserica încă nu a avut o discuție largă între credincioși și sinodalitate pe subiect. Iar Sinodul din Creta va tulbura Biserica încontinuu, pentru că a fost susținut prin forță ierarhică și nu prin unitate cu credincioșii, nu prin dialog. Nu dialogul a fost temelia aceluși Sinod, nu acordul larg în Biserică, ci titulaturile unor poziții care și-au asumat ceva, în pofida necesității supreme a Bisericii de dialog. Dialogul este temelia unui Sinod, analiza, dezbateră, critica și acordul întregii Biserici, nicidecum părutele superputeri venite din titulaturi care nu au reușit să susțină Sinodul la nici unul din nivelurile acestuia. Sinodul din Creta este cumva expresia modulului de lucru actual intracomunitar, în Biserică, prin forță, nu prin dialog. Consfințește un catolicism intern, un absolutism, în fața căruia nu ai voie decât să te supui dialogului-monolog, și nu ai opțiuni de a reacționa în fața noului tip de dialog al Bisericii, dialogul-monolog al ierarhiei.

În pofida oricăror titulaturi rămâne o realitate neschimbabilă: calitatea deciziei întregii Biserici rămâne net superioară deciziei oricărui for redus, chiar și cu o dorită expertiză largă pe un subiect. Mai ales astăzi, când Biserica are o capacitate excepțională în toate direcțiile (fiind nenumărate studii aprofundate în toate domeniile atinse de dialogul interconfesional) și nu poate fi redusă la un grup pasiv care nu trebuie să cugete prea mult la ce i se spune și nu trebuie să comenteze prea mult la ce i se spune să asculte. Dictatura este un pol de centralizare a puterii spre care organizațiile tind, când nu reușesc să își așeze intern niște proceduri corecte pentru reglarea acestei tendințe de centralizare a puterii și deciziei și nu reușesc să argumenteze corect propriile poziții. Este dificil să explici astăzi Bisericii că nu înțelege o frază adusă de un Sinod sau că nu înțelege ce i se comunică. Astăzi credincioșii trebuie gestionați prin dialog, nu prin forțare instituțională. Biserica în ziua de astăzi are cu mult mai multă nevoie de dialog intern, datorită unor timpuri în care nevoile de comunicare în interiorul Bisericii au crescut cu mult față de nevoile istorice.

Catolicismul este un astfel de exemplu pentru o astfel de abordare asupra centralizării deciziei și puterii. Și de aceea calitatea deciziei în Răsărit a fost întotdeauna net superioară față de cea din Apus, datorită contribuției întregii Biserici, datorită analizei și dezbaterii superioare care a permis o decizie mult mai bună. De aceea Apusul a rămas istoric blocat în decizii greșite, iar Răsăritul a avut puterea întotdeauna să revină intern din orice problemă, cum s-a și văzut și în Sinoadele Ecumenice, care sunt nu doar monumente dogmatice, ci monumente de corectare a unor probleme interne ale Bisericii, monumente de corectare inexistente în Apus. Apusul și-a redus capacitatea de contestare și corectare a erorilor. Apusul nu a corectat prea multe erori în istorie. De aceea Ortodoxia trebuie să aducă un argument larg, bine gândit, de

asumare integrală din partea catolicismului a Ortodoxiei, pentru că sistemul teologic ortodox ca întreg este net superior în toate dimensiunile sistemului teologic apusean, alterat radical, nefuncțional, neviabil. Catolicismul pe ansamblu nu este viabil la nivel organizațional, teologic, dogmatic, mistic. Catolicismul de fapt nu are sens teologic.

Doar prin *toți*-ul Bisericii putem corecta ce e greșit în Biserică și putem evita soarta catolicismului în istorie. Altfel vom sfârși ca un alt catolicism, un orto-catolicism care apucă pe același drum greșit în istorie ca și catolicismul, centralizând la maxim decizia, devenind în mod propriu un catolicism care nu se mai poate corecta pe sine. Într-o analiză de management organizațional, cele două organizații din Răsărit și din Apus funcționează cu totul diferit și au o capacitate cu totul diferită de corectare. Răsăritul este net superior la nivel de management organizațional, raportat la scopurile avute de organizație, față de Apus, care nu are nimic din capacitatea de autosusținere internă pe diferite probleme. Răsăritul trebuie să își protejeze și să înțeleagă mult mai bine tezaurul organizațional, folosul primit din sobornicitate, din această organizare și așezare și să nu o mai evite într-o epocă în care instituționalizarea reduce credincioșii la prea puțin din contribuția pe care pot și trebuie să o aibă în Biserică. Să nu stricăm moștenirea istorică a sobornicității, eliminând critica-participarea-contribuția Bisericii, rupând sinodalitatea de credincioși. Sobornicitatea este un tezaur, nu o problemă.

Biserica este gândită într-o participare a fiecărui membru și Dumnezeu lucrează prin fiecare, iar critica întregii Biserici nu va face decât să ducă sau la consolidarea deciziei în unitate, sau la o altă abordare. Biserica aduce acest concept de acceptare a criticii, de primire a unei critici, de dialog, pentru a nu lăsa probleme nerezolvate în comunitate.

A face acel Sinod din Creta, cât timp problematizarea unității creștine era începută în Biserică, arată un nivel teologic care nu poate observa lucruri importante în teologie, pe subiect. Arată un nivel teologic care nu se poate atinge de problemele grele ale Bisericii și care face greșeli grave. Arată că analiza pe acel subiect nu a atins nimic din necesarul de bibliografie și analiză existent deja în Biserică de suficient de mult timp.

Sinodul din Creta nu a putut fi susținut teologic de fapt, aceasta e problema lui. Pentru că toate aceste probleme din Ecumenism se adună și creează o imagine asupra unui nivel teologic și asupra unei abordări care nu pot astăzi acoperi teologia de unitate a Bisericii și necesarul de integrare de la acest nivel, teologie care este și care trebuie făcută într-o plenitudine, nu într-o părută pricepere a unui forum redus al unor titulaturi instituționale. În prezența acestui început de problematizare și direcționare existent deja în Biserică, inițiativa sinodală din Creta nu e validă pe ansamblu, fiind clar o direcționare greșită a Bisericii.

Sinodul din Creta nu a ținut cont de ceva existent teologic în Biserică, de o direcție largă existentă deja, și a propus zeci de ani mai târziu, prin ignorare, o altă direcție, fără a o discuta și fără a înțelege ce era deja în Biserică. Este Sinodul din Creta o direcție validă pentru Biserică? Răspunsul este nu. Inițiativa din Creta nu are sens de fapt fără această problematizare largă adusă de părintele Stăniloae. Nu poate fi acceptată ca direcție pentru Biserică. E o eroare a sinodalității care a dus Biserica într-o direcție greșită, pe un subiect istoric.

Biserica are astăzi în Sinodul din Creta nu doar un Sinod cu probleme la toate nivelurile, dar și o direcție greșită pentru Biserică, o direcție care nu e bazată pe o teologie, pe ceva existent teologic deja în Biserică, ci doar pe o presupunere a unor titulaturi

instituționale, bazată pe iluzia unor priceperi ale unor titlaturi instituționale asupra unui subiect. Sinodalitatea astăzi nu știe cum să conducă Biserica în acest subiect. O conduce doar prin sine, fără consultare. Sinodul din Creta este doar o ipoteză instituțională cu privire la un subiect, nicidecum o analiză, nicidecum o soluție. Este o problemă la nivel de abordare generală a Sinodului, nu doar teologică.

Gravitatea problemei Sinodului din Creta este că există pretenții de existență a unui nivel teologic de unitate al Bisericii, dar în același timp nu sunt înțelese afirmațiile de direcționare ale Bisericii existente în Biserică precum cea a părintelui Stăniloae. Și atunci cum pot direcționa Biserica într-un Sinod de direcționare cei care nu înțeleg marii teologi în afirmațiile lor de direcționare?

Din punctul meu de vedere suntem încă la începutul discuției despre unitatea creștină. Iar prezența unui Sinod pe acest subiect, Sinod care spune că stăpânește subiectul și că poate direcționa Biserica pentru acesta, care nu înțelege cum să abordeze problema (pentru că, în cazul unei soluții, asta trebuia să facă Sinodul, să aducă soluția în unitatea Bisericii, să o dezbată și să direcționeze Biserica pe baza acesteia), nu este decât o abordare deplin nepotrivită. A vedea împlinirea unui Sinod în Ortodoxie pentru direcționare, în lipsa unei problematizări, și mai ales cu o abordare de monopol, cu o abordare care a refuzat integrare cu Biserica, este una de condamnat. Nu așa se abordează în Biserică discuțiile despre unitatea teologică – sinodalitatea nu are astăzi în statut o procedură corectă pentru împlinirea unității teologice, iar monopolul instituțional este unul care nu reușește să acopere această zonă.

Cumva astfel de scăpări teologice nu se pot accepta la nivelul unui Sinod, care pretinde ascultare de un nivel teologic pe care

afirmă că îl aduce și care pretinde și unitate a Bisericii pe subiect, Sinod care pretinde o analiză completă pe fiecare subiect abordat, în baza căreia solicită acceptarea acestei analize de către Biserică. Abordarea acestor subiecte complexe se face prin integrare largă, nu prin monopol. Este una din marile lecții ale acestui Sinod din Creta.

Sinodul din Creta este un dorit Sinod care a reușit să piardă chiar soluția teologică a problemei despre care discuta, unitatea creștină. Care nu a văzut soluția și care nu a avut nimic din problematizare și soluționare în el. Care nu a reușit să atingă discuția despre soluționare, una începută deja în Biserică. La acest nivel la care ar trebui să fie un astfel de Sinod, o astfel de abordare este inadmisibilă. Ce trebuia să discute acel Sinod, CMB sau soluția teologică a unității creștine? Și ce valoare are în acest context a lipsei unei problematizări pe subiect propunerea de la Creta? Care este valoarea adusă de acel Sinod în Ortodoxie?

Acel Sinod e o teologie de catedră care cunoaște o abordare teologică numai de un anumit tip, recapitulare (care se vede în abordarea teologică pe ansamblu a Sinodului), nu o teologie de unitate a Bisericii. Pentru că au lipsit pozițiile Bisericii critica, dezbateră largă, analiza, a lipsit un dialog larg, o analiză de o complexitate cum rar e întâlnită în Biserică, a lipsit un necesar de analiză pe o problemă unică, analiză și problematizare începute de părintele Stăniloae deja, a lipsit o integrare largă cu ce era în Biserică deja la nivel de analiză. În acest tip de probleme se vede nivelul teologic de astăzi al sinodalității, dar și abordarea teologică actuală din Biserică, ce dorește să fie o teologie de unitate a Bisericii. Și la fel, se vede necesarul de abordare a astfel de probleme prin integrare largă, pentru a nu pierde diferite poziții cruciale și puncte de pornire în discuție, și nu prin decretare instituțională a diferite propuneri.

Nivelul de complexitate al problemelor Bisericii le face abordabile doar prin integrare extrem de largă, nicidecum într-o abordare superficială în care câteva titulaturi instituționale propun câteva idei pe un subiect și declară o unitate instituțională pe acesta. Problema este în cum trebuie abordate problemele teologice în Biserică, colectiv nu individual sau în forum redus. Individual este greu să duci complexitatea unei probleme a Bisericii.

Concluzia Sinodului din Creta este că astfel de inițiative nu se pot de fapt autosuține intern, pe termen lung, în Biserică, fără un dialog extrem de larg intern al Bisericii. Dialogul larg al Bisericii va fi totdeauna temelia acestor inițiative, nu titulaturile instituționale. Astfel de subiecte nu se abordează prin titulaturi instituționale care vor scăpa nenumărate perspective ale discuției, sau chiar abordarea și direcția pe ansamblu, indiferent de importanța titulaturii, ci prin integrare largă a Bisericii – de aceea Biserica a alocat în istorie nenumărat timp pentru dezbateri pentru orice Sinod. Sinoadele Ecumenice aduc în primul rând un nivel larg de dialog intern, o cantitate largă de analiză internă, nu un nivel infim, precum cel din Creta, Sinod care dorește să fie mare, dar nu printr-o analiză internă largă.

Cumva temelia fiecărui Sinod Ecumenic pare să fie această analiză largă, internă și acest efort intern zeci de ani de a nu pierde nicio perspectivă pe subiect, cumva pierzându-se astăzi acest exercițiu și această mentalitate de analiză largă, fiind înlocuită cu o mentalitate de guvernare, care își asumă totul în Biserică, inclusiv integral analiza pe eforturile sinodale ale Bisericii. Putem să comparăm astăzi nivelul de analiză teologică adus în Sinoadele Ecumenice și în Sinodul din Creta și să tragem o concluzie cu privire la abordarea diferită. Sinodul din Creta pare mai mult o semnare de acte teologice decât un efort larg de analiză al Bisericii.

Orice analiză teologică a Bisericii trebuie evaluată și discutată cu Biserica. Nu a existat nicio direcție în care Sinodul din Creta putea să greșească și nu a greșit. A reușit să atingă absolut toate nivelurile la care putea greși: lipsă de direcție pentru Biserică, lipsă de înțelegere a abordării și altele. Și asta din cauza unei aroganțe teologice (pentru că nu poate fi numită altfel) care a considerat că un forum redus poate acoperi o analiză largă, adusă de toată Biserica, o perspectivă mult mai largă decât cea într-un format redus. La fața locului Biserica nu funcționează doar în analiză redusă, infimă, doar într-o optică și o perspectivă controlată, monopolizată, în forum redus, cum se pretinde astăzi un monopol instituțional.

Dacă un subiect rezistă la critica întregii Bisericii, atunci cu siguranță că argumentarea lui e făcută corect. Și de ce este evitată critica Bisericii de sinodalitate (ca în catolicism)? Deoarece argumentările actuale au probleme și sunt susținute prin titulaturile instituționale, nu prin proprietatea argumentului. Sinodul din Creta este o dovadă că nu așa se lucrează în Biserică.

Cam așa au făcut și catolicii în istorie, de asta sunt unde sunt astăzi⁹. Și astăzi în Ortodoxie ne îndreptăm cu pași repezi spre recapitularea traseului catolic în istorie, prin astfel de abordări. Sinodul din Creta este o concretizare a unei stări de fapt legată de catolicismul intern din Biserică. Separarea între ierarhie și Biserică e specifică eclesiologiei catolice, fiind venită din această re poziționare internă a clerului, pentru a evita critica Bisericii (pentru că nu există vreun motiv de fapt pentru această separare decât eliminarea criticii

⁹ Reducerea catolică a forumului de analiză al Bisericii, al criticii, reducerea forumului decizional, anularea criticii Bisericii, i-a poziționat într-o stare în care nu își pot corecta erorile interne. De aceea catolicismul e un sistem teologic neviabil pe ansamblu, din cauza modului în care teologic s-au luat decizii. Cine crede în Ortodoxie că în catolicism se găsește un dram de viabilitate a sistemului teologic se înșală amar.

credincioșilor, făcută într-o succesiune largă de modificări interne pentru centralizarea puterii în catolicism, alături de primat).

Când altcineva va aduce soluția unității creștine, toată retorica Sinodului Bisericii asupra propriei infailibilități se va năruie. Pentru că în mare asta afirmă astăzi Sinodul Bisericii, că este infailibil prin sine și nu prin întreaga Biserică. Și că unitatea Bisericii, conform statutului, este doar prin sine și nu prin întreaga Biserică.

Statutul Bisericii aduce o problemă mare, în care se afirmă că doar Sinodul are această responsabilitate a unității Bisericii. Conceptul de *sobor* din Crez este unul care trebuie înțeles corect, nu echivalat imediat și în mod absolut cu Sinodul ierarhilor în varianta instituționalizată a Bisericii – pentru că e nevoie de participare și ierarhică pentru analiză-expertiză, normare și asumare canonică, e nevoie de analiză-problematizare la care poate participa întreaga Biserică și contributorii, e nevoie de participare a conștiinței Bisericii, de credincioși, pentru validarea deciziei. De aceea la Sinoadele Ecumenice au participat atât ierarhi, pentru expertiză, contributori, cât și credincioși. Adică întreaga Biserică, fiind nevoie de aceste componente ale soborului, ale sobornicității-actului, ale actorilor într-un act și ale funcțiilor împlinite în acest act. Actul sobornicității are ca actori atât ierarhi, contributori, credincioși, iar în act se aduce atât o contribuție, o analiză și dezbateri, o decizie, cât și un acord și o validare din partea Bisericii. Pentru contribuție, analiză, dezbateri, dar și acord trebuie actori care să poată reprezenta corect Biserica în acest act pentru a putea spune precis că acest act este deplin în unitatea Bisericii, în toate dimensiunile necesare unui astfel de act. Problemele mari ale Bisericii în acest format au fost rezolvate.

Avem astăzi de a face în Ortodoxie cu o erezie la nivel de asigurare internă a unității Bisericii? Avem astăzi de a face cu un catolicism intern, adoptat cumva pe nevăzute în instituționalizarea Bisericii, în care nu mai suntem o Ortodoxie-sobornicitate, ci un catolicism? Statutul actual al Bisericii are o problemă în a cuprinde corect rolurile, responsabilitățile și dialogul-unitatea Bisericii. Cum este asigurată unitatea de Sinod fără a specifica chiar instrumentul unității, dialogul cu Biserica – cumva statutul uită să specifice instrumentul unității, dar afirmă o unitate adusă doar de Sinod, doar prin sine.

Ce este astăzi în statutul Bisericii este greșit și poziționează ierarhia problematic de fapt raportat la restul Bisericii. Asigură o infailibilitate largă ierarhiei, infailibilitate doar prin sine, infailibilitate care nu a existat niciodată în Biserică (ci doar în catolicism), dar care este și contrară dogmelor Bisericii și unității prin participare și prin contribuție, prin acord, nu doar prin titlaturi. *Erezia de astăzi din Biserică este catolicismul intern*, obținut prin instituționalizarea Bisericii, catolicism care împiedică participarea întregii Biserici în actele teologice mari ale acesteia. Afirmatia legată de sobornicitate trebuie înțeleasă și în sensul în care nu doar titlaturile instituționale fac parte din managementul și decizia Bisericii, iar statutul ar trebui să aducă explicit un nivel de comunicare între Sinod și credincioși pe problemele grele ale Bisericii, la solicitarea credincioșilor.

Niciodată unitatea Bisericii nu a fost doar prin titlaturi instituționale, ci prin legea lui Hristos, prin adevăr, prin canoanele și dogmele Bisericii, prin Persoană. Suntem uniți în adevăr, iar titlaturile au avut rolul de facilitare, de expertiză largă, de normare, de asumare canonică, nu de monopol instituțional. Soluționarea problemei unității creștine spune o cu totul altă poveste pentru această afirmație. Poziționarea actuală a Sinodului Bisericii

Ortodoxe față de Biserică nu este corectă. Nici statutar, nici în acțiune. Trebuie corectată.

Astăzi ierarhia Bisericii constrânge Biserica în Ecumenism într-o direcție denumită unitate instituțională, nu adună Biserica în dialog, pentru a se vedea unitatea într-o poziție pentru unitatea creștină. Forța instituțională și unitatea în decizia adunării sunt două abordări diferite, una catolică și una ortodoxă. Ortodoxia ajunge să adopte în guvernare conceptul catolic de forță instituțională și forum redus de analiză și decizie, în locul puterii argumentului (adică un concept de analiză largă și viabilitate a argumentului văzută și validată de întreaga Biserică, pentru probleme largi de tipul Ecumenismului și a unității creștine fiind nevoie de o astfel de viabilitate largă), renunțând la conceptul ei istoric de adunare a comunității într-o direcție. Și asta din cauza instituționalizării Bisericii. Când în Biserică se vede lipsa acestei adunări largi, așa cum timp de 100 de ani nu a existat nimic pe subiectele unității creștine și a calendarului (mărturie directă a instaurării unui catolicism în Ortodoxie), atunci e clar că avem de a face cu forța instituțională, nicidecum cu Ortodoxie, nicidecum cu adunarea Bisericii. Biserica este astăzi condusă prin decrete, nu prin adunare.

Este ușor în istorie să migrezi de la puterea argumentului la putere instituțională. Orice argument valid poate și trebuie susținut în fața întregii Biserici – cam asta spune Crezul în mare, legat de sobornicitate, de adunare. Biserica este sobornicească în sensul în care întreaga Biserică vede adevărul și nu doar unii. Conceptual asta propune Crezul pentru sobornicitate, nu doar o mulțime, nu doar o ierarhie, ci propune un concept de susținere a adevărului în fața întregii Biserici. Orice adevăr va avea în timp puterea de a se autosușține în fața comunității. De aceea neadevărul nu are niciodată puterea de a ieși în fața comunității să se susțină și refuză

întotdeauna acest lucru, și nici nu are puterea să se autosușțină în timp – adică varianta curentă abordată pentru Sinodul din Creta.

Ortodoxia are acest concept de putere a adevărului și a argumentului (pentru că de aceea e susținut pe larg, în fața întregii Biserici, datorită analizării și dezbaterii lui largi) față de catolicism, care are doar conceptul de forță a instituției (adică un argument redus, fără analiză largă, fără dezbateri, dar susținut instituțional, argument care nu se poate dovedi niciodată, dar este doar susținut instituțional, de aceea catolicii au și creat primatul, infailibilitatea, separarea teologică a credincioșilor de ierarhie, o multitudine de instrumente de putere și de centralizare a acestora pentru a-și impune argumentele fără dezbateri, pentru a se izola de critică) și privare de orice putere a credincioșilor. Fără dialog în Biserică statutul actual al Bisericii este problematic cu privire la poziția Sinodului și a sinodalității față de Biserică. Sinodul asigură unitate Bisericii, însă apare întrebarea: cum? Pentru că, nefiind specificat precis ce înseamnă unitatea și cum e lăsată la discreția Sinodului, se ajunge la o infailibilitate doar prin sine, la o discreție decizională. Și în loc de Ortodoxie se ajunge la catolicism, la o erezie a infailibilității ierarhiei față de Biserică, doar prin sine. E greu să pui în practică ceva corect, când îi vezi pe alții că fac ceva greșit, cum fac catolicii. Nu putem să ne lăsăm atrași în acest catolicism care nu duce decât într-un traseu istoric catolic. Nu duce în altă parte pe termen lung.

Migrarea de la organizarea în dialog a Bisericii la o organizare fără dialog este o migrare către catolicism și este erezie în Ortodoxie. De aceea acel Sinod din Creta are atât de multe probleme, deoarece unitatea Bisericii nu mai e înțeleasă teologic, nu mai poate fi susținută, fiind definită incomplet la toate nivelurile, instituțional, teologic, procedural. Unitatea Bisericii are nevoie de o teză care să spună precis ce înseamnă o unitate decizională, teologică, de viață, o unitate în toate dimensiunile, prin participare,

prin contribuție, prin dialog, prin normare, prin acord, prin asumarea ei pentru întreaga Biserică.

Acest statut actual al Bisericii trebuia să aibă o teză fundament, a sobornicității, nu doar să fie o expediere formală a instituționalizării Bisericii într-un document. Pentru că exact problemele mari ale Bisericii vor afecta cel mai mult Biserica și exact acestea trebuie tratate, adresate, gândite, dezbătute în soluționare, nu doar partea administrativă, operațională, care chiar și fără un statut se rezolvă într-un fel sau altul. Iar problemele mari de unitate ce facem cu ele? Am lăsat cele mari și ne ocupăm doar de cele mici? Problemele milenare, care trebuie acoperite prin dialog, nu prin forță instituțională, nu doar în format redus, în presupuneri instituționale cu privire la soluționare, cu acestea ce facem? Pentru că statutul nu dă un răspuns la această situație. Soluția unității creștine este egal o contestare largă a unui status-quo a anumitor așezări din teologie și instituționale, implică o ieșire dintr-o inerție instituțională și teologică moștenită, dar care nu este sustenabilă pentru această discuție despre unitatea creștină. Și dacă este necesară o astfel de contestare, atunci care va fi poziția Sinodului față de o astfel de abordare?

O întrebare se ridică în contextul instituționalizării Bisericii: suntem astăzi un catolicism sau o Ortodoxie? Conform statutului astăzi suntem un catolicism. Suntem o centralizare a deciziei într-un Sinod, fără mecanisme largi de acord cu Biserica, cel puțin pe probleme mari. Pe scurt, dogma implicării credincioșilor în actele teologice și mari ale Bisericii nu e surprinsă statutar și suntem în poziția eclesiologică a catolicismului de fapt. Iar realitatea e confirmată de acțiunile din ultima sută de ani de sinodalitate.

De ce s-a schimbat dogma dialogului interior din Biserică între sinodalitate și credincioși și am ajuns într-o rupere internă de

tip catolic? Unde în statut este astăzi precizat acest dialog larg (nu administrativ) al Bisericii, între sinodalitate și credincioși? Toată această discuție despre unitatea creștină răscolește întreaga Biserică în toate dimensiunile, în special față de lipsa împlinirii acestei unități interne de analiză și direcție. De unde toată această dificultate de dialog a Bisericii? De la această stare de fapt, de rupere internă.

Ortodoxia ar trebui să fie o apologie a adunării Bisericii, nu o apologie a evitării adunării, cum este astăzi. Nu o apologie a Sinodului, un derizoriu adus astăzi în Biserică de retorica „Sinodului” care este totul în Biserică. Apologia internă astăzi este cea adusă sinodalității. Deja aducem atingere dogmelor Bisericii și modului în care intern comunitatea e gândită în lucrare. Și asta printr-un blocaj într-un statut neînțeleș prea bine în cum ar trebui să fie de fapt așezat. Ușa Sinodului și a sinodalității trebuie să fie în permanență deschisă Bisericii, nu închisă.

În Biserică nu putem fi reduși la un Sinod. În Biserică suntem un toți în participare. Participarea și responsabilitatea teologică individuală nu se pot reduce în Biserică doar la un Sinod, nu pot fi anulate, pentru că dacă în Biserică ai doar un Sinod, atunci anulezi deplin participarea și responsabilitatea individuală. Nu se poate anula conceptual un concept de responsabilitate individuală teologică și de participare teologică, iar acesta trebuie exprimat corect în statut și la nivel teologic, nu doar la nivel de participare operațională-administrativă, în care credincioșii fac diferite servicii în Biserică. Și din nou, se vede că nu se înțeleg chestiunile profunde din Biserică legate de unitatea acesteia. Pentru că acest lucru, dialogul, este cel care asigură unitatea în Biserică, nu decretul instituției. Și la ce bun un statut care reglementează toată administrația Bisericii, dar nu reușește să cuprindă un punct important, unitatea acesteia? De ce avem nevoie întâi în Biserică, de

administrație sau de unitate? Pentru ce se dă socoteală întâi în Biserică, pentru unitate sau pentru celelalte?

Când există o bibliotecă de memorii depuse pe un subiect la Sinod și ierarhie, atunci este clar că ușa Sinodului și a sinodalității este închisă și că nu există această instituție dorită de dialog intern. Adunarea Bisericii a fost transformată astăzi într-o corespondență unidirecțională între Biserică și Sinod, în care adunarea modernă este o corespondență niciodată răspunsă de Sinod, în care toate memoriile Bisericii, toate apelurile, toate scrisorile au aceeași soartă de ignorare din partea unei instituții a cărei primă îndatorire evanghelică este comunicarea-dialogul și nu dialogul-monolog.

Când o instituție își uită menirea și adoptă o mentalitate de ignorare a celor pe care conform misiunii ar trebui să îi păstorească, să îi îngrijească, nu să îi ignore, atunci cu siguranță misiunea internă a Bisericii este eșuată de sinodalitate. Sinodalitatea a eșuat în misiunea modernă internă de a aduce unitate în Biserică, în diferite subiecte – este o realitate cu care trăim astăzi. Calendarul, Sinodul din Creta, dar și alte subiecte sunt un exemplu de eșec modern al sinodalității care a adoptat izolarea și corespondența unidirecțională drept noile forme de dialog și de adunare în Biserică, adunarea Sinodului și memoriul credincioșilor fiind noua față modernă a *adunării Bisericii*. Corespondența și monologul devin concepte care devin de facto-ul dialogului modern al Bisericii, în pofida conceptelor biblice de adunare și dialog. Se adună cumva multe concepte în această discuție despre adunarea Bisericii, concepte mult pe lângă cel de *adunare*, și care arată de fapt evitarea acesteia, evitarea dialogului, neîmplinirea unității interne a Bisericii.

Cumva sinodalitatea modernă este o lecție pentru Apostoli, pentru Apostolul Pavel în special, care aduna altfel Biserica și care trebuie să învețe noile practici moderne ale Bisericii. Astăzi avem o

adunare a Bisericii într-un nou spirit modern, prin memorii și Sinod, care este destul de diferită de spiritul evanghelic de adunare. Poate ar trebui din nou întrebat Apostolul pe acest subiect, dacă așa e gândită și dacă acesta e spiritul autentic al Bisericii.

Când ai o titulatură instituțională în primul rând ar trebui să înțelegi ce e Biserica, ce înseamnă să discuți și să ai un dialog larg și nu să pretinzi ascultare în virtutea unei titulaturi care nu te ajută prea mult în fața unei realități crude: *biserica-adunarea* nu e acolo și nu e înțeleasă astăzi și nici dialogul, cumva fiind echivalente, unde e o adunare fiind și dialog. Dialogul-adunarea este ceva care nu mai este prezent în Biserică.

Spiritul Bisericii e de a fi împreună în toate problemele, nu de a dicta celorlalți în virtutea unor titulaturi. Astăzi nu mai suntem împreună în toate problemele, într-o unitate evanghelică și de viață, ci suntem izolați în diferite titulaturi, care nu înțeleg prea bine cum e gândită Biserica. Suntem împreună într-un act de viață sau suntem izolați în diferite departamente, compartimente, care se ignoră reciproc? Biserica a suferit o compartimentare largă prin instituționalizare, în care fiecare își vede de compartimentul lui și nu trebuie să deranjeze alte compartimente, în special al Sinodului.

Dialogul cu Biserica nu pare să fie găsit în niciuna dintre instanțele în care ar putea fi căutat: nici în biblioteca de memorii adresate Sinodului, pe diferite subiecte, nici în Sinodul din Creta, nici în apelurile post-Sinod, nici în problema Calendarului, nici în alte nenumărate situații. Când caută cineva acest dialog în Biserică în toate colțurile unde ar putea fi este dificil să fie identificată vreo urmă a acestuia. Poate ni se explică unde este totuși găsit, pentru că nu prea e găsit. Locația acestuia este greu de găsit. Adunarea și dialogul sunt specii interne ale Bisericii istorice care au dispărut din Biserică în toate formele posibile de viață. Dialogul

intern a ajuns să fie o specie de comunicare de negăsit în Biserică, în timp ce dialogul extern este noua specie care proliferază larg în Biserică. Dialogul intern și adunarea sunt două specii pe cale de dispariție din Biserică.

La un anumit nivel poți să ajungi să îți pierzi simțul realității și să fii acaparat de această mentalitate de guvernare și să uiți de tot de nevoia de dialog. Dialogul este temelia Bisericii, adunarea, nu un statut. Și un statut fără un dialog bine întemeiat în toate direcțiile este doar ceva ce nu reușește să cuprindă deplin spiritul Bisericii și ar trebui regândit în spiritul a ce este Biserica, cel puțin pentru a încerca instituțional să cuprindă nevoia Bisericii de dialog larg, pe probleme mari. Chiar dacă o birocrație poate oricând să acopere și să găsească opțiuni pentru instituție de a ocoli acest dialog necesar, pentru a ocoli critica în diferite decizii, cel puțin este important să îl avem specificat în statut într-o formă sau alta. Să existe în statut ca obligație instituțională și morală, chiar dacă la fața locului va rămâne la discreția instituției dacă dorește să îl împlinească sau nu.

Ecumenismul nu poate fi discutat astăzi pe larg în Biserică, deoarece credincioșii nu au în statut nicio formă instituțională de apel la dialog. Unica formă de dialog este apelul scris, memoriul, un dialog-nedialog de fapt. Problema Ecumenismului și a Sinodului din Creta este că credincioșii nu au de fapt la dispoziție instituțional nicio pârghie într-o instituție gândită ca o formă de catolicism, nu ca o formă de Ortodoxie. Prezența credincioșilor în statut este doar operațională, onorifică, cumva pentru a nu da de bănuț că aceștia nu sunt de fapt prezenți real în decizia Bisericii pe probleme mari și că aceștia nu sunt implicați în discuții largi, când se iau poziții importante din Biserică, pe diferite subiecte precum Ecumenismul și Sinodul din Creta. Astăzi există această separare între Sinod și credincioși, între Sinod și Biserică, chiar dacă se afirmă contrariul, separare făcută la diferite nivele.

Astăzi este nevoie de o discuție largă despre chipul Bisericii după instituționalizarea acesteia, despre limitările statutului actual, despre ce înseamnă dialogul-adunarea sobornicitatea Bisericii, despre ce înseamnă un dialog larg pe problemele mari ale Bisericii, și asta pentru că ultimul secol a fost descoperit deplin pe toată această zonă, tocmai din neînțelegerea a cum trebuie procedat instituțional, din adoptarea unui statut similar oricărei instituții, statut care nu reușește să exprime această temelie a Bisericii, nu necesitatea operațională, ci necesitatea de unitate pe deciziile grele, mari, dialogul, adunarea largă a acesteia.

La ce își folosește o administrație funcțională, dacă deciziile grele ale Bisericii sunt luate fără unitate și exact unde ar trebui să avem unitate noi avem rupere? Unde este nevoia de unitate a Bisericii, în diferitele servicii din Biserică sau în problema calendarului și a Sinodului din Creta? Cineva nu înțelege de fapt ce ar trebui în primul rând să conțină acest statut al Bisericii și ce înseamnă unitatea Bisericii. Mentalitatea aceasta de unitate este pierdută din Biserică, este uitată de fapt și nu este înțeleasă. Ce trebuia păstrat în statut, spiritul Bisericii sau doar un formalism pentru instituționalizare?

Cum s-a putut pierde Biserica în calendar, de ce s-a întâmplat asta, de ce s-a rupt Biserica după calendar? Răspunsul este extrem de simplu, pentru că Sinodul a forțat larg o decizie, nu a comunicat-o înainte cu mulți ani și nu a alocat un timp larg, ani pentru comunicarea deciziei și pentru obținerea unui acord larg, nu a acordat timp Bisericii pentru a se obișnui cu această decizie, nu a discutat obiecțiile Bisericii, pentru că s-a decretat ceva de un Sinod și Biserica a fost forțată să execute. Din nou, paradigma forțării instituționale și nu a acordului-dialogului. Cumva devine astăzi un lait-motiv această forțare instituțională, repetată și în Sinodul din Creta.

O astfel de decizie era subiectul unui „change management” organizațional modern, a unei comunicări largi, a unei discuții interne largi, timp de ani de zile, nu subiectul unei impuneri peste noapte și a unei forțări pentru execuție. Un „modus operandi” modern al sinodalității impune decizii fără a mai socoti factorul uman, care trebuie gestionat în timp, prin dialog.

Sinodalitatea trăiește în alte secole astăzi. Alte organizații au proceduri mult mai bune pe astfel de situații, gestionează la nivel de organizație mult mai bine managementul schimbării, al comunicării, integrarea, unitatea internă, existând nevoie de competențe dedicate pentru fiecare dintre aceste puncte, negăsite astăzi în Biserică, care nici nu are idee de ce se întâmplă în organizații externe, extrem de bine puse la punct în toate dimensiunile, în special legate de unitatea internă a organizațiilor, de comunicare. Orice face sinodalitatea se poate verifica ușor în modele similare de management aplicate în alte organizații, nevoile altor organizații fiind comparabile în anumite dimensiuni.

Biserica se opintește istoric în probleme mărunte, neînțelegând cum se rezolvă, când acestea sunt rezolvate deja în managementul organizațional modern, care și-ar avea un instrument fundamental care să ajute în Biserică, dialogul, dar care nu este înțeles și nici aplicat intern. De ce? Pentru că ierarhia nu are experiență largă de management, în organizații largi, competitive și nici nu înțelege sensul dialogului. Și încearcă diferite lucruri în zona de management, care nu sunt corecte la fața locului.

Biserica este astăzi o organizație cu o disfuncționalitate organizațională, văzută în diferite dimensiuni, nereușind să acopere dimensiuni fundamentale ale unei organizații moderne. Și tot ce ni se spune astăzi este că Sinodul este totul. Asta este soluția instituțională a Bisericii astăzi, să ni se repete că Sinodul este totul.

De fapt trebuie ieșit și discutat cu Biserica, asta este soluția aici. Asta se propune astăzi din partea Sinodului, o abordare discreționară în Biserică. Iar Biserica să se supună. Foarte convenabilă soluția – și catolicii au aplicat aceeași soluție, și nu au obținut decât rupere în istorie. Această soluție este o problemă de fapt, care aduce rupere, și nu unitate.

Calitatea actului de management intern al Bisericii nu este la un nivel atât de mare pe cât se speră. În fața unor probleme istorice de management organizațional, de comunicare, precum ruperea Bisericii în problema calendarului și lungile discuții din Biserică pe subiectele Ecumenismului, al unității creștine și al Sinodului din Creta, putem spune că managementul actual al Bisericii nu înțelege ce trebuie făcut în Biserică pe nenumărate subiecte și că doar forțează o execuție a diferite decrete sinodale, uitând că Biserica trebuie gestionată ținând cont de factorul uman, care se gestionează prin dialog, prin adunare, nu prin decretare. De aceea versiunea unui statut și versiunea modernă a Bisericii în care Sinodul este totul, fără a ține cont de factorul uman, nu va duce pe termen lung decât la repetarea traseului catolic, de rupere internă în diferite forme.

Există în instituțiile actuale nenumărate mecanisme de comunicare așezate între angajați și instituții, între angajați și managementul instituției, pentru a asigura o fluiditate a dialogului, pentru a preveni ruperile interne, pentru a aduce această unitate internă, cumva organizațiile moderne văzând nevoia de unitate și adoptând mecanisme pentru a preveni ruperea, încât te întrebi care sunt corespondentele interne în Biserică pentru astfel de mecanisme? Cumva chiar Biserica, unde există o temelie pentru o mentalitate de dialog și de unitate internă, nu reușește astăzi să aibă ceea ce organizațiile actuale au implementat de mulți ani în

mecanisme echivalente, văzând această nevoie de dialog intern, de unitate.

Organizațiile moderne păstrează intern o unitate largă prin nenumărate mecanisme de dialog, de feedback, de critică, astăzi fiind interesate să discute continuu cu angajații – o realitate a zilelor de astăzi. Diferența între Biserica de astăzi și organizațiile exterioare este una largă, Biserica având de învățat din procedurile altor organizații la nivel de management intern – pentru că aici ajungem, la o discuție largă despre cum facem management intern în Biserică pe diferite niveluri, în special legat de unitate. O poziție precum una cu o titulatură instituțională importantă ar trebui să aibă o experiență largă de management nu atât internă, cât într-o organizație cu proceduri solide de management, un management organizațional larg precum cel din Biserică neputând fi susținut astăzi deplin fără un astfel de nivel de management competitiv. Și asta în special la nivelul larg, al întregii Biserici.

Apostolul Pavel a văzut în primul rând în Biserică factorul uman (deși a menționat și o dimensiune administrativă). Cumva statutul de astăzi este unul orientat spre o administrație funcțională, dar nu spre gestionarea unei comunități ca întreg, la nivel interuman, de comunitate. Cumva retorica aceasta în care Sinodul este totul și dialogul-gestionarea la nivel de persoană a comunității este uitată de tot este o dovadă de neînțelegere gravă a ce suntem, și că nevoia primară a comunității este de a fi prezentă într-o sală unde să discute toate subiectele pe care le are.

Cam asta este viziunea Bisericii adusă de Apostolul Pavel, a unei adunări, a unui personalism pe care trebuie continuu să îl avem în Biserică, nu viziunea unui Sinod izolat care decretează pe diferite subiecte. O astfel de viziune este doar catolică. În Biserică vorbim despre oameni în primul rând. Roadele catolicismului în istorie vin

din eliminarea acestui personalism, din adunări pe care ca oameni trebuie să le avem, din fractura internă produsă la nivel interuman între ierarhie și credincioși prin lipsa acestui dialog direct. În Ortodoxie este obligatoriu ca episcopul să fie în mijlocul credincioșilor și să discute cu ei și nu doar să monologheze. La fel și pentru Sinod.

10. CE TREBUIE FĂCUT ÎN BISERICĂ ÎN CONTINUARE PENTRU UNITATEA CREȘTINĂ, DIN PUNCTUL MEU DE VEDERE

Această generație teologică ecumenistă nu este generația care a făcut Ecumenismul și nici unitatea creștină. Este generația care a pierdut o sută de ani din istoria Bisericii, refuzând să discute cu Biserica, refuzând să se smerească. Această generație teologică și ierarhică a adus un deserviciu Bisericii și aduce în continuare, neavând o soluție și blocând de fapt soluționarea unității creștine. Astăzi ierarhia blochează soluționarea unității creștine, neavând o soluție, refuzând discutarea cu Biserica a uneia dintre cele mai complexe probleme teologice din istoria Bisericii.

Dacă din Biserică se va aduce în timp o contribuție necesară pentru această discuție, din poziția antiecumenistă, ierarhia va răspunde pentru:

1. Că a pierdut o sută de ani în Ecumenism
2. Că nu au o direcție
3. Că au direcționat greșit Biserica
4. Că blochează soluționarea
5. Că au refuzat sobornicitatea, adunarea Bisericii, integrarea criticii Bisericii
6. Că nu pot nimic teologic în această discuție
7. Un Sinod al Unității Creștine este un pas corect de făcut de Biserică pe subiect. Este un pas istoric, care trebuie făcut pentru a discuta corect această problemă.

Drama acestei situații este că timp de o sută de ani nu s-a făcut nimic în Ortodoxie pentru unitatea creștină. Adică sunt o

sută de ani pierduți. Este cumva tragedia actuală din Ortodoxie legată de unitatea creștină. *Ecumenismul actual este o tragedie istorică, nicidecum o realizare.* O tragedie adusă prin autosuficiența istorică, ignoranță, mândrie, dar și prin lipsa lucrării unității teologice interne a Bisericii, de cei care au centralizat totul în Biserică în câteva mâini.

Ortodoxia a pierdut o sută de ani în Ecumenism. A recapitulat accelerat o sută de ani ca să se convingă că nu se poate pe calea istorică. Și asta din cauza aroganței teologice, din cauza orbirii teologice care nu vede decât o Ortodoxie infailibilă, absolută. Suntem infailibili, și asta ne duce la o aroganță în care echivalăm infailibilitatea adevărului cu calitatea-claritatea-completitudinea absolută. Cei care timp de o sută de ani nu au făcut nimic pe subiect și nu au putut face nimic trebuie să se dea deoparte și să permită Bisericii întregi să rezolve această problemă - trebuie să potențeze un Sinod și nu să blocheze la nesfârșit o discuție pe motiv că vor rezolva ei problema. După o sută de ani sunt absolut în același loc. Trebuia schimbată abordarea istorică pentru a rezolva unitatea creștină, nu continuat pe același drum. Asta nu a văzut Ecumenismul. Ierarhia trebuie să înțeleagă toate aceste puncte menționate mai sus.

Dacă soluția pentru unitatea creștină e adusă din Biserică, atunci ierarhia trebuie să se dea deoparte și să permită Bisericii întregi împlinirea sobornicității pe subiect, dar și asumarea canonică a unei soluții, în sinodalitate. Să nu mai împiedice asumarea în Biserică a unei soluții corecte. Ierarhia nu a adus nimic pe acest subiect și trebuie să permită celor care au adus o soluție dezbateră în condițiile propuse de aceștia.

De la sobornicitate pleacă totul în Biserică. Astăzi trebuie înțeleasă această funcție vitală și împlinită. Integrarea criticii

Bisericii este vitală pentru Biserică. De ce nu mai este lucrată sobornicitatea? Din cauza catolicizării Bisericii. Deoarece puterea s-a acumulat în mâinile ierarhilor, iar poporul lipsește din actul de conducere al Bisericii, din deciziile primare ale acesteia, fiind doar adoptat în decizii secundare, de ordin doi. Este mult prea puțină putere teologică și de decizie în mâinile credincioșilor care se ocupă de probleme artificiale în Biserică, dar nu de deciziile grele ale acesteia. Noi nu suntem un catolicism, nu suntem o castă izolată de conducători care decretează și manageriază în virtutea unor ranguri istorice ierarhice.

Ierarhia de astăzi este generația care a pierdut o sută de ani din timpul Bisericii, într-o abordare superficială asupra unității creștine. O aroganță ierarhică este astăzi foarte scump plătită de întreaga Biserică. Ierarhia ortodoxă nu a înțeles nimic din ce trebuia făcut pe subiect. Nu știe ce trebuie făcut pe subiect. Nu are documentele și analizele fundamentale necesare pe subiect, nu are Sinodul necesar pentru dezbateri și pentru unitate pe acest subiect, pentru adoptarea în unitate a unui subiect unic în istoria Bisericii. Lucrează fără acordul întregii Biserici. Are o poziție distinctă de a Bisericii, în neunitate cu Biserica. Cumva riscă să fie în afara Bisericii pe acest subiect, pretinzând că este unitatea Bisericii. Ca să dovedească unitatea prin sine, ar fi trebuit să aibă un Sinod în care să fi fost prezentă critica adusă de Biserică pentru propria ei poziție, pentru că de aceea avem aceste adunări, pentru dezbateri, pentru analiză, pentru o critică largă, Sinoadele trebuind să aibă această componentă de critică din partea întregii Biserici (după modelul Sinoadelor Ecumenice), de participare activă a conștiinței Bisericii.

Unitatea creștină este căutată astăzi în interior, când ar trebui căutată în exterior. Este căutată în istorie, când ar trebui căutată în prezent și în viitor. Este căutată în teologie, când ar

trebuie căutată în management. Este căutată cu totul greșit. Nici măcar locul în care aceasta trebuie să fie căutată nu este găsit astăzi de sinodalitate. Ce să mai discutăm de soluție. Iar din această poziție sinodalitatea nu poate decât să accepte o discuție largă, când nici măcar nu poate indica locul în care unitatea creștină trebuie căutată teologic. Iar aceasta a zis părintele Stăniloae, că unitatea creștină va fi în alt loc decât este căutată.

Astăzi sinodalitatea ortodoxă nu are nici măcar idee despre unde trebuie căutată unitatea creștină. Și ce va putea aduce pe subiect, dacă nu este nici măcar în zona de discuție? Cumva este la o depărtare de secole largi de soluție, blocată în ceva de acum câteva secole, și încă persistă în calea ei. Aceea nu este și nu va fi calea unității creștine. Ultimul mileniu trebuia să aducă o convergență, dacă teologia avea intern necesarul pentru convergență. Sinodalitatea trebuie cumva să accepte o realitate din fața ei pe care nu a înțeles-o încă: unitatea creștină nu este în locul în care o caută.

Poziționarea sinodalității asupra soluției unității creștine este greșită. Nici măcar poziția sinodalității asupra soluției unității creștine nu este corectă. Și nu poate pretinde dintr-o astfel de poziție călăuzirea Bisericii într-un obiectiv major de misiune. Aceasta nu este călăuzire. Nu poate fi numită călăuzire. Iar dacă nu se înțelege ce a zis părintele Stăniloae, cu atât mai mult trebuie un Sinod în care întreaga Biserică să înțeleagă opțiunile pe care le avea teologic, de soluție, de logică a dialogului, pentru cadrul dialogului.

Astăzi sinodalitatea este pierdută în multele secole trecute și speră la unitate, când ar trebui să ajungă cumva în secolul actual. Iar Sinodul din Creta este cumva apogeul unei debusolări care nu înțelege calea pe care Biserica trebuie să o apuce pe subiect.

Perspectiva sinodalității asupra subiectului este una care trebuie actualizată - cea curentă este una pierdută în milenii trecute. E o visare la o soluție, nicidecum o soluție.

Unitatea creștină trebuie făcută pas cu pas. Primul pas este un Sinod al unității creștine, în care să se discute problematizarea și soluția, strategii de soluționare, un cadru de dialog sigur pentru Biserică. Un program al unității creștine ar trebui pe scurt să arate în modul următor:

- Pregătire timp de 3-6 luni pentru un Sinod al Unității Creștine
- Susținere timp de 1 an de zile a 4 sesiuni pentru Sinod, pe tema problematizării unității creștine, a cadrului de dialog (Ecumenism) și Sinodul din Creta, următorii pași în Ortodoxie pe subiect
- Un program de pregătire teologică, 1-1.5 ani, pentru a discuta probleme teologice, problemele din dialog, pentru a oferi soluții pentru fiecare dintre acestea
- 3 ani de zile un dialog deschis, într-un cadru și format deschis de Ortodoxie.

Din punctul meu de vedere în 5-10 ani această problemă poate fi rezolvată, cu o responsabilitate a întregii Biserici. Din păcate astăzi ierarhia nu are un plan, un proiect, un program larg pentru unitate creștină. Acest program și proiect pentru unitatea creștină trebuia luat și discutat într-un Sinod, într-o formă care să fie corectă pentru Biserică.

Pe un fundament de coeziune, de analiză a Bisericii se va rezolva problema unității creștine, nu pe un fundament de entuziasm, de euforie ecumenistă, de forțare teologică. Unitatea

creștină va veni prin raționalitate teologică maximă, nu prin diferite scheme logice de dialog, care toate sunt un derizoriu în fața adevărului suprem pe subiect: fără adevăr, fără un adevăr care să aibă putere de convergență nu vom rezolva problema. Adevărul este factorul natural de convergență, un adevăr care să fie înțeles, nu un dialog fără informația necesară. Informația la un nivel de calitate suficient pentru convergență este criteriul prin care se va obține convergență stabilă, naturală, nu doar o informație primară, istorică, nu doar argumentele istorice. Argumentările istorice nu au avut puterea timp de secole să răzbată doar prin ele contraargumentările catolice și protestante. Noi presupunem astăzi că avem analizele necesare pe subiectele din dialog – nu le avem. Și de aceea mergem înainte într-o inerție și presupunere că suntem teologic unde ar trebui să fim – nu suntem.

Dacă sunt conștientizate, înțelese și corectate problemele interne ale teologiei, nu ar trebui să dureze atât de mult soluționarea lor într-un dialog ecumenic. Teologii de astăzi aveau această obligație să înțeleagă ce înseamnă o teologie în ziua de astăzi, o teologie care să integreze și să fie în armonie cu științele și cultura actuală. Din păcate, această evoluție și armonizare nu este înțeleasă și nu e făcută. Teologia avea nevoie de o actualizare la diferite niveluri, la nivel de comunicare, analiză și altele. Unitatea creștină este egal o problemă de actualizare corectă în zilele noastre.

Problemele rămase în zona dialogului nu au complexitatea dogmatică a celor din istorie și sunt cumva în alte zone de intersecție, cumva într-o zonă de alterare dogmatică, dar prin instrumente de comunicare sau altfel, alterare care se pune în evidență nu atât prin instrumentul dogmatic, ci și prin alte instrumente. De asta ies din sfera teologică și au nevoie de analize complementare și de sprijin complementar.

Efortul de restructurare teologică internă pentru dialog e un efort pe câțiva ani:

1. E un efort a câteva grupuri de lucru
2. Trebuie dus pe câteva direcții:
 - a. Dogma unității și ruperea Bisericii
 - b. Primat
 - c. Protestantism
 - d. Har și comuniune
 - e. Ecclesologie, unitate, identitatea în Biserică
 - f. Poziție ortodoxă în dialog, pentru catolicism și protestantism
 - g. Argumentul unității în Ortodoxie.
3. Ar trebui organizate sesiuni de lucru pentru:
 - a. Structurarea corectă a tezelor
 - b. Categoriile de argumente și argumente efective
 - c. Metodă a dialogului și selectare strategie de argumentare pe fiecare subiect
 - d. Construire argumentare pe fiecare teză.
4. Scopul aici nu este doar producerea unei teze, ci construirea unui argument în supravegherea unui forum mai larg, a unui argument la un nivel de calitate care să poată aduce convergență în dialog. Scopul este refacerea argumentării și metodei dialogului în fiecare teză.
5. Cumva trebuie lucrat mult timp, într-un efort concertat, pentru a aduce un set de teze potrivit pentru dialog, o nouă teologie exact pe această zonă a dialogului, o teologie care să corespundă unor cerințe de comunicare, de argumentare, poziției ortodoxe a argumentului unității în Ortodoxie.

6. Obiectivul este obținerea unui argument actualizat pe fiecare subiect, o metodă curată a dialogului, roditoare, discutarea strategiei de argumentare, înțelegerea precisă pe fiecare teză a căii cele mai bună de argumentare, structurare a dialogului.
7. Biserica trebuie să aducă un set de teze, un argument actualizat, o poziție în dialog, o metodă a dialogului, pe care să se construiască acest dialog. Și aceasta este o catedrală teologică care trebuie construită de teologii Bisericii, care pot și care trebuie să o construiască.
8. Trebuie reluate toate tezele din zona dialogului și refăcută argumentarea pentru ele. Nu individual, nu izolat, ci în forum.
9. Și abia apoi, după ce se înțelege și e pusă la punct teologia dialogului, metoda dialogului, poziția Ortodoxiei în dialog, putem începe să chemăm într-un cadru ortodox de dialog confesiunile creștine.
10. E un efort care nu poate fi făcut individual din punctul meu de vedere și pentru care va trebui în fiecare caz un forum corespunzător de dialog intern și de construire a tezei.
11. Iar pentru cadrul de dialog la fel, ar trebui gândită o instituție care să funcționeze în niște coordonate ortodoxe de dialog. Ar trebui aduse aici niște coordonate pentru un dialog ortodox, care să fie aduse de facto și pentru orice dialog universal, legate de viziune, misiune, proceduri teologice, cadru teologic de convergență, unitate cu Biserica și împlinirea periodică a unui acord cu Biserica pentru inițiativă. Acest cadru ortodox ar trebui să fie referința universală pentru un dialog intercreștin – Ortodoxia avea datoria să aducă un astfel de cadru întregului creștinism.

12. Ar trebui creată o instituție ortodoxă de dialog care să devină centru al dialogului intercreștin, pentru că până la urmă doar într-un astfel de cadru se va putea realiza unitatea creștină.

Sinodul Bisericii va trebui să spună clar că inerția istorică este unica variantă pentru unitatea creștină, că nu se poate face altceva, și că de aceea au susținut timp de 100 de ani această inerție și nu au adus nimic pe subiect. Altfel, la fel, vor trebui să își susțină propria propunere, propriul proiect de unitate, în fața altor propuneri venite din Biserică pe subiect. Sinodul Bisericii va trebui să susțină propria poziție timp de 100 de ani, teologică, dar și drept cadru de dialog, existând propuneri mult mai competitive, propuneri la un alt nivel de organizare pe subiect. Poate ar trebui făcut astăzi un bilanț al activității sinodalității pe acest subiect. Sinodul din Creta este un bilanț deloc pozitiv cu privire la ce s-a reușit în Biserică pe subiect. Adică nimic.

În această competiție de proiecte cu privire la problematizarea unității creștine și la cadrul de dialog, Sinodul Bisericii va trebui să își apere propria poziție istorică în fața altor propuneri. Va fi foarte interesant răspunsul Sinodului în fața altor proiecte mai potrivite, după zeci de ani de insistență într-o direcție, proiecte care susțin mult mai bine și mai corect partea de management, organizatorică. De fapt, discuția despre unitatea creștină aici ajunge, la o competiție de proiecte, unul instituțional și cele ale Bisericii, unul susținut prin inerție și titulaturi, iar altul prin dialog și integrare largă. Va fi interesant proiectul de unitate creștină adus de Biserică, comparat cu cel controlat instituțional, istoric.

Când vorbim despre proiecte de o astfel de complexitate atunci vorbim și despre susținerea lor în plenul Bisericii, nu gestionate în diferite comisii și comitete, nu îngropate în birocrăția statutare care omoară unitatea creștină într-o birocrăție instituțională. Proiectul actual al instituției, pentru unitatea creștină, este apărat prin titulaturile ierarhice, nu prin proprietatea, nu prin fezabilitatea acestuia. Nu are nici urmă de fezabilitate, dar este totuși susținut pe larg, evident prin control instituțional. Și asta printr-un statut de forță care elimină orice proiect viabil, orice discuție, orice pe subiect, în afară de propria gândire, în afară de vocea Sinodului.

Aceste proiecte de unitate creștină trebuiau să fie subiectul unei discuții largi în Biserică. Nu este dificil și pentru un Sinod să gestioneze o problemă de două milenii? Aș aminti acestui Sinod că înaintea sa au fost în istorie alte sute și mii de Sinoade, la fel ca acesta, în întreaga Biserică, în diferite Biserici locale, care au încercat să stăpânească subiectul și nu au reușit. Sunt sute și mii de cercuri ierarhice în istorie care au încercat să rezolve problema și nu au reușit. Poate pentru că problema unității creștine are nevoie de o abordare mai largă, în unitatea întregii Bisericii.

Există astăzi un Sinod în Ortodoxie pentru soluționarea problemei unității creștine? Atunci să fie clar că nu avem o soluție pe subiect. Pentru că Sinoadele sunt expresia unor soluționări, aduse în plenul și unitatea Bisericii. Cumva Sinoadele Ecumenice sunt soluții istorice pe subiecte largi ale Bisericii. Nu atrage nimănui atenția că în Ortodoxie nu există un act mare de adunare a Bisericii pentru soluționarea acestei probleme? Cumva o problemă de talia unui Sinod Ecumenic sau cu mult mai mult de atât, nu are o tratare ecumenică, ci doar una izolată, în diferite cercuri, care încearcă prin inerție să o rezolve. Deci nu avem o soluție de fapt.

Proiectul actual de unitate al Sinodului nu este viabil – Ecumenismul nu este ceva viabil. Complexitatea demersului și a problemei este ignorată de ierarhie care, în virtutea unor titulaturi, consideră că reușește să direcționeze o problemă de două milenii. Cumva încă un cerc ierarhic actual încearcă să facă ceva pe subiect. Dar nu numai că proiectul nu e viabil, ci și blochează orice discuție pe subiect, cu întreaga Biserică, și smintește și tulbură Biserica prin ieșirile largi din limitele ortodoxe, produse în Ecumenism nu doar de ortodocși, ci și de catolici și protestanți, într-o forțare teologică largă a tot felul de unități, produsă prin lipsa unei direcții generale în Ecumenism. Ortodoxia ar fi trebuit în Ecumenism să conducă și să controleze această discuție, nu să fie atrasă și să devină un actor pasiv la dispoziția protestanților și catolicilor în CMB.

Unitatea creștină nu are cum să aibă un chip al împlinirii prin astfel de inițiative precum Ecumenismul actual. Cea mai dramatică afirmație din toate discuțiile legate de Ecumenism este că proiectul ortodox pentru unitatea creștină nu este fezabil. Cumva dincolo de discuția despre logica dialogului și dincolo de încercările de formalizare ecumenică, internă, în unitatea Bisericii a acestei inițiative, dincolo de depășirile de limite, care nu pot fi acceptate, problema cea mai mare pare să fie lipsa unei soluții autentice pe subiect. Dacă Sinodul din Creta era o soluție autentică pentru Biserică, pentru ce se dorea să se abordeze, ar fi fost simțit astfel de Biserica întreagă. De aceea atâtea Biserici au fugit de acel Sinod, au adus o opoziție explicită. O direcție autentică în acel Sinod ar fi atras unitatea, ar fi potențat o coeziune în jurul unei decizii corecte în unitate, acceptată și primită de întreaga Biserică. Sinodul din Creta a fost simțit ca nefiind o direcție, o problematizare corectă pentru Biserică. Iar unitatea pornește de la a fi prezenți acolo toți, toate punctele de vedere ale Bisericii, nu doar un grup de control instituțional, care nu a reușit să se

pregătească pe subiect, care nu a înțeles cum trebuie pregătit subiectul, care nu a înțeles ce e de făcut într-un astfel de Sinod.

Sinodul din Creta e mai degrabă un fel de nedumerire generală a ierarhiei pe subiect decât o soluție. Ierarhia trebuia să găsească în Biserică sau să aducă acea teză de problematizare care să poată coagula Biserica în jurul unei direcții corecte pe subiect și să adune Biserica, pentru a fi dezbătută o soluție autentică a unității creștine. Pentru că nu vor fi două soluții, va fi doar una - nu pot exista două soluții. Acesta este rolul său. De înaltă judecată, de asumare canonică, de normare, de filtrare a ce nu este în adevăr, de facilitare și de integrare a adevărului întregii Bisericii, Biserica întregă fiind în adevăr, nu doar un Sinod, nu de monopolizare a contribuției în Biserică sub pretextul expertizei teologice maxime, nu de control instituțional absolut asupra direcției Bisericii în afara unei validări a propriei direcții.

Dumnezeu ar fi lucrat demult în Biserică, dacă ierarhia se smerea. Trebuia smerenie. Iar soluția unității creștine ar fi fost descoperită demult. Ar fi trebuit implicat și Dumnezeu în soluționare, într-un Sinod în care toți-ul Bisericii să fi adus vocea Duhului Sfânt. Cumva pentru ca vocea Duhului să fie prezentă este nevoie totuși de acest *toți* al Bisericii, nu de totul redus al Sinodului. Poate Sinodul nu a înțeles că Duhul Sfânt nu lasă totul în Sinod și varsă darurile Sale în întreaga Biserică.

Biserica este astăzi în derivă pe un subiect de o complexitate care nu poate fi gestionată prin inerție. Ierarhia astăzi păstorește în derivă Biserica pe acest subiect. Un înainte voinicesc în Ecumenism pare mai bun cu binecuvântare ierarhică, decât o discuție internă largă, cugetată, care are acea șansă să aducă o soluție pe subiect.

Cât de dramatică va fi o perspectivă asupra unei istorii de zeci de ani, de 100 de ani, când se va dovedi că a existat o soluție la îndemână, accesibilă, într-un dialog intern, soluție care a fost sfidată, ignorată – că soluția a fost în permanență în fața noastră, dar într-o perspectivă diferită. (Nu se poate să nu avem soluția unității creștine în fața noastră, într-o perspectivă care trebuie înțeleasă.) Va fi interesant când 100 de ani se vor dovedi a fi o dramă, și nu o realizare. Acel moment va fi cu adevărat interesant.

Astăzi Biserica este în derivă pe acest subiect, pierzându-se cumva pas cu pas în niște locuri în care istoric nu a mai fost. Istoric nu am avut așa ceva, CMB-uri și dialoguri bilaterale cu tot felul de propuneri care de care mai rău în afara adevărului, un nor apocaliptic întunecat care înconjoară creștinismul din toate părțile, venit din CMB, din Ecumenism, din toate propunerile și promisiunile de unitate, din toate aceste ispite, atât de tentante social, dar otrăvitoare și pierzătoare, aducătoare teologic de moarte. Cumva toate acestea arată debusolare, nicidecum organizare și coerență pe subiect.

Dacă Ortodoxia va avea soluția teologică, se vor găsi diferite forme de dialog care să poată fi în limitele ortodoxe care să aducă rezultate – ar trebui să depășim mai ușor discuția despre CMB și să insistăm asupra soluției teologice de fapt. Până nu vom avea soluția teologică putem încerca orice, că oricum nu va fi de folos. De aceea încercăm astăzi CMB-uri și tot felul de instituții fără sens, tocmai pentru că nu avem o soluție și doar încercăm la întâmplare, poate iese ceva din dialog.

Ortodoxia nu are de ce să participe în CMB, dacă are o soluție internă. Panica aceasta a participării în CMB vine dintr-o lipsă de încredere internă, dintr-o lipsă de soluție teologică, dintr-o lipsă de viziune. Vine din panica celor care nu înțeleg că unitatea

va veni printr-o soluție teologică, nu printr-o forțare teologică într-un dialog, fără o soluție care să fie la baza lui. Vine de la cei care nu au înțeles subiectul. Cumva panica pierderii unei oportunități ar trebui explicată celor care văd doar o oportunitate pierdută, dar nu văd împlinirea unui sacrilegiu teologic cum nu a mai fost vreodată și nici alte alternative cu mult mai bune pentru un dialog. Iar discuția aici este cu mult mai complexă decât despre CMB. Ortodoxia ar trebui să gândească mai bine poziția din care dialoghează, pentru că, dacă are soluția teologică, atunci e mult mai importantă poziția din care aduci dialogul, instituția de dialog din care vei transmite acest mesaj, pentru că oricum unitatea va veni. La asta ar trebui să ne gândim, nu la CMB.

CMB nu ne ajută cu nimic de fapt în toată această discuție. În primul rând, CMB nu e gândit să accepte soluția Ortodoxă. CMB nu o să salveze pe nimeni. Cei care visează că vor face ceva în CMB, nu vor face de fapt nimic. A lucra în panică, într-o disperare a unor oportunități care nu sunt acolo, agățați cu disperare de instituții care nu ajută cu nimic, dar care și produc entropie pe subiect, arată că nu se înțelege unde este problema de fapt și cum trebuie rezolvată. Neavând astăzi o soluție, titlaturile instituționale se agață cu disperare de orice fărâmitură de gând care le dă speranță cu privire la marele deziderat ortodox, al unității creștine. CMB e setat deja pe o soluție de compromis, pe un relativism, pe un gând că toți sunt egali și biserici – de aceea ni s-a cerut să numim protestantismul biserică și biserici, și de aceea ni s-a cerut să îi recunoaștem eclesiologic într-o formă sau alta. Să ne luăm gândul că în CMB se va putea aduce o altă soluție pentru o unitate corectă.

Convergența creștină nu ar trebui să fie subiectul unor instituții teologice mamut, a unor mamuți teologici neputincioși, care nu mai pot duce nimic teologic din cauza propriei greutate.

Ar trebui să fie subiectul unor dialoguri agile, în care să se vadă progres. În care să se vadă analiză, identificare a unor probleme, pași corecți de analiză, o metodă corectă a dialogului, nicidecum un mers înainte istoric pe un front al dialogului în care doar se confruntă de milenii enormele armatele de teologi ale fiecărei confesiuni, fără niciun rezultat. Un progres vizibil, sesizabil, cuantificabil, înaintarea în acest dialog, este ce trebuia să dea viața dialogului, nu instituții mamut care nu pot nimic, care nu au nimic coerent pe subiect.

Cineva trebuia să structureze deplin acest dialog, în toate punctele. Și acest dialog ar trebui condus de un manager, nu de un teolog. Trebuie să se înceapă discuții corecte pe subiect în Ortodoxie. Când se adună o listă largă și prea-lungă de probleme în Ecumenism și interne teologiei ortodoxe, nerezolvate, legate direct de convergența creștină, atunci natura problemei unității creștine devine una de management, nu teologică-dogmatică.

La un moment dat sinodalitatea va trebui să asume o soluție, cât timp sunt în lipsa uneia. Atunci vor lucra pe soluția altora cei care au pretins că au o soluție. Că vor sau nu, sinodalitatea va trebui să asume poziția Bisericii la un moment dat. Depinde acum cât de mult timp vrea și sinodalitatea să amâne acest lucru. Poporul creștin eterodox cere mântuire, ignorată astăzi de o sinodalitate care este izolată într-o bulă proprie, în care nu aude decât propria versiune a subiectului.

Delta-ul teologic pentru o soluție autentică a unității creștine este unul considerabil. Însă nu a fost încă pe deplin conștientizat, deși el este prezent ca idee în teologie de suficient timp. Cât timp va mai trece până se va realiza o conștientizare largă că trebuie altceva pe subiect? Asta pare să fi spus părintele Stăniloae. Lipsa de viziune istorică asupra soluționării problemei

nu este un motiv pentru inerție și pentru un blocaj instituțional maxim instituit pe subiect, pentru un blocaj asupra unei pseudo-soluții în Ecumenismul actual, blocat de ierarhie în această soluție din lipsă de opțiuni. Din păcate ierarhia nu are o viziune, nu reușește să producă o soluție și de aceea lucrează în inerție, nevăzând și nereușind să creeze una.

Ierarhia nu este infailibilă. Istoria este plină de căderi ale ierarhiei, iar ierarhia este vulnerabilă la cădere. Nu este plină de infailibilitate. Istoria ne spune o poveste deloc favorabilă poziției ierarhice. Primul mileniu ne arată o ierarhie vulnerabilă, nu una infailibilă. Astăzi statutul acordă o infailibilitate absolută ierarhiei, în pofida realității istorice. Astăzi în Biserică trebuie să ne protejăm de o cădere ierarhică. Pentru că va cădea prin ierarhie toată Biserica. Și astăzi credincioșii nu au niciun instrument la dispoziție conform statutului pentru a corecta ceva în Biserică. Nu există astăzi în statutul Bisericii ceva care să corecteze infailibilitatea ierarhică.

Modernitatea a adus prin instituționalizare și o infailibilitate ierarhică neexistentă istoric – ar trebui să fim extrem de atenți în Biserică la această realitate a statutului actual. Apare întrebarea, în acest caz: ce s-a făcut pentru credincioși în Biserică, ce mecanisme au fost puse la dispoziția credincioșilor, pentru a exista cel puțin un dialog deschis în Biserică, în această instituționalizare care nu a ținut cont de poziția reală a credincioșilor în Biserică? Nu este dialogul cel care ar trebui să corecteze direcțiile greșite ale Bisericii? Nu ar trebui insistat în statut mai mult pe dialog decât pe diferitele funcții, roluri și responsabilități?

Astăzi credincioșii trebuie să ia atitudine în Biserică pe acest subiect al unității creștine. Ar trebui modificat statutul, astfel încât

și credincioșii să aibă la dispoziție un instrument în Biserică pentru dialog. Ar trebui să se poată conform statutului organiza un Sinod și la solicitarea credincioșilor, acest lucru fiind deplin în spirit ortodox, ecumenic, evanghelic, în spiritul paulin de comunicare cu Biserica. (Cumva pierdem astăzi din Biserică esența Bisericii, „adunarea”, adunarea liberă, adunarea în spiritul comuniunii, al dialogului, adunare controlată și dictată astăzi doar instituțional. Adunarea are dreptul la dialog, nu la cenzură ierarhică.)

Astăzi nu ne mai adunăm pentru că există o nevoie largă, pentru că adunarea are nevoie de unitate. Cumva se migrează de la mentalitatea de comunitate în comuniune la mentalitatea de comunitate manageriată ca orice instituție, cu pârghii largi și puternice de control, fără posibilitate de a dezbate deciziile controversate. Responsabilitatea credincioșilor e astăzi înzecită față de istorie, neexistând un împărat, un alt mecanism de corecție și de putere.

Ierarhia nu știe astăzi să lucreze cu Biserica întreagă, nu doar cu aparatul administrativ. Sinodul din Creta arată nivelul de comunicare actual din Biserică, între sinodalitate și credincioși. Este o măsură a nivelului de comunicare actual intern. O problemă de comunicare din Sinodul din Creta, prezentă în dialog, nu a putut fi rezolvată deoarece nu a existat comunicarea corectă între Sinod și credincioși. Sinodul din Creta pune în evidență o realitate internă a Bisericii moderne, catolicismul intrinsec și lipsa de comunicare internă.

Sinodalitatea nu înțelege ce trebuie să facă pe această zonă de comunicare cu credincioșii. Este descoperită deplin pe această zonă. Nu are ceva pus corect la punct pentru a acoperi zona de comunicare. Și Sinodul din Creta, dar și problema calendarului, expun aceeași problemă, că sinodalitatea nu știe astăzi să aibă un

dialog cu credincioșii pe probleme mari și permite, lasă descoperite probleme care lucrează în Biserică și care aduc rupere, disensiuni, facțiuni ce se vor rupe la un moment dat.

De ce această lipsă de dialog? Deoarece este la dispoziția ierarhului și a ierarhiei împlinirea dialogului, care nu vor accepta niciodată o contestare a propriilor poziții și nici critica Bisericii. Ar trebui să existe și un mecanism pentru credincioși, la dispoziția credincioșilor, pentru a genera acest dialog, nu doar unul discreționar, la dispoziția ierarhiei. De aici acest dezechilibru intern, din lipsa de dialog.

Dar Biserica nu este doar a ierarhiei, ci și a credincioșilor, rămași după instituționalizare cu un singur drept, de a se supune, nicidecum cu dreptul de a crea un dialog larg în Biserică. De aici vin problemele în Biserică, de la o instituționalizare greșită, cu un drept unidirecțional, care blochează orice posibilitate de dialog și care permite unidirecțional o acțiune a ierarhiei. Ierarhia are dreptul să ignore credincioșii la discreție. Acest drept unidirecțional este o problemă care nu prea poate fi compensată decât printr-un alt mecanism de putere. În istorie a existat puterea împăratului, puterea laică ajutând și împingând astfel de situații într-o direcție sau alta. Dar astăzi ce putem face cu unidirecționalitatea ierarhică din Biserică, mai ales pe astfel de probleme precum Ecumenismul?

Excesul ierarhiei, care istoric era controlat de împărat, astăzi nu are niciun mecanism de compensare. Astăzi ierarhia nu are niciun mecanism de control. Iar istoria de 2.000 de ani arată că trebuie să existe unul. Care este astăzi acest mecanism de control? Nu ar trebui să existe o instituție de dialog larg cu credincioșii, cumva pus la punct un mecanism de dialog?

Ierarhia nu va mișca niciun deget pe subiectul Ecumenismului. Ierarhia este într-o stare de negare, de respingere, este blocată în acest subiect. Credincioșii vor trebui să rezolve problema aceasta, nu ierarhia. Ierarhii sunt depășiți complet de această problemă și nu știu să o abordeze. Iar credincioșii trebuie să ajute. Ierarhia nu are capacitatea de a debloca în Biserică această problemă legată de Ecumenism. Este încurcată în povestea curentă a Ecumenismului și în propria ei versiune despre unitatea creștină și nu reușește să se descurce singură din încurcătura în care este.

Dacă teologia este astăzi ca în catolicism, dedicată doar clerului și ierarhiei, Ortodoxia adoptând acest model catolic de separare internă, atunci este o problemă largă de catolicizare a Bisericii, în care Bisericii și credincioșilor li se spune că teologia este prea complicată, sau că nu sunt la nivelul la care să priceapă adânc teologia și nu sunt la nivelul la care să aducă o poziție coerentă. Este greșit să vezi teologia rezervată doar unei caste izolate de teologi, așa cum se centralizează orice discuție în Biserică, doar în Sinod.

Ierarhia este depășită de realitatea acestor timpuri. Trăiește într-o viziune a unei ierarhii infailibile, istorice, uitând de capacitatea actuală a Bisericii, trăind într-o iluzie a unei caste ierarhice istorice infailibile. În fața unor organizații moderne cu mult mai complexe decât cea a Bisericii, managementul ierarhic este depășit de realitățile unor realități moderne, de realități mult mai complexe decât importanța unei titulaturi ierarhice. Managementul ierarhic nu face față cerințelor moderne ale unei instituții, nefiind comparabil cu unul similar din alte organizații actuale. Nu dovedește o înțelegere de bază a problemelor de rezolvat în Biserică, între care o structură organizațională care să răspundă și să fie educată într-un spirit actual de management.

Biserica are astăzi o problemă în zona de management, problemă care se vede în nenumărate instanțe, neavând oameni pregătiți corect. Teologii nu sunt manageri, dar sunt ușor erijați în poziții de responsabilitate, care ar avea nevoie de cu totul alte competențe, nu de o parcurgere a unor cursuri de teologie, ci de competențe exterioare Bisericii, de mulți ani de practică în organizații largi, cu practici de management solide. De aici și incapacitatea de soluționare internă pe diferite probleme interne ale Bisericii, de rezolvare a problemelor complexe. Pentru că aici ajungem, la incapacitate de dialog, de rezolvare a diferitelor probleme ale Bisericii.

Probleme de tipul unității creștine, Ecumenismul, necesitățile unor instituții de dialog, de comunicare sistematică între credincioși și sinodalitate, sunt probleme care au nevoie de perspective mult mai largi decât cele actuale, interne, teologice, pentru a părea că pot fi rezolvate prin câteva cursuri teologice sau printr-o expertiză internă. Sunt adresate cu totul altfel în organizațiile din afara Bisericii și la nivel de abordare și soluționare au o cu totul altă variantă decât ce se face în Biserică, încercări aduse de teologi, nearticulate, dar care conform unor titlaturi par a fi ceva important în ochii celor care nu au experiență de fapt pe acele zone. Poate sunt mari în ochii teologilor, dar nu în fața unor ochi din afara Bisericii.

Pe diferite zone problematice trebuiau oameni cu experiență, care să le rezolve și nu să le încurce, nu să explice managerilor din afara Bisericii cum se rezolva probleme organizaționale complexe, probleme complexe de management, de comunicare. Ierarhia are nevoie de ajutor pe zona de management și comunicare, pe zona organizațională complexă, din partea celor cu experiență în organizații care stresează la maxim aceste nivele, nu să explice Bisericii că ierarhia le știe pe toate și cum credincioșii

ar trebuie să asculte pasiv, când credincioșii sunt expuși cu mult mai mult în organizațiile în care lucrează la probleme cu mult mai complexe decât cele ale ierarhiei. Ierarhia nu e atentă că desfășoară un management care ușor poate fi analizat și comparat cu managementul unor organizații moderne și care nu răspunde de fapt și nu poate acoperi, prin lipsa de experiență, cerințele moderne de complexitate ale Bisericii. Management se face și în alte organizații, nu doar în Biserică.

Ierarhia ar trebui să beneficieze astăzi de experiența largă în management organizațional existentă în Biserică, cu mult mai mult expusă unor probleme complexe, decât să pretindă la nesfârșit o expertiză care nu este acolo și să monopolizeze o decizie care nu are un nivel de calitate și de analiză corect. Și în virtutea acestei comparații să accepte feedbackul Bisericii și să nu se mai încăpățâneze în titlaturi ierarhice, descoperite când e vorba de analiza competențelor în zona de management și în zona de management organizațional și comunicare, pe inițiative complexe. O titlatură ierarhică nu va acoperi niciodată expertiza largă în management și comunicare, dobândită în zeci de ani, în organizații complexe, oricât de mare ar fi titlatura. Nu are de unde să producă un nivel comparabil de experiență cu cel exterior Bisericii.

De ce discuția despre Ecumenism duce și e polarizată în zona de management? De ce discuția despre problemele actuale din Biserică converge către o zonă de management larg, comunicare, zonă organizațională în diferite direcții? Deoarece sunt luate multe decizii de impact, decizii luate la întâmplare, luate în virtutea unor titlaturi și nu în virtutea unei experiențe pe zona de management. Pe zona de management întotdeauna trebuie manageri care să aibă acest exercițiu larg de rezolvare, de soluționare, de organizare, nu doar o titlatură ierarhică mare. Deoarece nu există o actualizare organizațională în Biserică, conform cerințelor unei organizații

funcționale, eficiente, moderne, lipsă de eficiență de management și organizațională, văzută în nenumărate inițiative ale Bisericii.

Efortul de management din discuția despre unitatea creștină este mult subevaluat, mult subdimensionat. Nu are nicio legătură cu necesarul real, cu competența necesară. Și de aici impresia unor titulaturi că pot stăpâni ceva de care nici cu gândul nu se ating de fapt. A pretinde poziții atât de mari în Biserică o expertiză largă în fața unei Biserici întregi, expuse în organizații cu totul diferite, cu cerințe și cu expertiză cu mult mai largă, poziționează ierarhia în fața unei situații în care explică unor manageri cu experiență enorm de largă cum se face management, și pretind supunere, ascultare, pe o zonă de management și de competență pe care nu o acoperă de fapt. E un derizoriu această poziționare.

Stăpânirea unor dogme nu este echivalentă cu stăpânirea unui instrument extins de management. O expertiză largă în teologie nu este echivalentă cu o expertiză în management. Cumva organizațiile exterioare au mecanisme cu mult mai puternice de dialog intern, un fel de sobornicitate internă, de Sinoade, în care dialogul-comunicarea devine un element obligatoriu în orice organizație modernă care își dorește o viabilitate și unitate internă. Și în alte organizații sunt mecanisme echivalente Sinoadelor, nu doar în Biserică, și se poate face astăzi o paralelă între mecanismele interne ale Bisericii, legate de comunicare, și cele din alte organizații. Dar alte organizații au grijă cu mult mai mult la modul în care acestea sunt gândite, la participare, la contribuția adusă în acestea, tocmai pentru același lucru, pentru unitate internă, pentru beneficiile aduse de o comunicare internă largă, structurată.

Ierarhia nu a înțeles încă propria poziție într-o societate care e mult mai complexă decât viziunea limitată, internă, istorică

a acesteia. Astăzi ar trebui să înțeleagă realitatea exterioară Bisericii. Altfel ar fi cerut de mult ajutor pe nenumărate probleme ale Bisericii. Ierarhia ar trebui să se smerească și nu să pretindă precum în Creta supunere de la cei care pot ajuta Biserica în nenumărate dimensiuni, de la cei care au expertiză cu mult mai multă în comunicare, în management, decât e văzută astăzi intern în Biserică. Biserica nu poate fi redusă doar la o dimensiune teologică, nu poate fi guvernată doar prin această dimensiune.

Ierarhia e pe această problemă a unității creștine într-o poziție de a primi ajutor larg, în nenumărate dimensiuni, nu de a invoca la nesfârșit titlaturi mari, dar mici pe partea de management în fața altor organizații exterioare. Discuția despre toate aceste probleme menționate converge mult în zona de management a Bisericii, zonă care nu e acoperită corect la nivelul de complexitate cerut de inițiativele actuale ale acesteia. Iar aceasta este o realitate care se confirmă ușor din exterior, în urma unui audit făcut de specialiști, pe această zonă a Ecumenismului, a progresului teologic, care trebuia asigurat printr-o inițiativă corectă de management.

Iar aroganța teologică dobândită după câteva cursuri de teologie, în urma cărora știi sigur că Ortodoxia e dreaptă și că restul, management, comunicare, sunt ceva secundar, e cea perpetuată și cultivată astăzi în Biserică, în care pe baza acestei aroganțe se iau decizii în toate direcțiile, dar numai în cele bune nu, când deciziile de management se iau pe baza unei experiențe largi, nu neapărat teologice. Și toți trebuie să se supună dreptății, aroganței teologice și titulaturii, inclusiv protestanții și catolicii. Cumva competența teologică ține loc în Biserică de orice altceva.

Teologii nu se întrebă care e totuși problema cu catolicii și protestanții? E la noi sau e la ei? Și dacă e la noi, ce căutăm în

Ecumenism? Părintele Stăniloae a adus un prim răspuns la această întrebare. Și-a pus o întrebare capitală pentru această problemă. Și a început cu discuția despre localizarea problemei, despre natura acesteia, despre diferitele dimensiuni ale acestei probleme, în scurta sa frază găsim de fapt o teologie întregă pe acest subiect. A început deja un astfel de demers de problematizare, de aflare a problemei unității creștine, de căutare a unor coordonate pentru un ecumenism ortodox, de căutare a unei soluții eclesiologice la problema intercomuniunii. A așezat un fundament de direcție, fundament pe care am încercat și eu să construiesc o teologie a unității creștine.

Ce am făcut în toate aceste lucrări aduse pe subiect a fost făcut deja de părintele Stăniloae acum foarte mulți ani, un efort de problematizare, de găsim a unor coordonate, a unui răspuns la problema intercomuniunii, un început în direcția de problematizare a unității creștine. Efort ce trebuie continuat sistematic de Biserică. Direcția cumva e văzută deja istoric de Biserică. Astăzi doar trebuie organizare pe această direcție. Iar ierarhia e într-o ipostază deloc fericită, în care a avut soluția în fața sa, a avut un fundament pentru o soluție, și nu a înțeles nimic din acesta. În fața acestei realități ierarhia ar trebui să înțeleagă exact ce poate pe probleme complexe, dar și cum ar trebui să le abordeze prin integrare, prin contribuția întregii Biserici, și să își înțeleagă rolul precis în Biserică, nu de monopol în toate direcțiile, să își asume un rol de facilitare, de integrare, de normare, de asumare canonică a contribuției întregii Biserici, nu de monopolizare și dictare teologică, pe ceva care îi depășește.

Exact această poziție a ierarhiei pe această problemă, faptul că nu au văzut soluția zeci de ani, deși ea a existat în Biserică, cimentează pentru vecie nevoia de sobornicitate a Bisericii, de dialog larg, în care ierarhia nu poate aduce analiza necesară pe

diferite subiecte, și are nevoie de ajutor de la Biserică. Faptul că a existat în tot acest timp o soluție în Biserică, dar că nu a fost înțeleasă și adusă chiar de ierarhie, arată că sobornicitatea nu va putea fi niciodată suprascrisă doar printr-un Sinod, sfidată. Tot Biserica va aduce o direcție pe această discuție despre unitatea creștină și despre Ecumenism. Iar rolul Sinodului este de facilitare a unei discuții largi, de integrare, de normare, de asumare canonică. Expertiza în management în organizațiile moderne depășește cu mult expertiza internă a Bisericii. În subiectul unității creștine este o diferență mare între pretențiile și actualul pe subiect.

Sfidarea adusă de ierarhie Bisericii (precum în Creta) este nepotrivită în fața nevoii de a fi ajutați și în fața situației în care au avut soluția unității creștine în fața lor, în ce a zis părintele Stăniloae, și nu a înțeles nimic din aceasta. Managementul și expertiza exterioară, cele două necesități ale acestei zone de discuție despre unitatea creștină, sunt larg descoperite în Biserică, nu sunt stăpânite în mod absolut. Ierarhia ar trebui să facă un gest de pocăință în fața Bisericii pentru Ecumenism, nu să continue marșul unui discurs asupra propriei infailibilități (precum în Creta), dovedite a fi neputință de statusul de fapt al lucrurilor.

Suntem în clasa pregătitoare pe subiectul unității creștine. Cam asta e realitatea actuală din Biserică, pe subiectul unității creștine. Cam asta este problema unității creștine, lipsa expertizei în management și lipsa specifică teologică și exterioară pe subiect, controlate de titlaturi care nu au nicio legătură cu subiectul. Acestei expertize invocate pe subiect i-ar trebui pusă o întrebare: dacă a problematizat acest subiect cel puțin la nivelul adus de părintele Stăniloae, dacă a găsit o soluție pe acest subiect.

Oricât efort ar depune teologii pe subiect, trebuie să înțeleagă în toată această problemă că le lipsește un instrument de

analiză și o perspectivă teologică diferită. Le lipsește un instrument de management și o perspectivă exterioară. Acestea în mare lipsesc pe subiect. Iar aici e nevoie de cineva din afară, care să aibă o formare majoritar externă, nu una internă, pentru a putea aduce un audit necesar pe această problemă.

Din interiorul Bisericii nu va putea nimeni să facă unitatea creștină, să aducă un nivel de problematizare suficient de puternic. Și asta pentru că este nevoie de o schimbare a status-quo-ului teologic istoric, este nevoie de o contestare deplină a unei inerții teologice istorice, a unui sistem teologic care nu poate funcționa decât prin conformism, pentru că este nevoie de contestarea unui sistem de management care nu știe decât propria versiune a subiectului și o inerție istorică. O soluție pentru unitatea creștină nu va putea fi niciodată adusă din interior, fiind egal o contestare pentru evoluție a nenumărate lucruri din Biserică. Nu va fi găsită la vreun teolog din circuitul teologic intern o astfel de problematizare.

Ierarhia ar trebui să se oprească pe subiectele unității creștine și Ecumenism și să cugete întâi la ele. Pentru că este descoperită în nenumărate dimensiuni și călăuzește Biserica în derivă, într-o presupunere largă asupra a ce este unitatea creștină. Ar trebui să se gândească mult mai atent la cât de expusă și descoperită este în această discuție, că nu are de fapt nimic, niciun punct de plecare de la care să plece corect în discuție. Dar totuși merge pe o cale care nu se știe unde va duce. Poziția descoperită a ierarhiei pe subiect ne arată de fapt distanța între ce se spune de către ierarhie pe subiect și unde este de fapt realitatea asupra acestuia. Dacă e nevoie de o soluție exterioară și ierarhia insistă pe percepția unor competențe istorice nu va face decât să fie în permanență în derivă. S-ar putea să nu aibă nimic pe subiect și

doar să se hrănească din iluzia unei moșteniri istorice care nu are puterea deplină să rezolve acest subiect.

În permanență ierarhia a încercat în istorie să domine această zonă teologică și administrativă. Teologia Bisericii este însă adusă din diferite zone ale Bisericii, de exemplu și de monahi precum Sfântul Maxim Mărturisitorul și Sfântul Grigorie Palama (monah la vremea disputelor teologice), o contribuție dintr-o zonă neierarhică a Bisericii, contribuție care ar trebui gândită și în acest subiect al unității creștine. Tocmai această dorință de dominare ar trebui controlată prin dialog larg cu Biserica, prin acceptarea unui dialog larg, deschis, prin acceptarea unei critici, nu perpetuată prin eliminare din statut a oricărei pârgii de dialog și nu prin ignorarea continuă a Bisericii.

Dincolo de învățătura ortodoxă „să nu judeci” și „să nu judeci ierarhia”, totuși există și o învățătură legată de corectarea internă, mai ales la nivelul întregii Biserici, care trebuie să existe în comunitate, corectare care trebuie făcută atunci când este nevoie, pentru care trebuie să existe o discuție în întreaga comunitate, mai ales când afectează întreaga Biserică. Nu ne putem ascunde la nesfârșit pe problemele mari ale Bisericii, și învățătura Bisericii nu este de ascundere, ci de corectare, de asumare, de pocăință. Astfel de discuții nu avem voie să le ocolim în Biserică.

Această discuție despre unitatea creștină are din punctul meu de vedere mai multă nevoie de un manager decât de un teolog. Ar trebui gândită puțin altfel. Discuția despre unitatea creștină are o specificitate anume, care implică o altfel de soluție pentru convergența creștină decât se așteaptă teologii. Va implica întâi o discuție extrem de largă despre un nivel de management care trebuie asigurat acestei inițiative, nivel de management care nu va fi oferit niciodată din interiorul circuitului teologic istoric.

11. UN SINOD AL UNITĂȚII CREȘTINE

Trebuie adus un dialog larg pe acest subiect până vor fi înțelese precis coordonatele de problematizare, de management, teologice, logistice, pentru tot ce înseamnă discuția despre unitatea creștină, Ecumenism și Sinodul din Creta. De la un punct încolo pe orice problemă trebuie oprit scrisul și trebuie început un dialog larg. Dacă pe probleme teologice punctuale ale Bisericii, precum cele din Sinoadele Ecumenice, care nu au o lărgime atât de mare precum discuția despre unitatea creștină, Biserica a alocat resurse în două direcții, timp de dezbateră, dar și un cadru larg de discuție în Biserică, un Sinod, problema unității creștine impune o abordare cel puțin similară. Este deschisă de mult prea mult timp și este de o complexitate mult prea mare pentru a nu fi gestionată cel puțin similar.

Cumva debusolarea și lipsa unei teze de referință asupra acestor coordonate ne arată precis că nu este înțeleasă problema în Biserică și că până la ora actuală există încercări, dar nu o soluție. Biserica încearcă să aducă propuneri, dar nu a reușit până astăzi să aducă o soluție. Cumva toate aceste încercări aduse pe subiect în Biserică sunt un factor declanșator pentru un Sinod al Unității Creștine, dovedind și arătând o lipsă largă de soluție, un status curent de analiză, dar și o complexitate atât de largă pe un subiect, complexitate care ar trebui gestionată într-o plenitudine teologică, nu prin inerție și prin încercare.

Biserica este într-o zbatere internă largă pe subiect, cu nenumărate propuneri în diferite dimensiuni, lucru care arată că *faza în care suntem în Biserică pe subiectele unității creștine (problematizarea unității creștine, soluția teologică) și al Ecumenismului (cadrul de dialog, soluția logistică) este una de*

analiză și dezbateri, nu una de soluționare și nici de implementare a unei soluții. Suntem departe de o soluție și de implementare și doar încercăm diferite lucruri în diferite direcții, poate va ieși ceva. Astăzi doar se construiește arhitectura unei soluții, arhitectură văzută cumva de zeci de ani, care e nevoie să fie cumva dezbătută și finalizată ca propunere.

Astăzi ierarhia nu a înțeles poziția în care Biserica este pe subiect și într-o derivă teologică largă duce Biserica în valurile unui ocean interconfesional agitat profund de această discuție despre unitatea creștină, care în Ortodoxie nu are o soluție nici teologică, nici logistică. Trebuie oprită toată această deusolare generală internă ortodoxă și trebuie adusă coerență pe subiect.

Depășirea acestei faze interne de analiză și problematizare ar fi fost văzută prin apariția unei teze care să aibă coerență largă în toate direcțiile discuției, a unei teze care să fi fost primită de Biserică drept referință pentru discuție. Iar atunci ar fi fost și oportună o discuție largă în Biserică despre acest subiect, un Sinod pentru subiect, pentru a discuta deplin o soluție și implicațiile acesteia asupra Bisericii, dar și pentru a asigura unitatea Bisericii pe acest subiect.

Dezbaterile teologice istorice au fost depășite tocmai de astfel de teze, care au avut puterea să aducă coerență pe un subiect, să arate un nivel de analiză corect, capabile să aducă o convergență internă, și au indicat un nivel de maturitate al discuțiilor și analizei, un nivel de soluționare, pe baza căruia să se poată trece la o dezbateri și la o adoptare a unei soluții în Biserică. Aș vrea să văd în Ortodoxie o teză de coerență pentru unitatea creștină care să acopere direcțiile menționate mai sus.

Fazele acestea de găsire a unui punct de pornire în analiză, de organizare a analizei, problematizare, strategie de soluționare,

soluționare efectivă, unitate în soluție, implementare, trebuie urmărite mai atent în toată această discuție, pentru că de la un punct încolo este evident în ce fază suntem, indiferent de retorica instituțională. Iar o soluționare sistematică presupunea parcurgerea coerentă a tuturor acestor faze, pe acest subiect al unității creștine, în unitate teologică largă, nu o inerție dezorganizată într-un Ecumenism care nu are niciun fel de coerență. Complexitatea acestuia impunea o astfel de abordare. Cumva era nevoie de o abordare largă de management, pe un subiect teologic extrem de larg, extrem de complex, care este prin excelență subiectul unui management foarte larg și specializat.

Lipsa unei teze de coerență largă spune clar unde suntem și unde nu suntem pe subiect. Suntem în punctul de a dezbate în Biserică subiectul, nu în punctul de a începe discuții interconfesionale în exterior. Nu suntem în acel punct, pentru că avem de lucru în interior. Iar cei care doresc o forțare a dialogului extern că poate va ieși ceva, expun inutil Ortodoxia și potențează universal o erezie, o scenă apocaliptică, în care Ortodoxia nu e pregătită pe subiect, nu are o soluție, dar îi entuziasmează pe toți cu un discurs puternic despre unitate. Astăzi noi potențăm un context universal al unei discuții largi despre unitate, context cum nu se poate mai greșit. Discuția universală de astăzi despre unitate a devenit o iresponsabilitate largă.

Cumva trebuia gândit în dialogul interconfesional în formatul problemă-natură-analiză/completare-soluție, nu în inerția istorică a repetării tezelor istorice ortodoxe. Trebuie cumva o schimbare de paradigmă în modul în care abordăm fiecare subiect din dialog. Iar aici teologia istorică nu poate ajuta, fiind deja blocată în modul istoric de abordare a teologiei, al analizei și a dialogului. Din interiorul teologiei nu se poate contesta status-quo-ul modului în care au fost făcute istoric analizele, statusul

istoric al analizei din zona dialogului interconfesional, de aceea e practic imposibil să aduci din circuitul teologic intern istoric toate analizele suplimentare necesare pe fiecare subiect. Și e nevoie de un manager, cu o capacitate critică largă și extrem de precisă, care să fie capabil să direcționeze corect acest aport de analiză necesar pe fiecare subiect, dar și soluționarea precisă a fiecăruia.

Toate aceste subiecte din dialogul ecumenic au probleme care trebuie adresate puțin altfel, nu printr-o repetare a unor teze și fraze aduse istoric în discuție. Zidul construit istoric de Ortodoxie împotriva diferitelor propuneri ale altor confesiuni nu este egal cu o punte de convergență. Noi am construit un zid de apărare împotriva ereziilor, nu atât o punte de convergență. Diferențele mici se mai pot corecta într-un fel, dar chestiile mari au nevoie de soluții sistemice, discutate pe larg. Au nevoie de soluții acceptate, gândite. La fel e și o soluție teologică pentru unitatea creștină. O astfel de soluție nu e ceva de expediat într-o discuție minoră, ci de obținut un acord teologic larg al Bisericii.

Astăzi nu știu către care teză se poate arăta în Biserică, teză care să aibă această coerență în toate dimensiunile necesare discuțiilor despre unitatea creștină și Ecumenism, despre soluția teologică și logistică pentru această inițiativă. Acesta este unul din factorii declanșatori pentru un Sinod pe subiect, existența unei teze care să aducă o coerență puternică pe subiect, o teză care să reușească să stăpânească discuția în general, să aducă direcții și soluții. Iar dacă nu există o teză, atunci cel puțin să se înceapă o discuție în plenul Bisericii, pornind de la un program, de la o agendă pentru discuție. În afară de teza propusă ca o teologie ortodoxă a unității creștine, nu știu să existe în Biserică o teză largă pe subiect, în toate dimensiunile acestei discuții. Și la fel, nu știu să existe adus un program și o agendă a discuției în afară de cea propusă pe subiect. Când o să văd o teză largă de coerență adusă

pe subiect, atunci o să cred în discursul adus pe aceasta, pentru că se va vedea corect o stăpânire a subiectului. Până atunci, trebuie ca fiecare dintre noi să aducem contribuții în această propunere, până vom ajunge la această coerență necesară unei teme unice în istoria Bisericii.

Astăzi în Ecumenism se merge înainte nu pentru că s-a înțeles statusul de fapt al lucrurilor. Iar ierarhia nu înțelege statusul actual al lucrurilor, că de fapt nu a avut niciodată un control real asupra lui. Când reușești să scrii atât de multe pe un subiect teologic, încât ajungi să parcurgi întreaga teologie ortodoxă din această zonă a dialogului interconfesional, atunci cu siguranță complexitatea acesteia indică o necesitate de dialog și de acord teologic larg intern în Biserică.

Complexitatea acestui subiect ar trebui să dea de gândit celor care nu mai sunt mișcați de nimic din ce spune Biserica. Pentru că este o complexitate care nu va putea fi gestionată niciodată în forum redus și fără contribuții largi din partea celor care cunosc mai bine subiectul, celor din Biserică preocupați de acesta. Și abia începem de fapt discuția despre subiect, și cine știe câte mai avem în față de acum înainte. Ar trebui să fim puțin mai responsabili pe subiect și să renunțăm la un orgoliu instituțional care nu ajută cu nimic. Este mult necesară o discuție largă pe subiect. Nimeni nu l-a putut stăpâni până acum și cine știe cât mai este de lucru pe el. Acest subiect este și un fel de apel generalizat la responsabilitate teologică, instituțională, ierarhică, la renunțarea la orgolii care fac doar rău în acest subiect, apel adus pe acest subiect chiar de problema discutată.

Și există o regulă nescrisă a comunicării instituționale. Când problemele și discuțiile în scris pe un subiect capătă o anumită complexitate, sau când nu pot fi expediate ușor, într-un exercițiu limitat, atunci e nevoie de o discuție. Pentru unitatea creștină și Ecumenism e nevoie de o discuție largă, pentru că nu pot fi clarificate doar expediindu-le în comunicări scurte, care nu pot clarifica subiectul.

Pentru a discuta și avea o soluție pentru aceste subiecte propun un *Sinod al Unității Creștine* cu patru părți, cu trei sesiuni de problematizare și una pentru a decide următorii pași în Ortodoxie pentru subiect, la trei luni fiecare discuție:

1. Prima discuție despre problematizarea unității creștine
2. A doua despre Ecumenism, despre cadrul de dialog
3. A treia despre Sinodul din Creta
4. Ultima despre următorii pași în Ortodoxie pe subiect
5. Discuții câte patru zile pe săptămână, luni-joi, cu vineri și sâmbătă pentru eventuale depășiri și concluzii, sau în funcție de complexitatea temei
6. Fiind câteva subiecte mari, nu ar trebui îngrămădite pentru expediere într-o singură sesiune, pentru expedierea formală a subiectului, ci ar trebui permis timp suficient pentru cugetare pe fiecare subiect.
7. Un astfel de Sinod local care ar trebui și care poate fi desfășurat rapid, ar trebui adus apoi în unitatea Bisericii, într-un Sinod Pan-Ortodox, care să aducă o unitate largă în Biserică pe subiect.

Pentru *pregătirea Sinodului* ar trebui să existe o fază premergătoare Sinodului, timp de 3-6 luni:

1. Din punctul meu de vedere, tezele capitale de susținut într-o discuție în Biserică sunt:
 - a. Teza unității și ruperii Bisericii, alături de teza primatului ca factor centrifug, de rupere, adică impactul eclesiologic al primatului
 - b. Teza protestantă
 - c. Acestea sunt cele trei teze care ar trebui susținute în fața Sinodului, în fața întregii teologii și a Bisericii, pentru evaluare, pentru a avea o teză de pornire în dialog.
 - d. La fel, e nevoie de teze pentru unitatea creștină, Ecumenism, Sinodul din Creta, într-o agendă detaliată, cuprinsă într-o altă lucrare („*Programul discuției despre unitatea creștină, Ecumenism și Sinodul din Creta*”).
 - e. Ar trebui solicitat de la întreaga Biserică contribuții și o critică a teologiei propuse, pe punctele majore aduse, dar și pe fiecare din punctele mari din Sinod. Contribuțiile să fie în cele trei direcții: problematizare, coordonatele unui ecumenism ortodox și discutarea Sinodului din Creta.

În șase luni se poate organiza un Sinod al Unității Creștine, o discuție largă asupra temei, dacă există bunăvoință. Și ar trebui desfășurat în timp, în decursul unui an, pentru a exista timp pentru discuții interne în Biserică, pentru a permite Bisericii să cugete pe acest subiect:

- Nu e un subiect care să fie grăbit, expedit, pentru a bifa din partea ierarhiei un act de bunăvoință pe subiect și pentru a-l închide rapid. Un astfel de Sinod nu e un act de bunăvoință, e un act ontologic al Bisericii.
- Obiectivul unui Sinod este obținerea unei discuții, a unei analize, a unei direcții corecte, începerea unei discuții autentice despre problema unității creștine.
- Nu se poate din punctul meu de vedere merge înainte în subiect și nu se va obține unitatea creștină fără această abordare.

Mulți visează la călugărie și la fapte mari duhovnicești și distrug totul în viața asta visând la cele mari, neputând să le facă pe cele mici. La fel e și Ecumenismul care, visând la cele mari, la o unitate care nu s-a făcut atâta timp, calcă toate dogmele în picioare, calcă Biserica în picioare, poate va reuși un compromis pe care să-l numească unitate.

Dacă Ortodoxia nu are și nu a avut puterea internă de convergență, unica posibilitate actuală de unitate în creștinism va fi prin forțare, prin compromis, adică o cădere a Bisericii. Trebuie atenție, pentru că dacă nu avem intern în Ortodoxie putere de convergență, pragul necesar pentru convergență nu va fi depășit niciodată (cum se speră) și nu se va ajunge la unitate pe această cale, ci se va ajunge la sacrilegii istorice, la cădere, la erezie, la o unire forțată. Și istoria spune că nu avem această putere internă.

Cumva *forțarea teologică* devine modul de lucru de facto actual în Ecumenism, din cauza lipsei interne de putere de convergență, Sinodul din Creta fiind un astfel de exemplu. Din cauza lipsei de soluții pentru unitatea creștină și Sinodul din Creta este tot o astfel de forțare a subiectului. De aici și noile inovații teologice precum eclesiologia ecumenistă, bisericile nedepline și

diferite alte propuneri care sunt tot felul de forțări teologice în diferite dimensiuni, pentru a soluționa ceva ce nu a fost înțeles, forțări teologice continue în diferite direcții, neînțelese de unde au apărut și de ce vin în acest mod. Propunerile de acest tip vin pentru că metoda dialogului este greșită, pentru că Ortodoxia nu a reușit să aducă o metodă corectă a dialogului.

Și când toți din dialogul interconfesional își vor pierde răbdarea, forțarea teologică va deveni de facto-ul de acțiune al Ecumenismului. Și atunci se vor întâmpla toate relele posibile ale unei apocalipse religioase universale. După 100 de ani de dialog lucrurile încep să fie abordate diferit și se vede deja că mulți dintre conducători și-au pierdut deja răbdarea. În acest scenariu nu putem decât să le urăm ecumeniștilor să spere în continuare la tot felul de unități, în fața unei ispite apocaliptice. Această ispită din Ecumenismul actual este una extrem de serioasă. Nu va mai putea fi recuperată o astfel de cădere a Bisericii. Este tratată cu multă superficialitate această situație și ispită.

Forțarea teologică va deveni cădere generalizată în lipsa unei soluții autentice în această discuție. Până nu va exista această soluție internă, va trebui să procedăm în condiții de siguranță, nu într-o euforie universală sau într-un triumfalism ortodox. De asta au strigat sfinți și teologi ai Bisericii împotriva Ecumenismului, strigăte care nu au fost auzite de ierarhie. De asta antiecumenismul strigă atât de tare împotriva Ecumenismului. Poate în ultimul ceas se va înțelege că suntem pe marginea unei prăpăstii. Cei care sunt pierduți într-o visare la o unitate merg pe o cale a pierzaniei întregii Biserici. Roadele de astăzi ale Ecumenismului sunt ale forțărilor teologice largi, nicidecum vreun rezultat al convergenței teologice.

Lucrăm spre pierzarea noastră astăzi, dacă nu avem o soluție teologică, nu pentru mântuirea altora. La cum este creat

cadrul universal de dialog adus în Ecumenism, acesta va deveni o cădere generalizată. Pentru că forțarea teologică este semnul cel mai clar al lipsei unei soluții, dar și a unei căderi care este în fața noastră, văzută în nenumăratele uniri și unități produse prin forțare. Acele strigăte în Biserică împotriva Ecumenismului, aduse de mari teologi, de mari sfinți, de credincioși, nu sunt degeaba. În discuția despre cadrul de dialog, primul punct era siguranța cadrului de discuție, deoarece o discuție despre unitate în general și despre unitatea creștină în particular are o șansă istorică de a deveni o apocalipsă religioasă universală.

Conceptul de unitate este unul excepțional de puternic și va genera mișcări ample, în diferite direcții, într-o discuție universală. De aceea de aici trebuia începută discuția despre unitate, de la un cadru sigur de dialog. De aceea discuția despre unitatea creștină implică o expertiză largă în management organizațional, într-o capacitate de a înțelege la nivel de organizație și instituție cum trebuie o astfel de instituție să arate pentru o astfel de misiune, să aibă un chip ortodox, o viziune ortodoxă și să poată aduce convergență creștină în timp, fără să degenereze în erezii apocaliptice.

Primii pași de făcut astăzi în Ortodoxie pe acest subiect sunt de a opri orice inițiativă externă, de avut o discuție internă largă, pentru a găsi o soluție teologică și pentru a discuta un cadru logistic de dialog. Pentru că prin abordări superficiale, nestructurate, neorganizate, nediscutate, nu se va ajunge nicăieri. Și vom ajunge în același punct în care se încearcă neorganizat diferite abordări, dar care nu sunt de fapt o soluție gândită. Ecumenismul este un ciclu continuu al unor incrementări nereușite pe subiect, venite din aceeași cauză, din lipsa unei soluții.

Această arhitectură a unității creștine este atât de complexă, încât doar o discuție largă a Bisericii va putea să cuprindă toate perspectivele necesare, toate unghiurile din care ar trebui privită, va aduce o direcție care să fie validată pe larg în Biserică și care să poată fi asumată de Biserică în unitate, ca fiind parte din ființa sa. Și această zonă ar trebui definită de cei care au experiență în management și management organizațional. Ar trebui adusă o coordonare specifică, nu atât teologică. Și la fel și în alte zone ale dialogului trebuie adusă o contribuție specifică, nu atât teologică. Și de aceea nu se poate aduce astăzi o structurare a discuției, coerență în discuție, deoarece nu se poate acoperi zona de management, zona de management organizațional, partea de argumentare și diferite alte puncte care sunt parte din discuție, care sunt partea principală a discuției, dar care nu pot fi acoperite din interiorul teologiei.

Teologia nu rezolvă chiar orice și nu poate acoperi chiar orice discuție necesară pe subiect, așa cum se practică astăzi. Aceste încercări teologice din Ecumenism în diferite dimensiuni care nu au legătură cu teologia ne-au costat 100 de ani. Ar fi timpul pentru o altă abordare în această problemă. A încerca diferite variante teologice în dialog, diferite opțiuni pentru dialog, precum în Ecumenism, este un exemplu de lipsă de coerență în planul ortodox pentru unitatea creștină. Astăzi asta trebuie să aducem, un plan coerent pentru această discuție și inițiativă, un plan care să fie văzut de întreaga Biserică. Poziția actuală internă a Ortodoxiei pe acest subiect nu este una de coerență, de înțelegere a unui drum pe care să mergem în discuția despre unitatea creștină. De aceea s-au pierdut 100 de ani în Ecumenism.

Trebuia un manager, un argumentator, un manager experimentat în structura organizațională pentru construirea unei instituții de dialog și nu doar o speranță teologică unde doar să se

viseze că un „dialog” în forță brută, în inerție, va compensa ceea ce nu se poate rezolva decât prin expertiză largă în diferite alte zone din afara teologiei. Și de aici se vede un parcurs de 100 de ani de încercări în diferite direcții specifice pentru a se reuși ceva pe subiect. Pentru că ce a făcut Ecumenismul a fost doar să exploreze necoordonat tot acest spațiu de management, de management organizațional, de argumentare și altele. Și nu a reușit să aducă nimic încă pe subiect. Pentru că de fapt după 100 de ani nimic nu s-a adus teologic. Și aceste zone exterioare nu pot fi compensate din teologia istorică și trebuie gestionate din afară.

Teologia nu poate aduce o înțelegere a ce s-a acoperit de fapt în Ecumenismul actual în ultima sută de ani. Teologii nu înțeleg ce se întâmplă de fapt în această discuție, nu reușesc să aibă o înțelegere comprehensivă, pentru că nu au o perspectivă din care să poată vedea toată această imagine de ansamblu asupra Ecumenismului, în direcțiile menționate mai sus. Și cum se poate face un Sinod intern pe subiect, un Sinod mare pe subiect care să dea coerență, când managementul, managementul organizațional, argumentarea nu au fost prezente în discuție, când acestea sunt componentele esențiale ale discuției? Și ce reprezintă Sinodul din Creta dintr-o astfel de perspectivă, care nu are nimic pe subiect din discuție?

Un astfel de Sinod cumva va ajunge să fie susținut și construit de expertiza exterioară, complementară teologiei, fiind un exercițiu teologic lateral, fiind un exercițiu și un Sinod al complementarității teologice sau al dezvoltării teologice laterale. Și atunci cum îl vor construi teologii? Și ce este din această perspectivă monopolul instituțional pe subiect instituit astăzi în Biserică, atunci când e clar că e nevoie de o integrare largă exterioară?

Pe aceste zone complementare ar trebui ascultați cei care știu să le rezolve în mod corect. Și un astfel de Sinod trebuie să aibă o secțiune dedicată de integrare în teologie a diferite instrumente exterioare, prin suport dedicat. De aceea e nevoie de această discuție largă, pentru a nu se monopoliza și bloca ceva ce se va soluționa în alte zone și moduri decât presupune instituția, în virtutea unei inerții. Efortul de soluționare va fi un efort coordonat și cu alte domenii, nu un efort pur teologic.

Sinodul din Creta este expresia unei mentalități, a unei limite interne istorice, a unui plafon teologic, a unei abordări istorice. Este expresia a ce se poate astăzi teologic pe subiect. Este un Sinod al continuării istoriei, al unei abordări ultra-teologice. Ce trebuie astăzi de fapt pentru discuția despre unitatea creștină este un Sinod al complementarității istorice. Pentru că așa cum s-a adus un Sinod pe acest subiect, este obligatoriu și un Sinod pentru complementaritate istorică, un Sinod care să fie gândit altfel, să fie pregătit altfel, prin integrare. Trebuie un Sinod care să poată ridica acest plafon al Sinodului din Creta, care să poată aduce un nou plafon sinodal, al unui Sinod de soluționare nu de continuitate.

Sinodul din Creta (sinodul limitării istorice pe subiect) trebuie să aibă un corespondent autentic de soluționare în Ortodoxie (un sinod al unei soluții). Lipsa istorică de viziune, de capacitate de organizare, de soluționare, de înțelegere deplină a subiectului trebuie corectate într-un Sinod care să răspundă nevoilor actuale ale Ortodoxiei pe subiect. Pentru că, dacă problema a început să fie tratată sinodal, ar trebui tratată corect, tot sinodal, în toate dimensiunile, până la capăt, nu într-o expediție a câteva rânduri într-un document, expediție care să spună în mare „mergem înainte”. Acest mers înainte nu e o soluție, nu e o dezbatere, nu e o discuție largă pe subiect. Și e o problemă de fapt în mersul înainte fără o analiză necesară.

Ierarhia merge într-o direcție greșită astăzi pe subiect. Este deplin convinsă de corectitudinea propriei căi, nu vede nimic în afară de aceasta, nu vede forțarea teologică din față și nici ispita apocaliptică care învăluiește treptat Biserica. Și duce Biserica într-un marș forțat bazat pe speranță și triumfalism, spre o prăpastie. Ierarhia nu a înțeles soluția exterioară, nu vede că soluția este în altă direcție, într-o altă abordare, nu a înțeles nimic dintr-o soluție, ci doar își proclamă continuu infailibilitatea, impunând Bisericii decizii care nu au legătură cu o analiză corectă pe subiect, ci doar cu o perspectivă unidirecțională instituțională istorică, o perspectivă care știe doar că este cea mai bună, că refuză dialogul pe subiect, că nu există nimic altceva decât propria variantă a subiectului.

Și dacă înaintea Ecumenismului nu va fi niciodată unitatea creștină, ci doar o prăpastie mare, în care vor cădea toate Bisericile, sperând la ceva ce nu va fi niciodată? Prăpastia Ecumenismului nu e văzută de ecumeniști? Și dacă unitatea creștină e în cu totul altă direcție decât ierarhia merge astăzi? Trebuie oprit în primul rând acest mers grăbit către o prăpastie adâncă, universală. Și apoi trebuie găsită o variantă sigură de a chema la Ortodoxie, printr-un argument coerent, celelalte confesiuni creștine. Și acolo va ajuta Dumnezeu. Nu într-un marș forțat către prăpastia ecumenistă a pieirii veșnice. Antiecumenismul este o luptă pentru supraviețuirea Ortodoxiei, care riscă să se piardă deplin în acest fluviu al Ecumenismului actual, al unei unități generalizate, sincretiste, în relativism, care culege toate confesiunile și se prăbușește într-un abis al pieirii veșnice.

Fără o soluție teologică, Ecumenismul este o pierdere veșnică a tuturor. Progresul real al Ecumenismului nu a fost în direcția soluționării teologice, neexistând nimic în această direcție, ci în direcția ereziei. O lipsă de soluție timp de 100 de ani ar trebui în

modul cel mai serios să ne atrag atenția și să ne oblige să facem un pas în spate, pentru o reevaluare largă a problemelor din acest subiect. Ce lipsește pentru ca o apocalipsă a Ecumenismului să devină realitate? Un context favorabil universal, o generație ierarhică maleabilă, în spirit modern (așa cum vor fi cele următoare), care să nu fie atât de atentă la limitele ortodoxe (generații viitoare pentru care generația actuală de ierarhi are o obligație să o educe și să așeze de acum limite de acțiune care să prevină o acțiune viitoare greșită din partea următoarelor generații, sau chiar a celei actuale), și câteva evenimente care să declanșeze o cădere în lanț, o împingere a creștinismului în cădere. Ierarhia de astăzi ar trebui să transmită un mesaj puternic următoarelor generații de ierarhi, cu privire la Ortodoxia noastră și cu privire la necesitatea păstrării limitelor ortodoxe.

Nu ar mai trebui în istorie să repetăm problema calendarului, ruperea Bisericii prin iresponsabilitate, prin mișcările bruște ale ierarhiei asupra Bisericii, prin decizii de impact negândite la nivel de comunicare, negândite la nivelul dialogului cu credincioșii, negândite la nivelul gestionării factorului uman. Este conștientă ierarhia care este cantitatea de dialog necesară față de credincioși pentru astfel de decizii de impact și cum sunt ele gestionate în organizațiile mari, cât de multă grijă este în alte organizații pentru a nu tulbura comunitățile, ce eforturi se fac pentru a sprijini diferite decizii, nenumăratele dialoguri, sesiuni de dialog, sesiuni de întrebări și răspunsuri, sesiuni de comunicare dedicată, o măsurare cu multă grijă a comunicărilor către credincioși? Este conștientă ierarhia ce eforturi se fac astăzi în organizațiile mari pe subiectul implementării unor decizii de impact, eforturi la nivel de impact uman, de gestionare a schimbării, de gestionare a factorului uman? Este conștientă ierarhia ce face o organizație largă astăzi pe astfel de subiecte, cu

câtă grijă sunt gestionate comunicările și deciziile în alte organizații? Că dialogul clamat în interiorul Bisericii este astăzi temelia funcționării organizațiilor largi, moderne, dar nu al Bisericii?

Cumva instituția pare să fie absentă dintr-o realitate universală de astăzi, fiind pierdută într-o atotputere ierarhică istorică discreționară, care necunoscând realitatea de astăzi cunoaște doar replica standard, „Sinodul este totul în Biserică”. Cumva orice problemă din Biserică își găsește refugiul și o scăpare imediată în această replică a Sinodului care este totul în Biserică. În Biserică găsim un stil de management autoritar, care nu ține cont de factorul uman, care uită că are în față oameni, bruscând comunitatea în diferite decizii luate prin forță, nu prin dialog. Factorul uman, cel care este primar în Biserică, pare să fie absent din discuțiile interne, și tot ce contează este statutul, forța instituțională și regulile administrative.

Conceptul modern de „people management” este unul fundamental în discuție și ar trebui preluat pe larg și în Biserică. Astăzi se trăiește pentru acest statut, dătător de viață doar unei birocrății moderne a Bisericii și unor oameni care trăiesc pentru un statut, dar nu pentru semenii lor, nu pentru frații lor creștini. Înainte să se învețe Biserica să asculte în diferite decizii, ar trebui să se asculte întâi de cei care știu cum se rezolvă niște probleme grele și care le rezolvă deja în diferite organizații complexe, model astăzi pentru ce Biserica pretinde că ar trebui să se întâmple intern.

Valoarea Bisericii este omul, nu un statut. Biserica e centrată în acest personalism avut între noi, în adunare, nu într-un statut birocratic care ne învață să ne distanțăm, să ne ignorăm, să ne ascundem în spatele unei instituționalizări care parcă ne distanțează și nu își împlinește atât de bine rolul de a ne aduce

împreună. Statutul de astăzi aduce o distanță largă internă în Biserică între compartimentele create în Biserică, între diferitele roluri, între diferitele titulaturi, între sinodalitate și credincioși. Statutul de astăzi nu micșorează această distanță până la a vedea o apropiere față către față a Bisericii, ci doar o face atât de largă încât nu mai poate fi depășită. Cumva ne distanțează pe toți în această adunare largă pe care ar trebui de fapt să o avem în Biserică.

Cineva nu înțelege că Ortodoxia trebuia pregătită întâi pentru inițiativă și nu expusă iresponsabil la tot felul de unități universale. Asta este lecția întregii istorii de două milenii, că Ortodoxia trebuie să se pregătească intern mult mai bine pe subiect. Pentru că în loc de unitate se va obține cădere. Ecumenismul este o visare, nu un realism. Este o istorisire asemenea celor călugărești, în care în visarea unor măreții duhovnicești, în visarea la cele mari, se ajunge în căderi grele și la pieire. Și dacă Ortodoxia avea nevoie de o haină teologică nouă pentru dialogul exterior, nu de una purtată intern? Și dacă avea nevoie de teologi care să știe să coasă această haină? Protestanții și catolicii nu pot îmbrăca astăzi haina teologică ortodoxă istorică.

Ar trebui să începem să cugetăm eficient pe acest subiect, la eficiența de care menționa părintele Stăniloae, pentru a ajunge undeva pe subiect. Eficiența și siguranța sunt criteriile de împlinit aici. Ar trebui să o luăm pe firul corect al discuției, într-un Sinod, cu toții. Și ar trebui implicată întreaga Biserică, pentru a avea unitate, pentru a fi în spirit ortodox și de unitate pe acest subiect. Și ar trebui să evităm și să renunțăm la orgoliile unor poziții, titulaturi și scaune care se dovedesc neputincioase în fața unei probleme titanice, nerezolvate, pe care doar Dumnezeu ne va ajuta să o rezolvăm. Unitatea creștină trebuia lăsată în mâinile celor care au înțeles problema și subiectul, dacă există în Biserică așa ceva,

sau să se fi adunat Biserica, în lipsa rezultatelor, pentru o situație de neputință generalizată.

Astăzi suntem la un zero absolut pe acest subiect. Doar smerenia și sobornicitatea unui Sinod ne pot ajuta, ne pot salva, ne pot mântui pe noi, dar și pe alții. Sinoadele mântuiesc, aduc mântuirea Bisericii și a altora, sunt soluții pentru diferite probleme teologice. Acesta a fost rolul lor în istorie. Protestantismul și catolicismul privesc la Ortodoxie și așteaptă mântuirea de la aceasta, așteaptă un Sinod pentru mântuirea lor. Să nu lăsăm orgoliul unor titulaturi să blocheze mântuirea altora. Să nu privăm de un Sinod mântuitor pe cei care așteaptă mântuirea. Până nu va face cineva unitatea creștină trebuie lucrat cu mai multă smerenie pe acest subiect.

O abordare asupra unității creștine fără un Sinod pe subiect, fără o dezbatere cu întreaga Biserică, este doar una neserioasă, care nu tratează cu seriozitate acest subiect. Trebuie și puțină responsabilitate când discuți despre unitatea creștină, altfel ajungi să vorbești de unul singur crezând că stăpânești subiectul, când de fapt ești cu mult departe de ceea ce trebuie să fie. Cam așa ajunge și Ecumenismul, o abordare neserioasă pe subiect.

Această discuție largă, deschisă, este solicitată și văzută ca necesară nu doar de antiecumeniști, ci chiar de ecumeniști, care simt precis că este nevoie de o astfel de dezbatere, putând aminti aici o solicitare¹⁰ făcută de părintele Ion Bria pentru o discuție largă, organizată, pe subiect. Cumva de zeci de ani este văzută

¹⁰ Părintele Ion Bria spune: „Noi vrem să reținem din aceste critici și discuții ideea pozitivă că *este nevoie de o dezbatere generală asupra Ecumenismului*. (...) Desigur, această dezbatere trebuie să fie pregătită. (...) O discuție polemică, improvizată, neconcertată, ar fi nocivă pentru educația ecumenică a tuturor.” (Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, p. 141)

această nevoie, dar este ignorată, într-un fel de ignoranță care nu simte soluția subiectului, dar care pretinde că este în controlul acestuia. Când există atât de multe indicii în istorie că subiectul este lipsit de mult necesara discuție în Biserică, atunci când acest subiect are atât de multe puncte deschise, atunci cu siguranță putem spune că trebuie să le organizăm și să le discutăm într-un Sinod. Fără un Sinod larg de soluționare și de unitate, Ecumenismul este doar o abordare superficială asupra subiectului.

Ar trebui atrasă atenția întregii ierarhii a Bisericii că aceasta este unica problemă nerezolvată din întreaga istorie a Bisericii, problemă la care sinodalitatea nu are o soluție, nu a dezbătut-o pe larg, nu are un Sinod, nu are o analiză, nu are o fundamentare, nu are nimic timp de o sută de ani și mai mult, nu pot nimic pe aceasta. Și că mersul înainte, în inerție, este nu doar păgubos, ci și păcat. Iar presupunerea că există implicit în Ortodoxie o soluție accesibilă, la un nivel de claritate care să permită o convergență, e greșită. 2.000 de ani ne arată că nu e atât de imediată soluția internă istorică ortodoxă.

A merge înainte fără o soluție este păcat împotriva Duhului Sfânt. Pentru că privăm și lipsim întregul creștinism de mântuire, nefăcând ce este în fața noastră ca datorie – nu împlinim datoria pe subiect. Nu este un act oarecare, este un act împotriva Duhului Sfânt. Este cu mult mai mult de o crimă, este cu mult mai mult decât o crimă împotriva unui popor întreg. Este o crimă împotriva întregului creștinism eterodox. Este o crimă împotriva unui popor întreg. Este vorba și de iresponsabilitate aici, în a merge înainte fără nimic care să susțină această cale curentă. Inerția nu este un argument fără a fi justificată cumva.

Pseudo-infaibilitatea Ortodoxiei, o infaibilitate neputincioasă timp de două milenii, trebuie să se smerească și să admită că

mai este nevoie de ceva, de o soluție. A judeca, a cugeta, a raționa pe acest lucru, pe această problemă de 2.000 de ani e un prim pas în discuție. De ce nu am avut convergență timp de 2.000 de ani? De ce nu ne oprim să cugetăm întâi problema, după 2.000 de ani? De ce nu ne oprim să discutăm această problemă? Pentru că discuțiile sinodale nu au adus nici o soluție, iar ierarhia nu are absolut nici o soluție pe subiect. Astăzi trebuie întâi să cugetăm ce trebuie să facem pe subiect. Doar după o analiză largă trebuie să ne pornim la drum. După 2.000 de ani ar fi înțelept întâi să ne oprim și să vedem ce trebuie să completăm în teologie pentru a rezolva această problemă. Cu siguranță ceva e nevoie să fie completat.

Actualul versus necesarul pe subiect e o discuție foarte largă. Istoria nu are necesarul pe subiect, mai are nevoie de completări și de o organizare. Ortodoxia nu are astăzi necesarul pe subiect. Merge înainte în virtutea acestui triumfalism ortodox istoric și în virtutea titlaturilor prezente teologice care cred că au subiectul sub control, dar de fapt nu reușesc să înțeleagă plafonul necesar al discuției.

Trebuie această discuție teologică largă, internă, legată de ce aducem suplimentar în Ortodoxie pentru convergența creștină. Sunt multe și diferite puncte de discutat aici și trebuie începută discuția de undeva, de la câteva idei primare care să genereze această direcție de progres. Aceasta am încercat să aduc, câteva idei, direcții, pentru a debloca discuția legată de cum trebuie abordată evoluția teologiei, legat de ce înseamnă aceasta. Dar tot trebuie o discuție largă pe subiect. Pentru că nu doar acest punct e de acoperit, sunt enorm de multe aici, e o listă întreagă de discutat. Trebuie o poziționare ortodoxă în dialog, trebuie un argument în dialog, trebuie o metodă clară, trebuie un focus pe câteva puncte. Nu e ceva ce să poată fi subiectul unei abordări dezorganizate, ci din contra, e subiectul unei organizări de excepție, a unui focus excepțional pe

câteva puncte ale unui argument fără de care nu se va aduce convergență. Dialogul interconfesional este și subiectul unui focus pe câteva puncte, focus care trebuie înțeles întâi.

Când începi să enumeri toate punctele din această discuție, doar programul discuției îți ia câteva zeci de pagini. Și atunci cum poate pretinde instituția o abordare punctuală de soluționare, în format redus, când lista de subiecte de discuție este o carte în sine? Discuția despre unitatea creștină are nevoie de o structurare puternică întâi, în toate dimensiunile. Dezorganizarea internă din Ortodoxie și lipsa de rezultate vin și de aici. Ar trebui rezolvată și discutată într-un Sinod, în care să se oprească acest mod dezorganizat (pentru că de aici vin multe probleme) de abordare a subiectului. Trebuie să ne organizăm pe subiect. Nu putem merge înainte fără această organizare mult necesară.

Există o catedră teologică unde să se gestioneze, să se înțeleagă și să se organizeze tot acest subiect? Trebuie cineva să fie teologic responsabil de această întreagă discuție teologică, nu o distribuie a discuției între diferite catedre. Aceasta trebuie să aducem astăzi, un argument actualizat coerent asupra unității în Ortodoxie, o poziție teologică actualizată în toate dimensiunile care să explice pentru ziua de astăzi, pentru convergență, argumentul unității în Ortodoxie. Vorbim despre un argument întreg, nu doar despre câteva puncte rupte, izolate. Ne trebuie un argument complet, actualizat, nu doar câteva puncte izolate, rupte de un argument întreg, argument de adus într-o catedră distinctă.

Surpriza unui astfel de Sinod al unității creștine ar fi să aducă acest proiect al unei *Catedrale teologice a Mântuirii Neamurilor*, o *Catedrală teologică a unui argument actualizat al unității în Ortodoxie*. Roadele unui astfel de Sinod nu sunt considerate de cei care refuză să îl asume pentru Biserică și să îl aducă? Ce moștenire

va lăsa Bisericii ierarhia de astăzi, Sinodul din Creta sau un Sinod care să aducă o problematizare autentică a unui subiect istoric? O simplă afirmație de continuitate a unui dialog sau o soluție? Ierarhia nu se uită la ce lasă în urmă Bisericii, la moștenirea lăsată? Care va fi mândria unui ierarh, care va fi moștenirea lăsată de un ierarh în Biserică, un Sinod de soluționare sau un Sinod de continuitate? Cum va fi judecată ierarhia de următoarele generații de ierarhi care vor vedea Sinodul din Creta și lipsa unui Sinod de problematizare?

Astăzi, în virtutea unei moșteniri istorice, se refuză acceptarea unei realități asupra unei actualizări, organizări, structurării, dezbateri largi asupra a ce este un argument actualizat al unității în Ortodoxie. Ortodoxia are nevoie de o actualizare pentru acest dialog interconfesional, care nu este realizată de cei care nu o înțeleg de fapt. Această actualizare este blocată de un sistem teologic blocat în secolele trecute care nu poate depăși un anumit timp, care nu reușește să vadă ce trebuie actualizat în teologie pentru dialog. Și da, este nevoie de o actualizare. Sunt foarte multe de actualizat, este o listă întreagă de subiecte de discutat, nu este doar o simplă adăugare a câteva puncte minore, care nu pot schimba chipul teologiei ortodoxe pe ansamblu.

Unitatea creștină, convergența externă, este un subiect ecumenic. Dacă avem în față un Sinod de nivelul unui Sinod Ecumenic și de o importanță poate mai mare decât a unuia dintre cele istorice, de ce nu îl facem? Înțelege cineva ce înseamnă lipsirea Bisericii de un astfel de Sinod? Nu ar trebui să existe în lista de Sinoade ale Ortodoxiei un astfel de Sinod? Al convergenței creștine? Al unității creștine? Al convergenței externe? Pentru că problema de adresat a acestui Sinod este una specifică și nerezolvată de 2.000 de ani – există vreun motiv mai bun pentru a nu avea un Sinod, pentru a nu avea unitate și o soluție pe ceva atât de complex? Un astfel de Sinod nu este pentru noi, este pentru Biserica întreagă, este pentru

a proceda corect, în spiritul autentic al Bisericii, pe un subiect ecumenic.

Ecumenismul este un păcat împotriva Duhului Sfânt. Unul nu greu, ci imposibil de purtat. Deoarece, în loc să se aducă mântuire creștinismului, se aduce pieire prin lipsa unei soluții. Astăzi creștinismul eterodox piere în urma unei iresponsabilități interne din Ortodoxie. Un popor întreg așteaptă de la Ortodoxie mântuirea, care întotdeauna a fost printr-un Sinod. Astăzi acest popor nu se mântuiește pentru că nu există acest Sinod dătător de viață, un Sinod de care Ortodoxia avea nevoie pentru a da viață poporului eterodox.

Iar mântuirea altora este blocată astăzi prin lipsirea Bisericii de o soluție, de o discuție asumată în unitate. Când vorbim despre a da socoteală pentru mântuirea unui întreg popor cu siguranță că judecata va fi cumplită pentru cei care trebuiau să o împlinească. Nu există ca astăzi să nu se poată afla soluția unității creștine. Iar cei care nu s-au trezit încă și nu au ajuns încă în aceste timpuri și nu își dau seama că există deja direcții de soluționare, să se trezească. Părintele Stăniloae a început de prea mult timp să deschidă corect această discuție. Iar dacă această soluție este în fața tuturor și unii refuză să o vadă, refuză să discute cu Biserica, atunci să își asume în fața lui Hristos pieirea poporului creștin eterodox.

Tragedia Ecumenismului stă în vederea unei mări de credincioși eterodocși care privesc la Ortodoxie pentru mântuire și noi nu reușim să răspundem la chemarea lor. Și pentru aceștia nu se face nimic, nu se produce nimic, nu există nici bunăvoința unei discuții în Biserică asupra a ce putem face, asupra problemei de rezolvat. E cumva o tragedie largă în care titlaturile teologice de orice fel nu reușesc absolut nimic pe o problemă, dar pretind un

control absolut asupra acesteia. E ceva greu de privit, o impasibilitate atât de dureroasă în fața acestei imagini. Dar asta se face astăzi în Ortodoxie. Acel Sinod din Creta trebuia să fie Sinodul Mântuirii eterodocșilor, Sinodul soluționării acestei probleme, nu Sinodul în care ierarhia nu a înțeles ce are de făcut pe subiect, nu Sinodul continuării a ceva ce nu poate fi continuat astfel. Cei care au controlat acest subiect să răspundă astăzi pentru lipsa de analiză și soluție din Ortodoxie.

Această problemă nu are pe nimeni astăzi în Ortodoxie care să o fi indicat ca direcție de soluționare. De aici pornim. Nu există nicio titulatură teologică care să fi contribuit cu un rând corect pe subiect. Unicul contribuitor aici este părintele Stăniloae. De aceea ar trebui făcut un Sinod în cinstea sa.

Nu există în Ortodoxie un Sinod al convergenței externe. Este Sinodul care trebuia adus pe subiect. Nu vom putea prin sinoadele convergenței interne, prin sinoadele istorice, prin istorie, să facem ceva ce 2.000 de ani au arătat că este imposibil. Sinodul convergenței externe cere altceva teologic, va fi o altfel de soluție teologică, complementară Sinoadelor Ecumenice. Va avea altă natură, va fi altfel. Va problematiza cu totul altfel ce e necesar pentru a continua demersul de claritate teologică necesar dialogului interconfesional.

Convergența internă și cea externă sunt două probleme de o natură cu totul diferită. Cea internă are nevoie de altceva, iar cea externă are nevoie de consolidarea atât a argumentului, cât în special a contraargumentării, nu atât dogmatică. Are o complexitate cu mult mai mare decât argumentarea internă, directă, istorică a Sinoadelor Ecumenice. Are nevoie de un tip specific de analiză, mult mai complexă decât cea internă, dar și de o argumentare la un nivel de complexitate mult mai ridicat. Astăzi

cumva nu avem în Ortodoxie un Sinod Ecumenic pentru convergență externă – pentru că de asta de fapt aveam nevoie. Consolidarea contraargumentării are nevoie de instrumente mult mai puternice de analiză, de instrumente exterioare teologiei. Ruperile istorice interconfesionale nu au fost reparate, deci analiza este clar că nu e finalizată pe acele probleme care au cauzat rupere. O analiză finalizată ar fi însemnat o completare a analizei și convergență.

Nu vom rezolva convergența externă fără consolidarea contraargumentării, consolidare care nu e făcută istoric. Istoric s-a avut grijă de zidirea internă a Bisericii, nu de contra-argumentarea externă. Există o capcană uriașă de logică, în care presupunem că ce avem nevoie pentru un uz intern teologic e egal cu o claritate maximă și e bun și pentru extern, că va convinge în exterior – este greșit să gândim astfel. În exterior e nevoie de un argumentator de excepție, care să așeze mai clar toată argumentarea ortodoxă, dar în special contraargumentarea. Nu atât de un teolog. E o altă competență aici.

Cineva nu vede partea de contraargumentare față de alte confesiuni, care nu e consolidată atât de bine istoric. De aceea teza unității și a ruperii Bisericii, teza primatului, dar și teza protestantă, au rămas larg descoperite în istorie. Sunt teze care nu au un necesar de analiză suficient pentru convergență externă. Dacă aveau, aveam convergență. Ortodoxia s-a axat pe o contraargumentare simplă, primară, și a închis apoi subiectul, cumva și într-o sfidare a catolicismului și a protestantismului. Ortodoxia trebuia să fie mai atentă la contraargumentările sale.

Pe fiecare subiect intern a existat convergență pentru că a existat o teză care să aducă claritate. Sinoadele Ecumenice, de convergență internă, au fost toate printr-o teză internă. Ce facem

acum noi cu protestanții și catolicii este convergență externă. Este o problemă de cu totul alt calibru, care are nevoie de un cu totul alt cadru de rezolvare, un cadru mult mai complex. De asta istoria a amânat rezolvarea acesteia.

Avem nevoie aici de o teză teologică care să explice nu problemele dogmatice, ci problemele de convergență, ce lipsește în argument și contraargument, și strategii de soluționare generice – adică mai mult o teză de management și argumentare, de abordare a convergenței diferitelor argumente, nu teologică. Avem întâi nevoie de strategii de soluționare, nicidecum de teze dogmatice, interne. Fără acestea cum putem spune că mergem undeva? Iar Sinoadele Ecumenice și teologia ortodoxă în general nu au acest instrument intern, de dezvoltare a strategiilor teologice de soluționare, la acest nivel cerut de această problemă. Este ceva nou – dar părintele Stăniloae a văzut această necesitate de fapt.

Unitatea creștină e o secțiune teologică întregă, ce trebuia scrisă și stăpânită pentru a pretinde expertiză în subiect. Este cu adevărat o Catedrală teologică pentru mântuirea celor pierduți în alte confesiuni, care trebuie gândită și construită. Iar acel plan de construcție este atât de complex, încât doar o discuție largă îl va cimenta corect în conștiința Bisericii și îi va da o formă pentru vecie.

Până când vom amâna vederea frumuseții Ortodoxiei de către protestanți și catolici? Până când vom amâna mântuirea acestora? Până când vom amâna această discuție internă mult necesară pentru a le fi de ajutor acestora, pentru a găsi o soluție pentru aceștia? Până când vom mai sta blocați în orgoliile unor titlaturi care nu pot nimic, dar care reușesc să oprească un act de mântuire al altora? Cât timp va mai privi către Ortodoxie o mare de credincioși, râvnind la lumina dumnezeiască? Cât timp ierarhia

va mai putea spune nu protestanților și catolicilor, refuzând un Sinod pentru mântuirea acestora? Pentru că asta se întâmplă de fapt.

O luptă a unor orgolii și titulaturi instituționale se transformă într-o blocare a unui act universal de mântuire, fiind una dintre marile erori istorice interne Ortodoxiei, la care unii participă neștiind și neînțelegând prea bine ce fac. Un Sinod al Unității Creștine este cel mai bun lucru care se poate întâmpla pe subiect în Ortodoxie. Nu este subiectul unui orgoliu instituțional care să îl blocheze.

Cumva acest Sinod al Unității Creștine poate deveni unul din cele mai mari Sinoade ale Ortodoxiei, un mare Sinod al ultimului mileniu. Va putea fi numit Marele Sinod – nu precum cel din Creta. Va putea fi numit Marele Sinod al Unității Creștine. Va fi o oportunitate istorică pe subiect. Pentru că va trata pe larg o temă largă, o temă importantă, va aduce în unitatea Bisericii o discuție mult necesară pe subiect. Va fi mare nu prin titulatura oficială, ci prin temă, prin abordare, prin corectitudine, prin participare, prin duhul acestuia. Un astfel de Sinod va putea fără rețineri să fie numit mare post realizare, dacă va avea o abordare corectă. Pentru că va fi un început pe un subiect unic. Subiectul unității creștine trebuie început cu această discuție largă a Bisericii, nu cu un control instituțional excesiv, timp de 100 de ani.

Astăzi există deplin această oportunitate pentru un astfel de Sinod, deoarece există deja intern direcții de soluționare, dezbateri pe subiect, propuneri mai puternice decât cele istorice. Există deja perspective asupra unor orizonturi teologice noi, care să permită un progres real în discuția despre unitatea creștină. Astăzi există o oportunitate istorică pentru un astfel de Sinod.

Cumva ierarhia nu înțelege de fapt oportunitatea și beneficiul unui astfel de Sinod, neputând ieși dintr-o bulă istorică în care este blocată. Iar dacă există astăzi direcții de soluționare a unității creștine, a bloca un astfel de Sinod ajunge o crimă teologică, o vărsare largă de sânge eterodox. Pentru că aici ajungem de fapt prin orgoliu instituțional, prin titulaturi instituționale depășite de timpurile actuale, care încă trăiesc în alte timpuri. Privarea Bisericii de un astfel de act capătă cu totul alte dimensiuni într-un astfel de context în care se zăresc posibilități mai ușoare de soluționare a acestei probleme, și devine o obligație mult mai grea pentru cei care trebuie să o împlinească. Dacă astăzi se zăresc perspective de soluționare și acestea nu sunt aduse în sinodalitatea Bisericii și nu sunt discutate pe larg cu Biserica, acest lucru devine un păcat împotriva Duhului Sfânt.

Am ajuns în Biserica Ortodoxă să fim atât de depărtați de mentalitatea creștină a adunării, a comunității, a dialogului la nivelul întregii Biserici, încât e greu de crezut că ierarhia înțelege profund creștinismul, că înțelege ce este creștinismul la acest nivel al întregii Biserici, al adunării întregii Biserici. Când termenul de *biserică* înseamnă *adunare* și când ierarhia evită cu orice preț adunarea largă și pe problemele mari, nu administrative, ale Bisericii, atunci suntem opusul a ce trebuie să fim. Din păcate, ierarhia nu înțelege profund ce suntem ca Biserică.

Mentalitatea Bisericii este această adunare, comuniune strânsă, dialog în care suntem acest *toți*. Biserica nu ar trebui să aibă granițe atât de largi în interiorul comunității, iar dialogul larg ar trebui să fie ceva natural, nu ceva excepțional, ca astăzi. Dialogul intern în Biserică a devenit o excepție, nu o normă. Astăzi suntem o comunitate în care ierarhia evită cu orice preț Biserica, pentru a-și apăra prin evitare propria poziție, și nu prin confruntare, nu prin justețea acestei poziții, nu prin logica unei poziții, nu printr-un

argument autentic asupra acesteia. Cu ce deranjează să avem un astfel de Sinod sau mai exact pe cine deranjează o astfel de inițiativă?

Evitarea este de fapt opusul adunării-dialogului. Nici nu rezolvă nimic, dar aduce și o stare de rupere internă care lucrează continuu. Astăzi administrația Bisericii nu cuprinde, nu poate cuprinde, nu va cuprinde niciodată largul și toate nevoile Bisericii. E ceva limitat la rezolvarea problemelor imediate, la asigurarea unui demers operațional în Biserică.

Evitarea adunării, izolarea și adunarea-dialogul sunt cele două paradigme interne de lucru în Biserică. Prima aduce rupere, iar a doua unitate în decizie, în acțiune de viață, adică împlinește dogma unității Bisericii. Coeziunea internă a Bisericii, adică ce numim unitate, se realizează prin adunare. Adunarea aduce coeziune-unitate. Opusul adunării este dispersia Bisericii, prin lipsa de coeziune-dialog. De aceea Biserica are acest concept fundamental pentru sine, de coeziune, de adunare, un concept foarte fericit așezat la temelia acesteia, care exprimă chiar esența Bisericii – unitatea, coeziunea sunt atinse prin adunare. Ori aceasta este temelia pe care s-a construit Biserica și pe care se va păstra Biserica – nicidecum doar prin sinodalitate. Scopul final al sinodalității este de formalizare, de adoptare canonică, de normare, de stabilire a unei norme, de călăuzire în legea Bisericii, nu de posedare și nicidecum de definire a unității Bisericii doar prin sine. Ar trebui să privim la teologia Bisericii, adusă de întreaga Biserică, și acolo să privim la contribuția în Biserică și să înțelegem ce înseamnă unitate.

Adunarea arată un tot care se formează, arată o comunitate care se adună într-o direcție comună, care se mișcă la fel, un întreg format prin adunarea tuturor în jurul aceleași direcții. Ori opusul

acesteia este dispersia și lipsa adunării, cumva practica sinodală actuală, în care acest tot și întreg al Bisericii este ignorat de fapt în dimensiunea lui de adunare în jurul aceleași direcții, și se practică monopolul deciziei sinodale, aceasta fiind confundată cu unitatea Bisericii. Ar trebui ca această direcție unitară și unică a Bisericii să fie adusă într-o adunare largă în care decizia să fie adusă prin contribuția întregii Biserici, a celor care pot participa la decizie, și nu doar dictată ierarhic, indiferent de opțiunile Bisericii pentru aceasta. De aceea s-a pus în Crez conceptul de adunare, de sobornicitate, pentru a evidenția contribuția întregii Biserici, nu pentru a evidenția un monopol sinodal. În Crez avem un concept general de adunare legat de decizie, de contribuție, de participare largă, nu legat de o formă instituționalizată care modern și-a asumat toate responsabilitățile în Biserică.

Unitatea este prin contribuție, este egală cu o contribuție, nu este doar guvernare. Sinodalitatea este un instrument de centralizare și asumare canonică, de normare, de păstrare a unei direcții corecte, nu de monopolizare a contribuției în Biserică. La contribuția istorică a întregii Biserici ar trebui să privim pentru a înțelege rolul Sinodului față de aceasta, nu la o guvernare care devine totul. Și atunci contribuția Bisericii la ce este redusă? Iar raportul între Sinod-sinodalitate și Biserică ar trebui definit precis folosind istoria, folosind contribuția istorică a Bisericii, nu actuala percepție a Sinodului asupra propriei poziții. Istoria spune o cu totul altă poveste asupra poziției sinodalității decât povestea actuală a ierarhiei. De ce discuția despre unitatea creștină converge de atât de multe ori către sobornicitate, către o discuție largă a Bisericii? Cumva în orice direcție ne întoarcem ajungem în același punct, în care avem nevoie de un Sinod pe subiect. Ajungem la aceeași idee de adunare a întregii Biserici pentru a avea o unitate pe acest subiect, pentru a avea o analiză.

Sinodul Bisericii a creat o poveste actuală favorabilă pentru sine, prin instituționalizare, poveste care nu poate fi susținută în istoria Bisericii, în contribuția adusă de întreaga Biserică la actul acesteia, teologic și de viață. Sinodul integrează, normează, aduce o abordare canonică asupra contribuției întregii Biserici. Nu posedă Biserica în orice direcție. Evitarea adunării toți-ului Bisericii, cumva păstrarea acestei paradigme, antibiserica-neadunarea (izolarea) și biserica-adunarea (legătura strânsă a) comunității trebuie înțelese ca temelie a acesteia. Dar, în virtutea infailibilității moderne a Sinodului, în virtutea tradiției moderne a infailibilității Sinodului, este greu să spui Sinodului că noi nu suntem un Sinod, ci o adunare. Marea virtute a Sinodului ar fi fost să asculte și să adune Biserica, nu să se izoleze de aceasta. Aceasta este o virtute fundamentală a oricărui Sinod.

Conceptul de Sinod-sinodalitate nu este egal deplin cu conceptele de sobornicitate și adunare. Cumva Biserica deviază astăzi de la conceptul ei de bază, sobornicitatea, la conceptul de sinodalitate, care e cu totul alt concept, altă paradigmă, concept adus și înrădăcinat în modernitate. Astăzi apare întrebarea dacă sobornicitatea Bisericii este egală cu sinodalitatea actuală, cu varianta modernă de sinodalitate. Și dacă nu, atunci ce suntem astăzi ca Biserică?

Există o teză a sobornicității pe care să se fi construit statutul actual al Bisericii, sau statutul actual e doar o copie a unui statut organizațional din alte organizații, preluat și în Biserică? Unde este în statutul actual cuprins, exprimat, definit conceptul de sobornicitate? Cumva rolurile ierarhice, ale credincioșilor, sunt adăugate în statut, dar fără a se fi explicat conceptul fundament al Bisericii, sobornicitatea. Iar statutul concluzionează fericit: Sinodul și ierarhiile sunt totul în Biserică. Statutul actual are o încheiere foarte fericită pentru instituționalizarea Bisericii. Și

credincioșii unde sunt în statut pe probleme legate de unitatea Bisericii? Esența Bisericii nu este administrația imobiliară, patrimonială, diferitele activități interne ale Bisericii – acestea sunt secundare, de ordin doi, Biserica fiind implicată astăzi pe chestiuni nesemnificative.

Credincioșii devin astăzi un fel de mână de lucru în Biserică, folosită în diferite feluri, dar care nu poate participa la decizia de unitate teologică, nu poate face apel către Sinod și sinodalitate pentru o dezbateră corectă, largă. Au fost reduși la o mână de lucru pasivă, în diferite adunări, care toate exprimă aceeași esență a participării acestora în Biserică, drept mână de lucru pentru ierarhie.

Este aceasta unitatea Bisericii? O unitate în ce, în a fi mână de lucru?, pentru că la aceasta se reduce unitatea administrativă propusă actual de ierarhie pentru credincioși în actualul statut. Dar unitatea teologică, de direcție, deciziile grele ale Bisericii, cum este implicată Biserica aici? Este parte Biserica din deciziile grele ale sale? E un fel de a simula o unitate, care nu e prezentă în mod real, punând credincioșii să facă diferite servicii în Biserică pentru ierarhie.

Când citești statutul cu atenție se vede foarte clar că responsabilitățile alocate credincioșilor se opresc în această zonă de execuție, de mână de lucru, iar Sinodul centralizează toate deciziile grele, „unitatea”, adică adunarea Bisericii pe deciziile grele. Cumva statutul spune clar că nu există adunare pe problemele grele ale Bisericii și că această unitate-adunare (teologică și altfel) e „rezervată” Sinodului. Sinodul și-a rezervat foarte convenabil greul deciziei Bisericii, în loc să prevadă și un mecanism de adunare larg cu Biserica, în diferite situații – ar fi fost un gest de respect față de Biserică, care duce greul acesteia, în toate dimensiunile, financiar,

operațional etc., dar care nu are niciun cuvânt de spus asupra deciziilor grele ale acesteia.

Este Biserica atât de redusă în capacitate încât să nu poată aduce o poziție coerentă pe subiecte teologice și pe alte subiecte complexe? Asta este poziția sinodalității față de credincioși? Și dacă un Sinod ales pe viață greșește într-un subiect capital al Bisericii și refuză dialogul, ce poate face Biserica? Așteaptă următoarea generație sinodală, așteaptă următorul Sinod, Ecumenismul fiind chiar chipul unei astfel de istorii? Asta este propunerea actuală sinodală pentru Biserica? Ajungem să rezolvăm problemele Bisericii la nivel de generații sinodale. Cu adevărat Biserica are aceste virtuți ale răbdării și dialogului, fiind nevoită să aștepte 100 de ani și câteva generații sinodale în Ecumenism pentru un dialog intern. Este interesant de numărat câte generații sinodale vor mai trece până Biserica va avea ocazia unui dialog intern.

Suntem definiți și purtăm în termenul capital al comunității, în termenul *biserică*, chiar expresia a ce suntem. Suntem o *adunare*. Ne adunăm continuu în actul nostru de viață. Biserica e o adunare continuă, un act continuu, strâns, nu un guvern redus care pretinde prin diferite retorici control absolut în comunitate. Termenul temelie al Bisericii *biserica-adunarea* spune altă poveste decât povestea redusă a Sinodului, reducționismul sinodal care ciunțește conceptul de Biserica la un grup izolat în aceasta, la o adunare redusă a unora, fără o adunare largă a tuturor. Cumva sparge comunitatea în două comunități, pe poziții cu totul diferite, neavând cuprins și exprimat prea bine liantul și legătura între ele.

Până nu vom înțelege în Biserica liantul și legătura între Sinod și credincioși, până nu vom exprima ființa Bisericii corect în statut, până nu vom asuma acest lucru în viața de zi cu zi a Bisericii,

Biserica va fi expusă continuu la tulburări pe evenimentele majore ale sale. Cumva inerția istorică a unui statut este purtată fără să se fi înțeles prea bine ce e cu el și limitările acestuia. Și duce Biserica într-o direcție diferită de unde ar trebui să meargă. Biserica ar trebui să meargă într-o direcție de adunare continuă, de comuniune, de legătură strânsă, față către față, adunarea fiind acest concept de prezență a tuturor pe o problemă.

Ori, astăzi există o izolare în spatele retoricilor funcțiilor, rolurilor, izolării sinodale, în spatele unei partiționări între Sinod și Biserică, uitând de conceptul de bază al Bisericii, de legătură strânsă și împlinirea acesteia prin adunare. Și cum este legat strâns Sinodul de Biserică, de credincioși? Prin monologul continuu adus de ierarhie? Ne încurcăm astăzi în cuvinte, ne încurcăm în statute, ne încurcăm în preconcepții asupra a cum ar trebui să arate Biserica.

Toate aceste probleme actuale, Sinodul din Creta, calendarul, lipsa de comunicare, catolicismul intern, sunt vizibile în Biserică și sunt legate de același lucru, de neînțelegerea conceptului de unitate, de dialog, de cum trebuie exprimat el în statut. Sunt legate de neînțelegerea raportului între Sinod și credincioși. Problema instituționalizării Bisericii stă în înțelegerea acestui concept și în crearea unui mecanism corect între sinodalitate și credincioși, nu un surogat administrativ care să fie bun pentru o retorică instituțională, dar nefolositor în practică. Pentru că la ce este bună o birocrăție instituțională care îți oferă o pleiadă de scuze într-o defensivă instituțională pe subiect, dacă în practică nu ai dialog și unitate? Cumva birocrăția instituțională blochează acest dialog, în loc să îl faciliteze. Nu avem dialog în Biserică pentru că birocrăția nu permite acest dialog. Instituționalizarea a creat în Biserică o corporație birocratică, cu care nu se poate împlini de fapt dialogul și misiunea creștină.

Lăsând la o parte statutul și mutându-ne cu mintea în primii ani și în primele secole ale creștinismului, ce suntem, ce devenim și cum ar trebui să ne comportăm în acest caz? Am devenit total dependenți de acest statut actual al Bisericii?

Cumva ierarhia se ascunde astăzi după un statut, uitând că acesta poate fi oricând dat la o parte printr-un simplu gest mental, o ascundere mentală în spatele a ceva iluzoriu care nu are prea multă valoare în creștinism neavând sens. Creștinismul e definit prin Evanghelie, prin canoanele Bisericii. Și dând mental la o parte statutul din discuție, cu ce rămânem legat de unitatea creștină? În Ecumenism rămânem în esență cu o comunitate care are o problemă și care trebuie să discute pe aceasta. Restul discuțiilor, statut, poziții ierarhice etc., sunt scuze mărunte, mărunțișuri folosite de cei încrâncenați și încarnați într-un statut, folosite de cei care nu pot trăi și nu se pot desprinde mental de acesta, de cei care nu mai reușesc să vadă dincolo de el.

Să fie foarte clar, legea Bisericii nu este acest statut pe care îl avem astăzi. Dincolo de statut ar trebui să fie Biserica. Nu Biserica să se ascundă și să fie ciuntită de un statut actual, îngrămadită cumva legal într-o variantă instituționalizată. Ar trebui să folosim puțin și mintea când discutăm de statutul acesta, care câteodată ne împiedică să vedem Biserica și cum se ascunde Biserica în spatele unei corporații create pentru sine, a unei corporații moderne create pentru o nevoie de instituționalizare, corporație care e văzută de unii a fi chiar Biserica. Procedurile actuale ale acestei corporații exprimă în parte nevoile Bisericii și nu sunt deplin mentalitatea și simțirea Bisericii. Cumva trebui mental să trecem mai departe de acest statut pentru a vedea Biserica. Adunarea este *biserica*. De aici pornim. Nu de la statut. Statutul trebuia să indice larg către canoanele Bisericii, să fie o oglindă a acestora, cumva temelia statutului să fie o listă de canoane și să

indice continuu către aceasta, nu să fie imaginea unei corporații moderne care nu înțelege precis misiunea sa.

Primul lucru ce trebuia cuprins în statut era mentalitatea de adunare, de dialog, nu început cu o listă de roluri, fără a explica conceptual direcția în care mergem ca și comunitate, credința noastră, crezul nostru și mentalitatea de sobornicitate. Ne adunăm pentru a fi în legătură strânsă, nu ne adunăm controlat, birocratic, simulând o adunare largă, când avem doar o adunare controlată. Controlarea excesivă a adunării, controlarea poziționării în adunare, controlarea deciziei și contribuției în adunare sunt denaturate astăzi în instituționalizarea Bisericii. Adunarea și controlarea adunării sunt două lucruri diferite. Iar aici teza sobornicității din Crez spune doar conceptul „adunare”, un concept larg, neconstrâns prea mult, un concept diferit de adunarea exclusivă a unui Sinod, fiind o diferență largă de poziții între Crez și unde suntem acum.

Pe probleme mari Biserica este în adunare largă, asta zice Crezul. Această adunare largă a Bisericii pentru nevoile mari, largi, este o adunare care nu poate fi de fapt circumscrisă doar unui format birocratic, fix, operațional, administrativ. Este ce lipsește din statut astăzi. Dar aceasta este temelia Bisericii de fapt, temelie pierdută prin neînțelegerea unei dimensiuni operaționale, imediate, birocratice și prin neînțelegerea de fapt a esenței unității Bisericii, care nu stă doar într-o administrație internă a operațiunilor imediate ale Bisericii. E greșit să vezi Biserica doar având o dimensiune operațională, imediată și să încerci să circumscrii Biserica și să modelezi Biserica ca orice organizație și instituție modernă. Și dimensiunea de unitate în toate dimensiunile unde este? Biserica mai are nevoie de câteva elemente statutare pentru a fi o instituție în spiritul Evangheliei.

Apocalipsa ne arată Biserici care vor cădea una după alta. Adică ierarhia va cădea. Și va trage întreaga Biserică după ea. Istoria și Apocalipsa ne spun o poveste diferită de ce ne spune ierarhia astăzi despre sine, asupra propriei infailibilități. Una de cădere, nu de infailibilitate. Nu vom cădea de două ori. Astfel de căderi nu vor fi, nu pot fi de două ori în istorie. Iar aici ar trebui discutată varianta corectă instituțională în care și credincioșii să aducă aportul la problemele mari ale Bisericii.

Credincioșii participă astăzi doar în decizii secundare ale Bisericii. Convine ierarhiei o comunitate poziționată astfel față de sine? Asta sunt credincioșii în Biserică? La asta a redus ierarhia astăzi credincioșii în statut, doar la împlinirea unor sarcini în Biserică? Este această poziție conform poziției istorice a Bisericii și a credincioșilor, conform învățaturii Bisericii? Așa vede astăzi ierarhia credincioșii în Biserică? Este această imagine a Bisericii de astăzi una în spiritul Evangheliei și a Bisericii? Așa se gestionează Biserica, prin decrete sau prin dialog?

E greu de crezut că sinodalitatea dorește să aducă un dialog dintr-o astfel de poziție adusă pentru sine, dar și pentru credincioși. Diferența largă de poziții arată o incompatibilitate între cele două poziții, nicidecum una de colaborare roditoare, nicidecum dorința de colaborare între sinodalitate și credincioși. Nici în gând sinodalitatea nu are vreo idee despre dialogul cu credincioșii, lipsa acesteia fiind întemeiată larg într-un statut în care s-au cimentat istoric niște poziții clar definite, poziții destul de incompatibile cu un dialog, care a fost eliminat practic din statut, prin crearea acestor poziții incompatibile cu dialogul. Una a ierarhilor absoluți și una a credincioșilor executanți absoluți, oricând la dispoziția ierarhiei. Pozițiile ierarhiei și ale credincioșilor în statut nu sunt deplin în acord cu ce este Biserica, cel puțin pe problemele mari.

Unitatea deciziei Bisericii, facilitată de sinodalitate, prin prezența tuturor celor care pot contribui la o decizie corectă, care devin parte din toți-ul decizional al Bisericii, concretizată într-o acțiune unită, într-o lucrare unică, într-o mișcare unică, ca un întreg, aduce această sobornicitate în Biserică. Într-o decizie e nevoie de participare și contribuție pentru luarea corectă a unei decizii, e nevoie de consultare, de acord, e nevoie de o participare largă, pentru validare în conștiința Bisericii a deciziei (motiv pentru care credincioșii participă), nu doar de câteva titulaturi ierarhice care să decidă totul pentru comunitate – e o optică destul de obtuză aceasta a unei sinodalități izolate, iar istoria ne arată că nu aceasta a fost practica Bisericii. Pe probleme mari Biserica este o adunare largă, nu un forum redus. De aceea Sinoadele Ecumenice au avut participări excepțional de largi ca număr, nu doar ierarhice, ci și din partea poporului, în întinderi temporale largi, după dezbateri de zeci de ani în interiorul Bisericii. Trebuie atenție că atât participarea la decizie, cât și participarea conștiinței Bisericii, pentru validare, acord, asumare, sunt elemente ale unei astfel de luări de decizie largi, în unitate.

Ne adunăm pentru ce? Pentru a avea unitate de viață, de lucrare, pentru a aduce în mare o decizie care să ne aducă în aceeași direcție. Sinodul nu se poate identifica deplin niciodată cu întreaga decizie și contribuție a Bisericii. Rolul lui e de facilitare a deciziei pe subiecte unice, complexe, nu de o decizie asupra căreia nu poate pretinde un monopol. Deși are o expertiză largă, nu are o expertiză absolută. Expertiza largă este folosită pentru normare, nu pentru monopol instituțional, pentru facilitare, pentru integrare a participării întregii Biserici. Sinodul are un rol de integrare, nu de monopol sau cenzură asupra Bisericii. Altfel, la ce ne mai folosește conceptul de adunare?

Dacă se pretinde o decizie a întregii Biserici doar printr-un

Sinod, aș aminti că și catolicii fac același lucru, iau decizia doar printr-un Primat și printr-un conclav, care devin absolutul Bisericii. Și atunci ce suntem, un alt catolicism? Parcă Ortodoxia avea alt chip decât catolicismul exact în acest punct al implicării Bisericii. Și unde vom ajunge astfel în istorie? Unde au ajuns și catolicii, la diferite impulsuri ale unor conclave istorice, care au dus comunitatea apuseană în diferite devieri de la direcția corectă a Bisericii, la fel, prin izolare de Biserică? Ar trebui puțină atenție la parcursul catolic în istorie pentru că și Ortodoxia va avea exact același destin astăzi, dacă va adopta modelul catolic de rupere între sinodalitate și credincioși, cel actual.

Nu există alt destin pentru Ortodoxie în prezența acestei rupei decât destinul catolic – istoria a creat un monument care să susțină această afirmație. Sinodalitatea nu a înțeles nimic din lecția catolică pe subiect și cu mare naivitate își proclamă infailibilitatea, asemenea celei catolice. Cumva afirmația de astăzi a Sinodului este una identică celei catolice. Cumva nu sunt atenți că repetă povestea catolicismului, poveste care are deja urmări puternice în istorie, în problema calendarului și în altele. Încă nu înțeleg realitatea în care sunt. Că repetă modelul unui catolicism lipsit de critica Bisericii.

Naivitatea acestei abordări asupra instaurării în Biserică a unui absolutism, a unui grup redus, care refuză un dialog, este una uimitoare. Există probleme atât de complexe, încât doar o naivitate uimitoare poate spune că un forum redus va face o analiză corectă pe ele. Cumva se poziționează cu mare ușurință într-o poziție vulnerabilă în fața unor căderi mari, pentru că această poziție este de fapt una vulnerabilă în fața deciziilor grele, cu impact larg asupra întregii Biserici, decizii care au un nivel de complexitate pe care doar o naivitate largă poate spune că pot fi susținute în format redus, și care doar din perspective mai largi pot fi cuprinse. Ierarhia

nu cred că a înțeles deplin impactul acestei instituționalizări a Bisericii și nici problemele acesteia raportat la Sinod. Statutul actual al Bisericii este vulnerabil în rezolvarea problemelor mari, complexe, ale Bisericii, în special aduse de ierarhie.

De ce vor cădea Bisericile la sfârșitul veacurilor? Din cauza acestei ruperi și naivități. Din lipsă de dialog în Biserică, din lipsa unei analize corecte, a unei ascultări între ierarhie și credincioși. Din lipsă reală de unitate. Pentru că e posibil ca Biserica să aducă de fapt poziția corectă, iar sinodalitatea să nu asculte de aceasta – acesta este riscul acestei ruperi, o poziție și o decizie corectă care nu reușesc să fie asumate normativ pentru întreaga Biserică din cauza unor orgolii instituționale. Trebuie să ne uităm puțin și la viitorul Bisericii, nu doar la prezent. Trebuie să avem și pentru viitorul Bisericii o temelie așezată corect în instituționalizarea Bisericii, nu una șubredă, care să fie exploatată în vremuri tulburi și apoi să nu se mai poată face nimic. Obligația ierarhiei este să ajute și viitorul Bisericii, nu doar să își facă mai confortabile și lipsite de critică pozițiile actuale. Din contra, trebuie ajutat dialogul, dezbateră, analiza întregii Biserici, nu doar o izolare decizională sau un monopol decizional. E mai greu pentru ierarhie, dar e corect pentru Biserică, pentru sustenabilitatea Bisericii. Asta a susținut de fapt Biserica în timp. Este ceea ce trebuie făcut.

Pentru a avea o versiune corectă în Biserică a sobornicității trebuie adusă o teză corectă a sobornicității, a cum decizia Bisericii a fost împlinită în istorie, pe problemele mari, pe problemele operaționale, conform și canoanelor Bisericii. Iar răspunsul este prin participarea întregii Biserici, prin analiza și contribuția întregii Biserici, prin participare largă și prin validare în conștiința Bisericii. De aceea este nevoie de crearea unui format de dialog mai larg între sinodalitate și credincioși, atunci când este nevoie, și mai ales pe subiectul unității creștine.

Trebuie mult mai multă grijă la cum este cuprins în statut acest dialog între sinodalitate și credincioși și nu lăsat la întâmplare și la bunăvoința unei părți, sau într-o uitare istorică totală, fără posibilitatea de a-l aduce cumva la viață. Iar pe subiectul unic al istoriei Bisericii, unitatea creștină, misiunea Bisericii de propovăduire a Evangheliei și de a aduce catolicismul și protestantismul în adevăr trebuie cu mult mai mult, trebuie un efort larg, susținut, pentru acest dialog mult necesar între sinodalitate și Biserică.

La poarta Bisericii așteaptă o mare imensă de oameni care doresc să intre. Și sinodalitatea e prinsă în propriile iluzii, într-o închipuire proprie cu privire la o soluție, în ceea ce cred că e bun și putere și de fapt e prea puțin și neputință. Din această iluzie trebuie astăzi sinodalitatea să se trezească. Pentru că nu înțelege nimic din *Calea unității creștine*, dar creează o blocare a acesteia. Astăzi sinodalitatea închide și ține închisă ușa mântuirii creștinismului într-o percepție greșită asupra unei soluții care nu e acolo. Astăzi ierarhia nu înțelege cum să deschidă ușa Bisericii acestei mări de oameni, dar îi și oprește pe alții să facă asta și refuză o discuție despre cum trebuie deschisă această ușă. Astăzi sinodalitatea blochează deschiderea ușii Bisericii celor care vor să se mântuiască.

Niciuna dintre titlaturile instituționale și nicio diplomă academică actuală din Biserică nu a reușit nimic pe subiect. De aceea datoria tuturor e să ne adunăm într-un Sinod, pentru a nu mai bloca această soluționare a unei probleme care ne depășește pe toți. Și dacă nu au înțeles cum se rezolvă, dacă nu au știut, de ce au blocat o discuție largă a Bisericii, în fața căreia se vedea sau neputința tuturor sau o soluție care să fie adusă în Biserică? Pe baza unor ipoteze instituționale ale unor titlaturi, de tipul *și ce va aduce Biserica nou teologic când noi le știm deja pe toate?* Iar acest tip de

întrebări apar dintr-o autosuficiență teologică, nu din înțelegerea problematizărilor necesare în discuție.

Nimeni nu le știe pe toate. Iar adevărul din Biserică va răsări, din mila lui Dumnezeu. Tocmai în acest punct este soluția unității creștine, și tocmai acesta trebuie discutat pe larg, cum completăm ce avem în teologie și care sunt direcțiile de urmat pentru completare, și nu să expediem în virtutea inerției unor titulaturi instituționale care sunt blocate într-un plafon teologic după care nu mai văd nimic. A bloca această discuție a necesarului de evoluție este de fapt problema actuală în subiect. Această presupunere este o capcană, nu o soluție pentru această discuție despre unitatea creștină. Dacă unii teologi se întrebă ce se poate adăuga, răspunsul e *și totuși e ceva lipsă acolo și acolo trebuie să privim, pentru că acolo e problema și tot acolo este și soluția*. Cineva trebuie să depășească într-un fel acest plafon teologic istoric. Și trebuie soluții laterale, în management, în argumentare, comunicare, analiză suplimentară, nu atât interne, dogmatice. Cumva perspectiva de soluționare curentă pare blocată într-o istorie și într-o teză istorică, fiind o perspectivă ultra-teologică.

Această blocare a unor titulaturi instituționale într-o percepție proprie că nu se poate aduce o contribuție teologică relevantă este probabil una dintre cauzele ce blochează aducerea acestui Sinod. Dar acest Sinod este un drept al Bisericii, dar și o obligație a tuturor celor care poartă obligația să îl împlinească, în pofida oricăror obiecții de orice tip. Și trebuie să pornim de la câteva problematizări de bază și apoi Dumnezeu ne va ajuta în această cale. Nu are sens să așteptăm soluția teologică „perfectă” în acest caz, ci avem nevoie de un Sinod de direcționare, de o direcție în această problemă, de câteva direcții în care să construim o soluție.

Soluția unității creștine va fi văzută în deplinătatea sa abia după ce se va împlini acest deziderat al unității creștine. Până atunci vom avea nevoie de direcții majore de contribuție, de câteva exemple, de o abordare în unitate, nu de așteptare a unui miracol absolut pe subiect. Și toate acestea necesare sunt indicate deja de părintele Stăniloae într-o formă, într-un fundament de direcție pe care trebuie să îl urmărim. Soluția va fi construită în plenitudinea sa de întreaga Biserică, pe baza unor direcții majore a unor contribuții pentru deblocare. Și ca să ajungi la o discuție despre soluție trebuie întâi început cu problematizarea, cu identificare precisă a problemelor. Problematizarea corectă în această discuție este punctul de început care va deschide corect o soluționare.

Unele trebuie făcute, unele trebuie ținute. Misiunea Bisericii trebuie împlinită, dar limitele Bisericii nu pot fi încălcate sub nicio formă. Cumva avem nevoie de un fel de Ecumenism, dar în niște coordonate pe care Biserica să aducă un acord larg, de un Ecumenism care să aibă întâi o soluție teologică pentru unitatea creștină și cadrul logistic în care să fie condus dialogul, care să cunoască foarte bine limitele până la care putem merge.

Cele două probleme ale teologiei, conformismul larg, dar și perfecționismul teologic sunt probleme care blochează o altfel de discuție largă în Ortodoxie despre unitatea creștină. Și dacă e nevoie de o construire incrementală a unei soluții, ce vor face teologii care așteaptă totul odată și nu doar o direcționare? Și cei care nu reușesc să asume un mod incremental de soluționare ce vor face în acest caz?

12. UN APEL CĂTRE ÎNTREAGA BISERICĂ ORTODOXĂ, CREDINCIOȘI, PATRIARH ȘI IERARHIE, LA UNITATE PE SUBIECTUL ECUMENISMULUI, ÎNTR-UN SINOD AL UNITĂȚII CREȘTINE

Am solicitat anterior, în alte lucrări, dar și într-o scrisoare, Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, să aducă un Sinod larg, o discuție largă pe acest subiect, pe această temă vitală a Bisericii, mântuirea întregului creștinism.

Solicit din nou întregii Biserici Ortodoxe, credincioșilor, patriarhului și ierarhiei Bisericii Ortodoxe Române să susțină această inițiativă legată de un Sinod dedicat problemei Unității Creștine, un Sinod care să rezolve și să aducă unitate pe acest subiect și pentru mântuirea întregului creștinism. Un astfel de Sinod ar trebui adus întâi local, iar apoi să fie urmat de un Sinod Pan-Ortodox care să armonizeze la nivelul întregii Biserici o discuție internă Bisericii Ortodoxe locale.

Și unica putere rămasă credincioșilor este cea a cuvântului, a adevărului. Să ne unim cu toții în adevăr, în cuvânt, pentru ca puterea cuvintelor să aducă un glas al Bisericii în fața căreia ierarhia să nu mai poată ignora la nesfârșit o poziție a Bisericii și o nevoie a Bisericii pentru unitate în subiectele unității creștine, a Ecumenismului și a Sinodului din Creta.

Părintele Stăniloae ne este din nou călăuză nu doar în teologia adusă, ci și într-un Sinod important pe care trebuie să îl aducem ca Biserică, deschizând corect această discuție și direcție de soluționare. Ar trebui să aducem acest Sinod pe care să îl numim *Sinodul Părintelui Stăniloae*, în cinstea celui care a deschis corect această discuție despre unitatea creștină.

Eforturile depuse de Biserică în această direcție trebuie direcționate corect, pentru a se aduce Bisericii unitate, pentru a se aduce mântuire și nu o pagubă și cădere. Fuga după unitatea creștină poate aduce sau mântuirea altora, sau căderea noastră. Este un drum cu mai multe căi pe care se poate merge. Este un drum la care trebuie să fim foarte atenți.

Există o reținere mult prea mare pentru a nu fi împlinit acest Sinod. Este interesant de știut de ce un Sinod intern, larg, nu este ținut, când acesta este fundamental pentru subiect. Ce se poate întâmpla rău într-un Sinod al Unității Creștine? Va aduce dezbatere, analiză. Va aduce unitate întregii Biserici. Va fi cu siguranță ceva pozitiv și va zidi Biserica. Ar trebui să nu mai evităm această dezbatere pentru unitatea Bisericii, ar trebui să nu mai evităm unitatea Bisericii pe un subiect istoric, o unitate după 100 de ani de Ecumenism.

Fugim de discuții și de dialog de parcă ne-ar face rău, tocmai în Biserică, zidită pe dialog intern, pe discuții, timp de secole și milenii. Cumva nu suntem atenți la cum a fost zidită Biserica și luptăm împotriva unui act temelie, așezat la baza acesteia. Biserica este zidită pe un mileniu întreg de dialog, în Sinoadele Ecumenice. Evităm astăzi chiar ceea ce a zidit Biserica, dialogul intern, într-un fel de sfidare a istoriei, a Bisericii din istorie. Din păcate, ierarhia evită astăzi acest act temelie al Bisericii, poate pentru a evita o confruntare a propriilor decizii și a propriei abordări cu o abordare corectă, în plenitudinea întregii Biserici, adoptând un catolicism implicit, care întotdeauna aduce rupere internă. Și cum vom păstra ce s-a zidit în Biserică, nu prin dialog? Nu va rămâne dialogul intern liantul permanent ce ar trebui consfințit în statut, pe lângă rolurile ierarhice? Nu ar trebui statutul de organizare al Bisericii să protejeze această temelie a acesteia, dialogul intern?

Sinodul din Creta devine o apologie a unui dialog exterior, apologie care trebuie adusă și în interiorul Bisericii, și care trebuie împlinită pe subiectul Ecumenismului și în interior. Dacă s-a făcut un Sinod pentru dialogul cu eterodocșii, trebuie făcut unul și pentru dialogul intern, pe același subiect, cu întreaga Biserică.

Astăzi trebuie să avem unitate și pace în Biserică pe subiectul Ecumenismului. Și nu mai putem amâna acest Sinod, această discuție internă, această discuție largă a Bisericii, pe un subiect unic al acesteia. Unitatea și pacea în Biserică nu pot fi fără un dialog intern larg al întregii Biserici. De aceea în Biserică avem un *toți* și nu un *toți redus*. Această contribuție a *toți-ului* Bisericii trebuie înțeleasă mai bine, pentru a nu reduce Biserica la un Sinod, la un grup izolat care dictează Bisericii dintr-o poziție izolată.

Dialogul este unul din drepturile fundamentale ale credincioșilor și al întregii Biserici. Cumva instituția nu poate bloca și nici nega dreptul comunității la dialog larg, intern, la un Sinod, forțând un control instituțional excesiv pe o problemă pentru care Biserica aduce o altă poziție. Astăzi trebuie împlinit acest dialog larg al Bisericii, pe subiectele legate de Ecumenism, neputându-se rezolva altfel problema în Biserică, ierarhul fiind absolutul, iar credincioșii ceva pasiv, care nu au nici o opțiune de decizie, nici un cuvânt, nimic în mod real. Dacă negăm credincioșilor dreptul la dialog, ce le rămâne acestora, un simplu drept la a asculta obedient absolut orice primesc de mai sus? Dreptul absolut la obediență?

Dialogul este un drept fundamental al comunității, nu ar trebui circumscris doar autorității ierarhice, face parte din obligațiile, responsabilitățile, din carta Bisericii. Carta Bisericii, Scriptura, aduce acest drept, dar și obligație la dialog, pentru fiecare dintre noi, la un dialog instituțional, larg. Pentru acest

dialog am adus deja un program-agendă de desfășurare, în lucrarea „Programul discuției despre unitatea creștină, Ecumenism și Sinodul din Creta”, program care este baza unui astfel de dialog larg între ierarhie și Biserică, disponibil la adresa <https://unitateaortodoxa.ro>.

Astăzi trebuie să avem unitate și pace în Biserică pe subiectul unității creștine. Și nu mai putem amâna acest Sinod, această discuție internă, această discuție largă a Bisericii, pe un subiect unic al acesteia. Unitatea și pacea în Biserică nu pot fi fără un dialog intern larg al întregii Bisericii. De aceea în Biserică avem un *toți* și nu un *toți redus*. Această contribuție a *toți-ului* Bisericii trebuie înțeleasă mai bine în acest subiect, pentru a nu reduce Biserica la un Sinod.

Adresez întregii Biserici Ortodoxe, credincioșilor, patriarhului și ierarhiei Bisericii Ortodoxe Române acest apel la unitate, pe subiectele unității creștine, Ecumenismului și Sinodului din Creta, într-un Sinod al Unității Creștine, care este instituția ortodoxă pentru a avea unitate pentru un subiect major, unic, de o complexitate asemenea celor istorice, ecumenice, al Bisericii.

Doru Nastasă,
București, 2023